گلقند- پاڳو پهريون
پهاڪا

Gulqand- Part 1

Proverbs

ڀيرومل مهرچند آڏواڻي

Bherumal Meharchand Adwani

Al Muna'um

المنعم لائبرري لاڙڪاڻو

ڊجيٽل ايڊيشن:

سنڌ سلامت ڪتاب گهر

سنڌ سلامت پاران :

سنڌ سلامت سنڌي ٻوليءَ جي ڪتابن جي ذخيري کي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ تائين پهچائڻ لاءِ **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** جو سلسلو شروع ڪيو آهي، ان سلسلي جو ڪتاب نمبر (175) **”گلقند : پهاڪا“** اوهان اڳيان پيش ڪجي ٿو. هي ڪتاب **آنجهاني پيرومل مهرچند آڏواڻي** جو سهيڙيل آهي جيڪو ورهاڱي کان اڳ 1928ع ۾ ڇپيو.

هيءُ ڪتاب ٻن ڀاڱن ۾ ورهايل آهي. پهرئين ڀاڱي ۾ 912 پهاڪا آهن. ٻئي ڀاڱي ۾ اصطلاح آهن جن مان ڪيترا ”گل“، ”سنڌي ٻوليءَ جي سونهن“، ”طلسم“، جوت اخبار، اخبار تعليم، شمس العلماء مرزا قليچ بيگ ۽ پنهنجن توڙي ٻين صاحبن جي ناهيل ڪتابن مان چُونڊيا ويا آهن.

هي ڪتاب **المنعم لائبرري لاڙڪاڻي** پاران **انجنيئر عبد الوهاب سهتي** اي بوڪ ايڊيشن ۾ سنڌس ويب سائيٽ تي آندو آهي. ٿورائتا آهيون سائين عبد الوهاب سهتي جا جنهن هن قيمتي ۽ ناياب ڪتاب کي ٻيهر اسان تائين آندو ۽ سنڌ سلامت ڪتاب گهر ۾ پيش ڪرڻ جي اجازت ڏني.

اوهان سيني دوستن، پائرن، سڄڻن، بزرگن ۽ ساڄاهه وندن جي قيمتي مشورن، راين، صلاحن ۽ رهنمائي جو منتظر.

محمد سليمان وساڻ
مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)
سنڌ سلامت ڊاٽ ڪام
sulemanwassan@gmail.com
www.sindhsalamat.com

منڍ

پهاڪن ۽ اصطلاحن ۾ اڪثر نج سنڌي آهي ۽ انهن جي ڪم آڻڻ ڪري مضمون نهايت سهڻو ۽ سلوُڻو ٿئي ٿو. مون ورهين ڪان ڪيترين چوٽيون ڪنيون پئي ڪيون آهن، جن مان حال اڍائي هزار ڪن هن ڪتاب ۾ آنديون اٿم.

هيءُ ڪتاب ٻن ڀاڱن ۾ ورهايل آهي. پهرئين ڀاڱي ۾ 912 پهاڪا آهن، جن مان ڪي "گلشڪر" ۽ ٻين پهاڪن جي ڪتابن مان چونڊي ڪڍيا اٿم ۽ ڪي اهڙا به پهاڪا ڏنا اٿم، جي اڳي ڪنهن به ڪتاب ۾ ڇپجي پڌرا نه ٿيا آهن. ڪي چوٽيون ڪن قصن تي ٻڌل آهن، تنهنڪري اهي قصا به مختصر طرح ڏنا اٿم. ڪيترن سنڌي پهاڪن لاءِ انگريزي پهاڪا ڏنا اٿم جي فئلن صاحب، هينري بان ۽ ديوان روچيرام جي پهاڪن جي ڪتابن مان ورتل آهن. انهيءَ ڀاڱي ڪي ڌار جلد ٻڌائي ان جي قيمت فقط ڏهه آنا رکي ويئي آهي.

ٻئي ڀاڱي ۾ اصطلاح آهن جن مان ڪيترا "گل"، "سنڌي ٻوليءَ جي سونهن"، "طلسم"، جوت اخبار، اخبار تعليم، شمس العلماء مرزا قليچ بيگ ۽ پنهنجن توڙي ٻين صاحبن جي ناهيل ڪتابن مان چوُنڊيا ويا آهن. انهيءَ ڀاڱي جي قيمت فقط نؤ آنا آهي. اميد ته هي ٻئي ڀاڱا شاگردن توڙي سنڌي ٻوليءَ جي پيار وارن صاحبن ڪي گهڻو ڪارائتا ٿيندا.

اشارو- اصطلاح يا ورجيس اُن ڪي چئجي ٿو. جنهنجي اڪري معني هڪڙي ۽ رواج موجب ٻي آهي.

پهاڪو يا چوٽي اها آهي جنهن ۾ ڪا نصيحت يا نڪتو ٿورن پر مائيدار لفظن ۾ جاڻايل آهي.

ڪراچي 8 مارچ 1928ع

پيرو مل مهر چند

گلقند

ٻاڱو ڦريون: پهاڪا

(1) آپ نہ پالي، پالي ڏون!

جو پاڻ کي پالي نہ ٿو سگهي، سو ٻين کي پالي سگهندو؟ "پڙهي وينو نہ پرٽجڻ جو سعيو تو ڪري! آپ نہ پالي، پالي ڏون!"

(2) پاڻ پني گهوڙا ڳنهي

(3) پاڻ نہ ٻاڙي ڪتا ڏاري.

C.f. Who spends before he thrives, will starve before he thinks

(4) آرسي ڙي آرسي، مون جهڙو ڪو ٻيو؟

جيڪي ائين سمجهن تہ اسان جهڙو سهڻو ۽ ڏاهوڪو ٻيو هوندو ئي ڪونہ، تن ٽانءِ قوُنءِ وارن يا هنيلن سان لاڳو ڪبو.

(5) ڪميڻو ڪپڙا ڪيو، ڏسي پنهنجو ڏيل

(ڏيل = بت).

(6) آزمائي کي آزمائي، سو چائي (ڏوڙ) منهن ۾ پائي.

ڪنهن ماڻهوءَ يا ڪم مان هڪواريءَ پتيجائو پائي (خراب نتيجو ڏسي) ان کي وري آزمائبو، تہ پاڻ کي خوار خراب ڪبو.

پيٽيو-

(7) جو ڏيکي نہ پتيجائو، ڏوڙ تنهنجي منهن ۾.

C.f. It is a silly fish that is caught with the same bait.

(8) آڳي طعام، پيڇي ڪام

(ماني تيار هجي تہ) اول ماني کائجي، ڪم پوءِ ڪجي.

(9) آڱريءَ ننهن چائو، لوڪ تماشي آيو.

آڱر کي ننهن چائو آهي (رواجي ڳالهہ ٿي آهي) ۽ ماڻهو تماشو ڏسڻ آيا آهن. جڏهن ڪنهن خسيس بيماريءَ وغيره ڪري ڪو وڏيون دانهون ڪري جو چار ڄڻا اچي مڙن، يا وڏي ڏيکاري ڏئي جو ٻيا ڪلن، تہ ائين چئبو. مثلاً "ڪپ لڳس ۽ رت ذرو نڪتس، تہ هليو ڊاڪٽر وٽ! آڱريءَ ننهن چائو، لوڪ تماشي آيو."

C.f. Much ado about nothing.

(10) آهہ غريبان، قهر خدائي.

غريبن کي ستائبو تہ هنن جي اندر مان جيڪا آهہ (پٽ) نڪرندي، سا ڏٽيءَ جو غضب آڻيندي."دلوراءِ رعيت سان ظلم ڪيا، تہ ننگري ناس ٿيس. آهہ غريبان، قهر خدائي"

C.f. The prayer of the innocent is never unheard

(11) آهوُجا ڪائين، ماهوُجا پيٽ سوُر مرن.

اَهوُجا يا آهوُجا ۽ مَهوُجا ۽ ماهوُجا نالا نکن يا ذاتين جا. مطلب تہ ڪائين هڪڙا يا ڪم هڪڙن جو تئي ۽ پيٽ ۾ سور ٻين کي پوي(حسد وچان). ڏسو: ”اَڏي ڪاٺ، پڏي توُئو، وچ واري کي لڳو سوُئو.“...73

(12) آهي تہ عيد، نہ تہ روزو.

جيڪڏهن پئسو يا شيءِ اتس تہ ائين تو اڏائي، جو جڻ تہ عيد تو ملهائي، ۽ جي نہ اتس تہ بکون تو ڪدي، ”نوان ڪپڙا سپ هڪبئي پنيان پائي پورا ڪيائين ۽ خرچيءَ مان بہ اُها پائي نہ بچايائين جا پوءِ ڪم اچيس. آهي تہ عيد، نہ تہ روزو“

C.f. Willful waste makes woeful want

(13) آهي وڏ گهراٽي پر ڏنڊڻ پاٽيءَ سان واهپو ڪونهيس.

ڪو صفائي سنائيءَ تي ڌيان نہ ڏيندو مثلاً ماني ڪائي گرڙي نہ ڪندو، تہ توڪڻ لاءِ ائين چئبو.

پيٽيو:

(14) جڏ گدلائي، ڪر صفائي، تون سدا رهہ اجو، ملي ميٺ لڱن کي تون وهنجي ڌوءُ مٿو.

C.f. Cleanliness is next to godliness

(15) آءُ تہ پيٽ ڪرهن ڪريون!

ڪو معاملي جهڙي ڳالهہ ڪري تہ ائين چون، هن مراد سان هٽ وني ڪرهن يعني جهيڙو ڪرڻو اتئي جا؟

(16) آءٌ بہ ويندي پيڪي، مون بہ لهندي سک.

هڪڙي ننڍي نيٽي سڪ ڪري پيڪي وئي تہ پاڃائنس ڪنهن ڳالهہ تان رئاري ڪڍيس. جڏهن ڪنهن کي ڪنهن ڳالهہ جو اجايو ڪڏ ڪٽي تڏهن ائين چون، هن مراد سان تہ پوءِ پڇتائيندين ”مثلاً اهو واپار ڪندو تہ، گهاٽو پوندس. پر جي دل اتس تہ پلي آزمودو لهي ڏسي. آءٌ بہ ويندي پيڪي، مون بہ لهندي سک“.

(17) آئي تانڊي کي بورچاٽي تي ويني.

جيڪي ڪنهن جي مهربانيءَ جو اڻ نهندو فائدو ونن، تن لاءِ ائين چئبو.

(18) آڱر يا ننهن رکڻ ڏينس تہ سجو ئي سر لنگهائي وجهي.

C.f. Give him an inch and he will take an ell

(19) آيا مير پڳا پير.

فئلن صاحب جي هندي پهاڪن جي ڪتاب موجب ”آئي مير، پڳي پير“ جو بنياد هن طرح آهي: امروهہ جي شهر ۾ ميرانجي نالي هڪ شخص وٽ جادوءَ جو ڏيئو هئو. جنهنجي وسيلي هن ڪيترا ڪرامت جهڙا ڪم ڪيا. جنهن ڪري هڪ وڏو پير ڪري ليکيندا هئس. هاڻي هوُ اتي جي ڪن ماڻهن ۾ اچي واسو ڪندو آهي. امروهہ ۾ ٻيا بہ ڪي پير جهڙوڪ زين خان ۽ ننهي ميان ماڻهن ۾ واسو ڪن ٿا، پر چون تہ جڏهن مير (ميرانجي) اچي تڏهن ٻيا پير پڃي وڃن، جو هوُ ڪانئن وڏيڪ ڪلا وارو هو. هاڻي پهاڪي جي معنيٰ تہ جڏهن وڏا (مائٽ، حاڪم يا ڏاڍا مڙس) اچن، تڏهن ننڍا ٻار، زيردست يا هيٺا) ٽري وڃن.

پيٽيو

(20) آيو بابا ولي تہ ڪتيجا ڪنئين چلي.

(21) آيو مڙس رانجهو، تہ هرڪو ٿيو لانجهو.

(لانجهو=بي همت)

(22) آيو ميان شير تہ سيني ڪڍايو پير.

(23) ڪئن ڏني ٻلي تہ دلڙي ٿين ڍلي.

(24) اَب جو ڏنو کهڙي ڪم، جاسين رب نہ ڏئي.

ابي يا پيءُ جو ڏنل (پئسو) کهڙي ڪم جو آهي، جيستائين رب (ڏٽي) پنهنجو نٽو ڏئي. مراد تہ مائٽن تي بار ٿيڻ يا اباڻي ورثي تي ياڙڻ بدران پنهنجي ڪمائيءَ تي ياڙجي.

(25) اب جو ڏنو نہ پري، رب جو ڏنو پري.

(26) ريءَ پنهنجي ڪٽيي سير ٻري نہ باھ.

پنهنجي ڪٽي ڪمائيءَ کان سواءِ باھ سير يا زور سان نہ ٻرندي يعني رڳو پنهنجي ڪمائي منجهان ئي چلهو چڱي طرح تپائي رڌي ڪائي سگهبو. ڏسو: "اپني گهوٽ تہ نشا ٿيويئي".

(27) ابو بہ ڊائو، ادو بہ ڊائو، اڏ ڪم ڪيم هيٺ اڏ ڪيم متي.

پيءُ ۽ ڀاءُ ٻئي ڊاوا ۽ مون بہ اڏ هيٺ تہ اڏ متي ڪيو يعني آءٌ بہ سڄو ئي ڊائيس. ٺوڪ طرح ائين چئبو، هن معنيٰ سان تہ ڪنهن جو بہ ڍءُ نہ ٿيو. "ٽن مهينن ۾ پنجويهہ روپيا مائٽن کي موڪليائين! ابو بہ ڊائو تہ ادو بہ ڊائو"!

(28) ابو گسي، ڏيءُ وسي.

ڏيتي ليتي هلائڻ ڪري، پيءُ جي هڙ گسي تي ۽ ڏيءُ (حقيقتون ڏيءُ ساهرو گهر) ورسي تي. ڏيتي ليتيءَ جو پهاڪو.

(29) اَبي چاڙهي، ادي چاڙهي، مون نہ چاڙهي تہ ڪنهن نہ چاڙهي.

بيروزگار مرد يا غريب زال، پئسي جي تنگيءَ سببان ائين چوي، هن معنيٰ سان تہ منهنجي پيءُ ديگ چاڙهي (رڌائين، ڪاڌائين)، منهنجي ڀاءُ بہ ائين ڪيو، پر جيڪڏهن انهن وانگر مون پنهنجو ديگڙو نہ چاڙهيو (پنهنجو رڌم ڪاڌم نہ) تہ ائين چاٽبو تہ منهنجن مائٽن بہ رڌو ڪاڌو ڪو نہ ٿي. يا مائٽن جا سڪ، جهڙا مون ڏنا تهڙا نہ ڏنا. ڪي هن معنيٰ سان بہ ڪم آڻين تہ آءٌ پنهنجو ٻوٽو نہ ٻاريندس، تہ وڏن جو نانءُ ناموس لٽجي ويندو.

(30) اُبي ڦاٽي ڪي بہ ڪڏهن اڱڙي پيئي آهي؟

مطلب تہ پڌري ڳالهہ ڪڏهن بہ لڪي ڪين سگهندي. "اها مقدمي جي ڳالهہ ڪئن لڪندي؟ اُبي ڦاٽي ڪي بہ ڪڏهن اڱڙي پيئي آهي".

(31) سچ بہ ڪو ترڻيءَ هيٺان لڪي؟

(32) خون ڪستوري ڳجهہ نہ رهي.

C.f. Murder will out

(33) اُبي ۾ ٽڪ اُجلائي، سو منهن ۾ پائي.

ٽڪ اچلائڻ، نفرت يا ڌڪار جي نشاني. جيڪو عرشين چڙهيل هوندو يعني جنهن کي ٻيا اعليٰ درجي جو ڪري ليکيندا هوندا (مثلاً مهاتما گانڌي) تنهنجي جيڪڏهن ڪو آبرو وٺندو يا گلا ڪندو ته خود سندس آبرو نه رهندي، جو ٻيا ڦٽ لعنت ڪندس.

C.f. Who spits against the wind, spits in his own face .

(34) اُٽ ته ناٽو ويهه ته ناٽو، ناٽي بنا نر ويڳاٽو.

اُٽ توڙي ويهه يعني گهر مان اُٺي ٻاهر وڃ توڙي گهر ۾ ويهه، ته به (خرچ پکي لاءِ) پئسو گهرجي؛ پئسي کان سواءِ مڙس ويڳاٽو (موڳو) آهي.

پيٽيو:

(35) اُٺ کي لاٽو، گهوڙي کي داڻو، مرد کي ناڻو، محبوب کي ماڻو.

(لاٽو = هڪ قسم جو ٻوٽو)

(36) پئسي بنا پرساد، هروُ ڏئي نه هٿ ۾.

(37) پئسو ناهي پاس، جيرو آه اداس.

(38) پير عيسيٰ، پير موسيٰ، ٻڙا پير پئسا.

(39) جيڪي ڪري ناڻو، سو نه ڪري راڻو.

(40) دام ڪري، سب ڪام.

(دام=پئسو)

C.f. (1) A light purse makes heavy heart.

(2) Money is the god of the world.

(41) اتو چي گهوٻاتو يا اتو ٻات چي گهوٻات.

ٻات معنيٰ ڏريل اَن، جنهن مان پت رڌين، چي معنيٰ چوي (زمان مضارع). مطلب ته آءٌ چوان "اتو" يا "اتو ۽ ٻات" ته هوُ چوي "گهوٻات يا گهوٻاتو" (ڏندو). جڏهن ڪو هڪ جو ٻيو جواب ڏئي، تڏهن ائين چون.

پيٽيو:

(42) اڪير جو مڪير.

اڪير جي معنيٰ اڪ جي ٻوٽي جي پر يا پاسو. مڪير معنيٰ مڪ (ڪٻڙ جي وڻ جو ڦر) جو پاسو- مطلب ته هڪ پر جو ٻيءَ پر. سوال هڪڙو جواب ٻيو.

(الف) سوال از آسمان، جواب از ريسمان (نوڙي).

(ب) من چه ميگويم، طنبوره چه مگويد؟

C.f. I talk of chalk and you of cheese.

(43) اتو ڪاڏو ڪُئي، مار پيئي گابي تي.

ڏوهه ڪري هڪڙو، سيڪت ملي ٻئي کي.

پيٽيو:

(44) ڪٿيو ڪائي ڪتيجا، ڏڪ جهلي ڏيٽس.

(45) ڪٿيو ڪائي فقير، لنيون جهلي پولڙو.

C.f. One doth the blame another bears shame.

(46) اُنان مينهان دا ڪيها ميلا؟ اوه چرن پٽ تہ اوه چرن بيلا.

اُنن ۽ مينهن جو ڪهڙو ميلاپ؟ هوُ (اُث) چرن پٽن يا ميدانن ۾ (بيئل وڻ) ۽ هوُ (مينهون) چرن بيلن ۾. مطلب تہ ٻنهي جي چرڻ جي جوءِ (جائيون يا چراگاه) نرالي (ٻنهي جو نمونو يا سياءُ ٻيو). تنهن ڪري انهن جي پاڻ ۾ محبت تي ڪين سگهندي. شرابي چوي تہ آءٌ صوفي جو سنگ ڪريان! اُنان مينهان دا ڪيها ميلا؟"

(47) اُٺ ٻيو تہ ٻہ ٻہ ڪنوات لهي.

اُٺ پوڙهو تي ويندو، تہ ٻہ ٻن ڪنواتن (ڪچن اُنن) جي برابر آهي. چاڪاڻ تہ انهن جيترو بار ڪڍي سگهندو. ساڳيءَ ريت پير مرد عقل هلائڻ ۾ پڻ ٻن نوجوانن جي برابر آهي، بلڪ وڌيڪ آهي. "پوڙهو" لفظ جي بنيادي معنيٰ ئي آهي "آزمودگار".

پيتيو:

(48) وڏن ۾ وڏي ڪلا

(ڪلا: سمجهہ، سياڻپ)

C.f. Years know more than books.

(49) اُٺ پريو ٻہ رڙي، سکڻو ٻہ رڙي.

اُٺ تي بار لڏيل هوندو يا نہ هوندو تہ بہ پيو رڙندو. جيڪي ماڻهو تڪليف هوندي يا نہ هوندي (دک توڙي سک ۾) پيا ڪرڪندا ڪنجهندا، تن ڪرڪرين لاءِ ائين چئبو.

(50) اُٺ جي وات ۾ لوڻ وجهہ تہ ٻہ رڙي، گڙ وجهہ تہ ٻہ رڙي

هي ٻہ ڪرڪرين سان لاڳو ڪبو. مثلاً ڪن گهوٽ-مائرن کي اٽيو اُتابو ملي تہ بہ دانهون ڪن. جي ڪجهہ سٽيو ستابو ملين تہ بہ دانهون ڪن يا گلائون ڪن.

C.f. Pigs grunt about everything and nothing.

(51) (پريل) اُٺ تان وجٽي لٽي تہ بہ اُٺ تيو هلڪو.

ڪنهن ڪم يا قرض جو وڏو بوجو هوندو، تہ اُن مان توري هلڪائي ٿي، تہ بہ چئبو تہ ڪجهہ بوجو لٿو. "سؤ مان حال ويهہ روپيا ڏنامانس. اُٺ تان وجٽي لٽي تہ بہ اُٺ تيو هلڪو. يعني حالي تہ ايتري بہ قرض جي هلڪائي ٿي."

C.f. It is the last straw that breaks the camel,s back.

(52) اُٺ پنيان گهنڊٽي.

وڏي جمار واري (اُٺ جيڏي) سان ننڍي جمار واري چوڪري پرڻجي تہ ائين چون. (وهانءَ جي قيرن مهل گهوٽ جي پنيان ڪنوار هلي ٿي)

اشارو ڪو بار يا فقير پنيان ڪاهي پوي تہ چون: پنيان گهنڊٽي تي لڳو اٿم (چڏيئي نٿو).

(53) پريو مڙس پيءِ نہ ڪجي وجائجي نہ وهي، ڪٽڪن ۾ لابارا پوندا ماريو پوندو ڍهي.

(پيءِ = پتي/ مڙس)

(54) ڏاڏي جيڏي ڏگهہ سان، تنگ جيڏي ڪنئار!

(55) ميان گور لائق، بيبي سيج لائق.

(ڳور =قبر)

(56) مڙس پوڙهو زال جوان، تنهن کي ڄاڻجي ڪُڪ جو ڪانُ.

C.f. Crabbed age youth cannot live together.

(57) اُٺ جي چاڙهيءَ کي به لعنت ته لاهيءَ کي به لعنت.

اُٺ ڪنهن چاڙهه تي چڙهندو يا اتان لهندو ته ٻنهي گهمري سوار کي ڏکيائي ٿيندي. مراد ته ٻچڙي سياءَ وارو دوست يا مددگار ٿيندو، يا پاڻ ڪنهن وڏي عهدي تي پهچندو ته به آزاريندو ۽ جي لهي ميدان ۾ ايندو (دشمن يا برخلاف ٿي بيهندو) يا پاڻ سقيم حال کي پهچندو ته به پيو آزاريندو (حرڪتن يا چورين ٺڳين ڪرڻ سان).

(58) اُٺ نه پڄي، ٻورن هٿي لتُون.

جت انن تي مال جا ٻورا رکي، پاڻ مٿان ٽنگون ڦاڙي وهن ۽ اٺ هڪلڻ مهل اٺ تائين ڪين پهچن. تنهنڪري ٻورن کي لتون هڻن. هڪڙي جي ڪسر يا ساڙ ٻئي مان ڪو ڪڍي، ته ائين چون. مثلاً هيڊ ڪلارڪ پنهنجي عملدار جون ڌمڪيون کائي، اهي ساڙ ٻين منشين مان ڪڍي، جو پاڻ کان ڏاڍي سان پڄي نٿو سگهي.

(59) انينءَ پيڙهيءَ، اُٺ ماڪوڙو ماسات.

انين پيڙهيءَ موجب اٺ ۽ ماڪوڙو به هڪ ٻئي جا ماسات (ماسيءَ جا پٽ) نڪري پوندا. جڏهن ڪو تمام ڏورانهي مائٽي چڪيندو آهي، جا ليکي نه چوکي، تڏهن ائين چون.

C.f. Cheese is cousin to Eve.

(60) اپنا مال هئي، روئسان به کائسان به.

هڪڙي ماڻهوءَ ٻصرن سان ماني ويني کاڌي. ٻصرن جي ٻانس ڪري اکين مان پاڻي وهيس ته ڪلي ائين چيائين. مراد ته پنهنجي سهنجي، ڪلي به قبولبي، روئي به قبولبي.

(61) اپني توڙ نباهه، اُسڪي اوه جاني.

جڏهن ڪنهن کي چڱائيءَ جو بدلو ٻڇڙائي ملي، تڏهن هن کي ائين چون. هن مراد سان ته تون پنهنجي توڙ يا پڄاڙيءَ تائين نباهه يعني نيڪي ڪندو رهه، باقي هن جي نيت هو ڄاڻي.

(62) اپني گهوت ته نشا ٿيويئي.

ڪن موالين ڀنگ گهوٽي، ڪنهن سواليءَ کي چڪو ڏنو. هن اها پي چيو ته لڳي ڪين (نشو ڪو نه ٿيو)، تنهن تي چيائونس ته: پنهنجي گهوٽ ته نشو ٿئيئي. مراد ته پنهنجو ٻوٽو ٻارڻ گهرجي (24ڪان 26)

(63) اڄ جو ڪم، سڀان تي نه وجهجي.

مراد ته سستي ڇڏي، سيڪو ڪم تتي تائين ڪجي.

پيٽيو:

(64) آڄ نه ديکا لعل توکل ديکونگا.

(لعل = لعل شهباز)

(65) ڪل ڪري سو آڄ ڪر، آڄ ڪري سو اب.

C.f. Procrastination is thief of time.

(66) اجا اُٺ ڪين سسئي.

سسئي پنهنجي پنهونءَ پنيان پيادي تي ويئي، ته ائين چيائونس: اجا اٺ توکي ڪيچ تائين پهچائين ته ٻي ڳالهه، باقي پيادي مشڪل پهچندينءَ. پهاڪي جو مطلب ته اجا ڪم ٽيڻ ۾ وقت ڪپي يا اجا گهڻي دير پيئي آهي.

پيٽيو:

(67) اجا دهلي دور آهي.

(68) اجا خرار مان چوٿائي مس پيني آهي.

چوٿائي معنيٰ هڪ پاءُ. خرار معنيٰ چوويهه مڻ. مطلب ته ڪم جو ٿورو حصو مس پورو ٿيو آهي. اجا ڪتي ڳالهه پيئي آهي.

(69) اجا مينهون جهنگ ۾، ڏوئي ڏريائون رڃ.

مينهون جهنگ مان چري موٽن، ته ميهار رڃ (ٻاسڻ) ڏوئي ڪير ڏهن. پر مينهون اجا جهنگ ۾ ئي هجن، ته اڳوات ٻاسڻ ڏوئي رکڻ، سو اڳ-ڪٽيو ڪم آهي.

ڏسو: ڪنگر ۾ ڪڪڙا، پڙي مبارڪ.

پيٽيو: پاڻيءَ ڪان اڳي ڪپڙا لاهڻ، ڦر ڪان اڳي جر چڙهڻ، سلي ڪان اڳي سنگ ڳڻڻ (اصطلاح)

C.f Count not your chickens before they are hatched.

(70) اُجياري پيئندي، چڪياري ڪين پيئندي.

زمين توڙي ڳانءِ، مينهن وغيره جا اُساٽيل يا اجايل هوندي سا پاڻمرادو پاڻي پيئندي، پر چڪ واري يعني جنهن تي چڪتاڻ ڪبي، سا نه پيئندي. مطلب ته ڪنهنجي مرضيءَ جي برخلاف، ڪنهن کي ڪم ڪرڻ لاءِ زور نه ڪجي. گهرج پونديس ته پاڻيهي ڪندو.

C.f A man may lead a horse to the water, but he cannot make drink unless he will.

(71) اُڏاري جي ماءُ ڪين مئي آهي.

اڪري معنيٰ ته اڏاري جي ماءُ سدائين جيئري آهي ۽ اوڏر پيئي جڻي. مطلب ته اچ تون مون کي اڏارو ڏيندين يا جي منهنجو ڪم ڪندين ته ٻئي پيري آءٌ توکي ڏيندس، يا تنهنجو ڪم ڪندس. ٻئي کي سوال ڪرڻ مهل هن کي اهڙي دلاسي ڏيڻ لاءِ ائين چون.

(72) اَڏ کي ڇڏي جو سڄي پنيان ڊوڙي، تنهنجو اَڏ به وڃي.

ڪتي ۽ سندس پاڇي جي ڳالهه مشهور آهي. مراد ته جيڪي هجي، تنهن تي قناعت نه ڪري، جيڪڏهن لالچ ۾ پئبو، ته جيڪي هوندو سو به ويندو يا نقصان پوندو.

C.f. A bird in hand is worth two in the bush.

(73) اَڏي ڪاٺ، پڏي تُوئو، وچ واري کي لڳو سُوئو.

پونگي جوڙجي ٿي ته اڏاوت جو ڪم ڪاٺ ڪري ٿو، پر توئو (پڪو) پڏي يا مرڪي ٿو، جو ٻاهران اهو ڏسڻ ۾ اچي ٿو. جڏهن کو پلومانس تڪليف وٺي، ٻئي ڪنهن جو خانو آباد ڪري، يعني هن جا دل گهريا مطلب پورا ڪري، پر وچ ۾ ڪنهن ٽياڪڙ کي حسد وچان جگر ۾ سوئو لڳي (ساڙ لڳن) ته ان لاءِ ائين چون. "پنهنجي سنگتيءَ جي پٽ کي مون نوڪري وٺي ڏني، ته

سندن هڪ پاڙيسريءَ جي منهن جو پنوئي لهي ويو. پڇوس تہ توکي هرج ڪهڙو پيو؟ اڏي ڪاٺ، پڏي ٽوُٺو، وچ واري کي لڳو سوٺو. 11.

C.f. An envious person waxes lean with the fatness of his neighbors.

(74) اڏيندي ڏينهن لڳن، ڍاهيندي ويرم نہ لڳي.

جاءِ جوڙائڻ، گهر جي ناهہ نوهہ ڪرڻ، يا ڪنهن سان محبت ڳنڍڻ ۾ گهڻو وقت لڳي ٿو. باقي ڍاهڻ، پيچ ڍاهہ ڪرڻ ۽ سنگت ٽٽائڻ ۾ دير نٿي لڳي. اهڙيون حالتون ڏسي ائين چئبو آهي.

C.f. (1) It is easier to pull down than build.

(2) A friend is not so soon got as lost.

(75) اُستاد جي مار چوکر (ٻار) جي سنوار.

مطلب تہ اُستاد ماريندو سنوارڻ لاءِ، تنهن ڪري اهڙي مار کي خراب ليکڻ نہ گهرجي. "جورِ اُستاد به ز مهرِ پدر." يعني اُستاد جو ڏاڍُ، پيءُ جي مهربانيءَ کان چڱو آهي.

پيٽيو:

(76) پٽ پٽيهہ لکٽو، موچڙو چٽيهہ لکٽو.

(77) چڙهيءَ جو صرفو ڪيو تہ ٻار ڪريو.

C.f. Spare the rod and spoil the child.

(78) اڪ جي ماکي نہ آهي، جا لاهي ونبي.

اَڪ جي ٻوٽي تان ماکي سولائي سان لاهي سگهبي آهي. مطلب تہ ڪم اهڙو سولو نہ آهي جو جهٽ پٽ ٿيندو.

(79) تيل سهانگو هو تہ گدڙن بہ هوند چوٽيون مکيون.

(80) نپ کوهہ کين ڪجندا آهن.

(81) پهڻ ڪونئرا هئا، تہ هوند گدڙن ڪائي ڇڏيا.

(82) ڏيري ڏيري ڏنئرو جمندو.

(83) ڪچڙي نہ آهي جا ڪائي ونبي.

C.f. (1) An oak is not felled with one stroke.

(2) If wishes were horses, beggars would ride.

(84) اڪن ڪان ٿو آما گهري.

اَڪ هڪ زهردار ٻوٽو، تنهن ۾ آمي (انب) جهڙي مني ۽ سوادي شيءِ ڪٿان آئي؟ مراد تہ جنهن ماڻهوءَ مان ڪنهن ڪم ٿيڻ جو آسرو ڪونهي، تنهن تي آسرو رکي ٿو.

پيٽيو:

(85) ٻبرن کان ٿو ٻير گهري.

C.f. Look not for musk in a dog-kennel.

(86) اڪ ڦٽ ٻڌڻ، ليس ٽپ لنگهڻ.

اَڪ اتي تہ پها/ پٽيون ٻڌجن ۽ ڦٽ ٿئي تہ انهيءَ کي بہ پٽي ٻڌي ڇڏجي، نہ تہ وائلائڻ ڪري ڦٽ ورڳي ويندو. ليس توڙي تپ ٿئي تہ لنگھڻ يا ٻک ڪيجي، جو انهيءَ ڪري فائدو ٿيندو. حڪمت جو پهاڪو.

(87) اکر نہ ڪٿي، مکر ڪٿي.

اکر معنيٰ علم. مطلب تہ علم واري کان وڏيڪ حرفت وارو ڪٿي ڪائي ٿو. "هو گھٽو پڙهيو بہ ڪونهي، تہ بہ حرفت سان چڱو روزگار پيو ڪدي. اکر نہ ڪٿي، مکر ڪٿي."

(88) اُڪرين ۾ مٿا وجهن، سي مهرين کان نہ ڏجن.

اُڪري ۾ اَن وغيره وجهي، مٿان مهري هٽي، ڪٽبو آهي. مطلب تہ جيڪي ڏکين يا خوفائتن ڪمن ۾ هٿ وجهندا، سي انهن ڪمن جي نتيجن کان ڪين ڏجندا. واپار ڪندا تہ گھاٽو بہ سهندا. "توهين اخبار ۾ ميونسپل مشيرن جي گھٽو برخلاف ٿا لکو: سنڀاليو متان توهان تي ڪو مقدمو ڪري. جي اکرين ۾ مٿا وجهن، سي مهرين کان نہ ڏجن (يعني مقدمي پر ڏجان نٿو). پيٽيو:

(89) جي گھڙندا سوڙهين، سيلھ بہ لڳندا تن.

(جيڪي سوڙهين واٽن ۾ گھڙندا، تن کي ڪنڊا بہ لڳندا).

(90) سيلهن ۾ جي هٿ وجهندا، سي سور بہ سهندا.

C.f. He, who would catch fish, must not mind getting wet.

(91) اک ڪيڻ سولي، پر وجهڻ اولي يا ڏکي.

مطلب تہ ڪنهن کي نقصان پهچائڻ سولو آهي، مثلاً نوڪري مان ڪيائڻ يا رپورٽ ڪرڻ، پر جنهن کي نقصان پهتل هوندو، تنهن کي فائدو پهچائڻ ڏکيو آهي.

(92) اک ۾ گھاٽو، تہ بہ منو جڳاٽو.

اک جهڙي نازڪ عضوي ۾ تيل پيڙڻ جو گھاٽو هوندو يعني ماڻهوءَ کي کھڙو بہ جڳاٽو يعني جڳتر يا جهان (جهان ۾ جيئڻ) منو پيو لڳندس. مطلب تہ: مرڻ کو نہ قبولين جيئڻ گھرن جال، توڙي ڪين حياتي لڳندي هجي وبال. ورتل: نؤ بهار تان)

C.f. Life is short, yet sweet.

(93) اکين لؤنگ لڳا، جافر ويا وسري.

لؤنگ ۽ جافر نالا مصالحن جا. ڪو نوان سنگتي ڪري ۽ جهونا دوست وساري تہ هن کي ڏوراپي ڏيندي ائين چون: "هاڻ وڏا ماڻهو سنگتي ڪيا اٿيئي تہ اسان غريبن کي ڪٿان ياد ڪندين؟ اکين لؤنگ لڳا جافر ويا وسري."

(94) اڳياڙي تڏهن سرهي، جڏهن پڇاڙي سرهي.

ڪنهن سان ڪا ڀلائي ڪري پڇاڙيءَ ۾ پڙ ڪدي بيهبو تہ اڳياڙيءَ واري ڪيل ڀلائي پڻ ليکجڻ ۾ نہ ايندي. مطلب تہ توڙ تائين لائق ڪري، پنهنجو ناماچار وجهجي. ڏسو: اپني توڙ نباه، اُسڪي اوه جاني. (61)

C.f. All is well that ends well.

(95) اڳين پاٽي، پوين چڪ.

ڪنهن تلاءَ ۾ پاڻي ٿورو هوندو ته جيڪي وهٽ اچي ويندا، سي پاڻي پيئندا ۽ ٻيا چڪ چٿيندا. مراد ته هر ڪو ڪم، تڙي ڪڙي ڪبو ته اُن ۾ فائدو آهي.

(96) جو اچي، سو تڳي.

C.f. First come, first served.

(97) اگهائي ته ڪَچُ، نه ته ماڻڪن موٽ ڪري.

مطلب ته ڌڻي اهڙو بي نياز آهي جو ڪن جو ڪچ يعني ڪوڏ يا ستيئڙو (جهڙي تهڙي ڪمائي) اگهائي (قبولي) ٿو ۽ ڪي ماڻڪ پيش ڪن (جهجهي عبادت ڪن) ته به ناقبول.

پيٽيو:

(98) اهڙو ئي الله، جو پورهيتون پيش ڪري.

(راجا چنيسر، ليلا ڇڏي ڪؤنرو يعني پورهيت پرٽيو هو)

(99) ڏس آڳي جا اسرار جو عيبدار اڳي ڪري.

(100) اگهه ڪنهن وڌو؟ چي: "جنهن جي نه سري!"

ڪنهن شيءِ کان سواءِ نه سرندي آهي ته لاچار پئسي هٿڻ ٽڪو ڏيئي به وٺبي آهي. ڏسو: "پئسي پلو مهانگو".

C.f. Necessity never made a good bargain

(101) اگهه ڪتيو ڪائجي وٿ ڪتيو نه ڪائجي.

وڌو اگهه وٺي بلاشڪ فائدو ڪيجي، پر تور ڏيئي فائدو نه ڪيجي. مطلب ته تور ۾ ٺڳي نه ڪجي.

C.f. Weigh right, and sell dear.

(102) اگهه مني ڪ الله مني.

مثلاً گيهه مهانگو ملي ته چئبو ته: اگهه منو ۽ جي ان مان ڪجهه هارجي پوي ته چئبو: الله منو. جڏهن ڪجهه پئسي جي گهوٻي لڳي ۽ ڪجهه زيان ٿئي ته ائين چون.

پيٽيو:

(103) هڪڙا ڏک، ٻيون ڏونگريون.

C.f. Misfortunes seldom come single.

(104) اڱر ڪوسا ته هٿ ساڙين، جي ٿڌا ته هٿ ڪارا ڪن.

ٽتل اڱر (ٽاندا) هٿ ساڙيندا ۽ ٺريل ڪوئلا هٿ ڪارا ڪندا. مراد ته ٻچڙي ڪم يا سنگت مان ڪڏهن به چڱائي نه رسندي. "مدي ڪمين نانڪا جد ڪد مدا هوءِ". ٻچڙن ڪمن مان جڏهن ڪڏهن ٻچڙائي حاصل ٿيندي.

پيٽيو:

(105) اڱرن پيني هٿ ڪارا.

C.f. Touch pitch and be defiled.

(106) اَمل ماڻڪ هجي پيٽ ۾ ته ٻکي منهن ۾.

مراد ته ڪنهن ۾ ڪو گڻ هوندو ته اهو پريان ئي پڌرو هوندو.

پيٽيو:

(107) جن جي منهن مٽيا، سي پاٽيهي پڌرا.

C.f. A good name keeps its luster in the dark.

(108) انبن جون سڪون انبڙين مان نہ لهن.

مطلب تہ انبن جهڙو سواد انبڙين مان نہ ايندو. ٻن ماڻهن جي سياءُ يا لڇڻ جي پيٽ ڪندي هن طرح ڪم آڻبو. ”هاڻوڪو عملدار رعيت لاءِ ڪيترا بہ سهنج ڪندو، تہ بہ اڳين عملدارن جون سڪون لاهي ڪين سگهندو. انبن جون سڪون انبڙين مان نہ لهن“.

پيٽيو:

(109) انبن سندو ساءُ، ڪتان اچي اڪ تنڙن مان.

(110) ان پلي، ذات پلي.

پلي: ان رکڻ لاءِ جاءِ، توئن ۽ پڃرن مان ٺهيل. جنهن وٽ ان جي پلي آهي يعني جو هوند وارو آهي، تنهن جي ذات پلي يا اُچي آهي يعني اهو وڏو ماڻهو ليکجي ٿو. ”اڄ پئسو ڏسي ماڻهو گهٽ گهرن ۾ نياٽيون پيا ڏين. ان پلي، ذات پلي“.

(111) پيءُ سندس پيهون ڪتيون، ڏاڏي سندس ڏاٽا، اڳي پڇائون ٿي ذات پات، هاڻي پڇن ناٽا.

(112) لڇمي، ڪُلَڇڻ ڍڪي.

(لڇمي= دولت)

(113) موڳو پنهنجي مانيءَ مان پيٽ پري ڪائي، وجي وهي مجلس ۾ تہ سيني سهائي؛ چريو ڳالهائي، تہ بہ بختاور بودلو.

C.f. Money guilds our guilts

(114) اَن جو منهن، جند ڏي.

جهڙيءَ طرح ان جو رخ سدائين جند ڏي آهي (پيسڻ ڪانسواءِ ڪم نہ ايندو)، تهڙيءَ طرح جنهن ماڻهوءَ کي جتي جند پيهڻو هوندو (نوڪري ڪرڻي هوندي) سو پس پيش اوڏهين ويندو. ”موڪل پوري ڪري وڃي نوڪريءَ تي چڙهندو. ان جو منهن، جند ڏي“.

C.f. Where shall the ox go, but he must labor?

(115) اندر اڃو نہ ڪري، ڏوئي تو ڏاڳا.

ڏاڳا يعني وٽيل سڳا نوڙين جهڙا، جي فقير مٽي کي ويڙهين يا ڳچيءَ ۾ پائين. مطلب تہ دل صفا نہ آهي، باقي رڳو ٻاهرين صفائي ڪري ٿو. ڪي ماڻهو ڪوُڙ ڪپت ڪن، پر ڪنهن سان پلؤ لڳين تہ ڪپڙن سوڌي ٽبي ڏين. درياءَ ۾ اکو وجهن، ماکوڙين کي ڏارو ڏين، پر ماڻهن کي پيڙين.

پيٽيو:

(116) من نہ ٿيو مسلمان، ڪلمو پڙهيو تہ ڇا ٿيو.

C.f. It is not hood that makes the monk.

(117) اندر ٻڏ ٻهون، ٻاهر آڻڻ ان جو.

ٻڌ. هڪ گاهه جي پاڙ، جا غريب ماڻهو ڏڪار ۾ کائين. اُها کائڻ ۾ اگري لڳي ٿي. ٻهون=گهٽو. اندر ٻڌ گهٽي آهي ۽ ٻاهران رڳو اَن جو آٽڻ (سڪل اٽو) لڳل آهي. مطلب ته ٻاهران چڱو، اندران خراب. جو ماڻهو ٻاهران سهڻو، پر اندر افعال ڪو نه هوندس، تنهن لاءِ ائين چئبو.

C.f. Appearances are not to be trusted.

(118) انڌا رکن روزا ته ڏينهن ٻه ٽين وڏا.

انڌا ماڻهو روزا رکندا ته هر گهڙيءَ پيا پڇندا ته سج لٿو آهي يا نه. روزي ڇوڙڻ (ماني کائڻ) جي اٽڪڻ وچان وقت وڏي پوندو اٿن. ڪنهن کي ڪجهه ملڻو هوندو مثلاً اضافو، پر ملڻ ۾ دير پوندي ته ائين چوندو. هن مراد سان ته قسمت ڍري اٿم تڏهن دير پيئي آهي.

C.f. Sad hours seem long

(119) انڌن آندو، ڪتن ڪاڌو يا ٻلن چٽيو.

جو ماڻهو انڌو ٿي (غفلت ڪري) پنهنجي شيءِ يا پئسي جي پوري سنڀال نه ڪندو، تنهن لاءِ ائين چئبو. "هن مائيءَ ۾ سهيڙ ڪٿي آهي؟ انڌن آندو، ڪتن ڪاڌو يا ٻلن چٽيو. گهر مان ڪو ٽپڙ ڪٽي وڃيس ته پتو ڪو نه پويس."

(120) انڌي پيهين، ڪتي چٽي.

C.f. A careless watch bids the thief to come in.

(121) انڌن ۾ ڪاڻو، راجا.

جتي سڀ بيعقل يا اڻ پڙهيل هوندا. اتي ٿوري عقل يا علم وارو وڏو ماڻهو ليکبو. ڏسو "جتي وڻ نه آهي، اتي ڪانديرو به درخت."

پيٿيو:

(122) ٿنڊن ۾ منڊو، پهلوان.

C.f. Among the people, Scoggin is a doctor.

(123) انڌن، وڃي ملتان لڌو آهي.

حيدرآباد جي ڪاري قردي (قليلي) وٽان هڪ شاهي سڙڪ مياڻي، مٽياري ۽ هالن ڪان سڌو روهڙي ۽ ملتان تائين وڃي ٿي. واٽ تي پلجڻ لاءِ سبب ئي ڪونهي. پر انڌو ۽ اڻ سونهون ٻئي هڪ آچار (124) انهيءَ هوندي به ڏس پڇندا ته پتو پوندن. جڏهن ڪو چوندو آهي ته فلاڻو گهر يا هنڌ مون ڪان نه ليندو، تڏهن ائين چون. هن مراد سان ته ڏس پڇندين ته پتو پوندءِ. ڏسو: "پڇڻا نه منجهڻا".

(124) انڌو ۽ اڻ سونهون، ٻئي هڪ آچار.

(125) جويندہ، يابندہ

(جو ڳوليندو سو لهندو.)

(126) ڏورڻ واريون ڏور، هڏ نه آهن هوت ڪان.

(127) لوچ ته لهين لعل کي، ڏور ته پويئي ڏس.

C.f. Seek and ye shall find.

(128) انڌو وهي ڪڏ تي، چي: "مونکي ڏسيئي ڪو ڪونه تو."

ڪي پنهنجي عيب لڪائڻ جي ڪوشش ڪن، پر رستو اهڙو ونن جو لڪڻ بدران اٿلندو پڌرو ٿي پوي.

C.f. You dance in a net, and think nobody sees you.

(129) انڌي اڳيان آهري، ڪر تئو تنگيو پيو آهه.

ڪر معنيٰ ڇٽڪ. انڌي ماڻهوءَ جي اڳيان آهري (آرسي) جهلبي، تہ بہ هن جي ليکي تہ منهنجي اڳيان تئو تنگيل آهي يعني هن جي اڳيان اها ئي اونده. هي پهاڪو اڻ-ڄاڻ يا مورکن سان لاڳو ڪبو. جن کي ڪا ڳالهہ چڱيءَ طرح ڪولي ٻڌائجي تہ بہ پتو ڪو نہ پوين يا چڱي شيءِ جو قدر ڪو نہ ڪن.

(130) اڄاڻ کي جهڙي مصري، تهڙي ڦٽڪي.

(131) انڌي کي جهڙو ڏينهن، تهڙي رات.

C.f. A pebble and a diamond are alike to a blind man.

(132) انڌي گهوڙي ڪل ۾.

ڪل نالي گاهہ اهڙو ڏکيو ۽ گهاٽو ٿئي ٿو، جو انڌي گهوڙي ان جي وچان رستو لهي ڪين سگهندي. جنهن ماڻهوءَ کي ڪنهن ڳالهہ جو پتو نہ پوندو آهي، تنهن جي لاءِ مٿئين پهاڪي وانگر ڪم آڻبو.

(133) انسان، اونڌي ڪوپري آهي.

جهڙيءَ طرح اونڌي ڪوپري يا ڪيپراٽي (ڪاپار) پرجڻ جي نہ آهي، تهڙيءَ طرح انسان جو بہ ڍءُ ٿيڻ جو نہ آهي.

(134) طمع سندو طس، پريو پرجي ڪينڪي.

(135) انسان، خطا جو گهر.

مطلب تہ انسان کان ضرور خطا ٿيندي.

پيٽيو:

(136) انسان تہ نسيان

(نسيان-غفلت)

(137) بندو، پلو ئي بينو آهي.

(138) عيبن کان آجو، هڪ الله.

C.f. To err is human. (Pope)

(139) اُٽائي بہ ويئي، ٽٽائي بہ ويئي، وري ڪپهہ جي ڪپهہ.

ڪنهن مواليءَ کي پنڪي لڳي ويئي تہ ڪو شخص مٿي تان پڳڙي لاهي، ڪپهہ جي پوُٽي مٿي تي رکي ويس. جڏهن پنڪي ڪليس تڏهن پڳڙي بدران پوُٽي ڏسي، تپرس ڪائي، ائين چيائين: يعني ڪپهہ ڪتجي سٽ ٿيو ۽ سٽ اُجي ڪپڙو ٿيو، سو پورهيو سڀ ويو، وري جهڙي ڪپهہ اڳي هئي تهڙي ٿي پيئي. (گلشڪر).

ڪو ماڻهو ڏاڪڙا پٽي، پنهنجي حالت سڌاري، ۽ پوءِ ڪنهن اهڙي چڪر ۾ اچي وڃي، جو محنتون برباد ٿي وڃنس، ۽ موٽي اڳوٽي حال کي رسي تہ ائين چئبو. پيٽيو: آهو سهو بہ ويو (اصطلاح).

(140) اڻ سرنديءَ سيڪو ٽري، ڪرو ڪو سرنديءَ ٽري.
سرندي معنيٰ پچندي. اڻ سرنديءَ معنيٰ اڻ پچندي.
ڪنهن ڳالهه ۾ وس نہ هلندو تہ ٽري وڃبو (ماٺ ڪري ويهبو) پر انصاف اُن جا، جو وس پچندي بہ من ماري يا دل کي روڪي. "مارئيءَ سان پرڏجڻ عمر سومري جي وس هو، پر شاباس اٽس جو هن جي مرضي نہ ڏسي، سرنديءَ کون ٽالو ڪيائين. اڻ سرنديءَ سيڪو ٽري، ڪرو ڪو سرنديءَ ٽري".
پيٽيو:
(141) سرندي کون ٽالو، ورلو ڪو گرمک ڪري.
(142) اڻ گهريو، ماءُ بہ پٽ کي نہ ڏارائي.
مطلب تہ واجبي گهُرَ بيشڪ ڪجي، غير واجبي لڄ نہ ڪجي.
پيٽيو:
(143) اهاري، وهنواري، لڄا ڪري تہ هاري.
آهار يعني کاڌي، ۽ وهنوار يعني ڏيتي ليتي ۾، لڄ ڪبي تہ هارائبو يعني پاڻ کي ڪس لائبي).
لڄ ڪبي تہ بک مربو.
(144) شرع ۾ ڪهڙو شرم؟

C.f Unreasonable silence is folly.

(145) اٽندو اُهائي، جا هوندي ڪوريءَ جي من ۾.
ڪوريءَ جي اڳيان تاجي wrap پڪڙيل آهي ۽ پيٽي woof لاءِ ٽڙو shuttle سندس هٿ ۾ آهي، تنهنڪري گهاٽو توڙي ڇڊو جئن دل ۾ ايندس، تئن اُٽندو. مطلب تہ ڏٽي بي نياز آهي، جئن وٽيس تئن ڪري ٿو.(196)
پيٽيو:
(146) ڏوري ڏاتار جي هٿ ۾.
(147) واڳ ڏٽيءَ جي وس.
(148) مجيدا! ڪون ڪهي صاحب ڪؤن: يوُن نا ڪرو تم يوُن ڪرو.
(149) جيڪي موليٰ ڪندو سو ٿيندو.

C.f There's a divinity that shapes our ends, rough-hew them how we will.

(150) اوت پڙي موت ۾، ڪنؤار پڙي گهوت ۾.
ڪجهه ڏبو تہ ان جو عيوضو ملندو، ڪنؤاريتا ڏيءَ ڏين ٿا، تہ سندن ڏيءُ لاءِ گهوتيتا پنهنجو پٽ ڏين ٿا. ڪنهن ڳالهہ ۾ ماٿهو پاڙ جهاڙ يا وهنوار ٿين تہ ائين چون.
(151) اُونڌيون پاٽيون، پاسيرا ٿويا.
جو ماپ يا تور ۾ گهوبي هٽندو، تنهن لاءِ ائين چئبو: "هن دڪاندار جون اونڌيون پاٽيون، پاسيرا ٿويا، هن کان شيءِ ڪير وٺندو"
پيٽيو: ٿيئون ماءُ پنجوءَ ماءُ وارو حساب (اصطلاح)

(152) اُها زبان اُس ۾ وهاري، اُها چانءِ ۾ وهاري.

زبان اها ئي ساڳي آهي، پر فضيلت جو ڳالهائبو ته مان ملندو نه ته بيمانو ٿبو. "تون جي هن سان بي ادب نه ٿين ها، ته چو جيڪر توکي ههڙو بيمانو ڪري ها؟ اها زبان اُس ۾ وهاري، اُها چانءِ ۾ وهاري.

(153) اُها ڪڪڙ مري ويئي، جا سونا آنا ڏيندي هئي.

هڪڙي ڪڪڙ روز سونو آنو لاهيندي هئي. سندس مالڪ کي دل ۾ آيو ته هڪي ٻکي سيئي آنا پيٽ مان ڪڍي وٺانس. هن پوءِ ڪڪڙ جو پيٽ چيريو، پر منجهانئس هڪڙو آنو به ڪو نه نڪتو. هيءَ ڳالهه اهڙي پيئي لڳي جهڙي: "اڌ کي ڇڏي جو سڄيءَ ڏي ڊوڙي، تنهن جو اڌ به وڃي". پر پهاڪي جي معنيٰ نه اڳيان چڱا مڙس يا اڳيان چڱا ڏينهن هليا ويا، هينئر ڪٺن زمانو آهي.

پيٽيو:

(154) اهي ٽنيا ئي مري ويا، جي گهتا ڏيندا هئا.

(155) اهي دفتر ئي، ڪتا ڪٽي ويا.

(156) اهي لالڻ ئي، لڏي ويا.

(157) اهي وڻ به ويا، واهيرا به ويا.

(واهيرو = آڪيرو.)

C.f The goose is dead that laid golden eggs.

(158) اهو سون ئي گهوريو، جو ڪن چني.

اڳي زالون ڪنن ۾ سونا ڳهه: ڏيڀيون، ڪرڪون ۽ ٻيا زيور سونهن لاءِ پائيندڙيون هيون، پر مٽين جي بار سببان ڪن پچي يا ڇڄي پوندا هئا. اهڙيون حالتون ڏسي هي پهاڪو چيو اٿن. مراد ته اهو ڪم ئي گهوريو جنهن مان فائدي هٿان نقصان ٿئي يا ڪا خرابي پهچي.

پيٽيو:

(159) اها ساهه ئي گهوري جا سر تڪي.

(ساهه = مٽيا.)

(160) اهڙو ڪم ڪجي جو لعل به ليي، پريت به رهجي اچي.

مطلب ته هڪٻئي ۾ ڪو معاملو پيدا ٿئي ته اهڙيءَ طرح نبيرجي جو ڪم به لهي اچي ۽ محبت به نه وڃي.

C.f. Fall not out with a friend for a trifle.

(161) اُهو ڪي ڪجي، جو مينهن وسندي ڪم اچي.

مراد ته صرفو ڪري ڪجهه بچائجي جو گهرج مهل ڪم اچي.

C.f. Provide against the rainy season.

(162) اُهو وڻ ئي ڪونهي، جو واءُ نه لوڏيو آهي.

مطلب ته اهو انسان ڪو نه ٿيندو جنهن ٿوري ڪي گهٽي تڪليف نه ڏٺي هوندي. ڏک سک آهي ئي آهي.

(163) اهو ئي هٿ ڪير ۾، اهو ئي هٿ نير ۾.
مطلب تہ اتيئي شاديءَ جا ساٿ سونھن (ڪير سان ٿين ٿا) ۽ اتيئي گهر ۾ پٽر. (نير ۾ ٻڏل ڪپڙا- ماتمي ويس). هن طرح ڪم آڻيو. "ڪنؤاريتا وهانءُ چڪين ٿا، تہ پلي پيءُ جو ٻارهو گذاري پرڻجي پوي. اهڙا ڪم ٿين پيا. اهو ئي هٿ ڪير ۾ اهو ئي هٿ نير ۾.
(164) اياڻو چوي، سياڻو ويچائي.
بيعقل ڪي جيڪي ايندو سو چوندو، پر سياڻي جو ڪم آهي تہ ويچائي يا ويچار ڪري تہ ڇا صحيح ڇا غلط ۽ پوءِ جيڪي پاڻ واجب سمجهي سو ڪري.
پيٽيو:
(165) نادان بات ڪري، دانا قياس ڪري.

C.f. A fool may give a wise man counsel.

(166) ايڪ تندرستي، هزار نعمت.
انسان ڪي هڪ تندرستي يا چڱيلائي آهي تہ هن وٽ ڄڻ تہ هزار نعمتون آهن. مطلب تہ تندرستي هڪ وڏي غنيمت.

C.f. Good health is above wealth.

(167) ايڪ پنٿ، دو ڪاج.
هڪڙو پنڌ ڪجي ۽ ٻہ ڪم ڪجن. "بازار مان شيءِ شڪل وٺي اچ ۽ انڌ پنڌ هي بدڙي ٻہ پهچائيندو اچ. ايڪ پنٿ، دو ڪاج.

C.f. Kill two birds, with one stone.

(168) بابل گهر گهوڙي تہ ڪا مون هڻ هڻ؟
بابي جي گهر گهوڙي هوندي تہ گهوڙي جي هڻ هڻ (هڻڪار) مون لاءِ چئبي ڇا؟ مطلب تہ هڪڙن جي ڏن دولت مان ٻين ڪي ڪهڙو سواد ايندو؟ (ڪنؤاريتا شاهوڪار، پر جي گهوٽ ماءُ ڪي نہ ڏيندا تہ هوءِ انهن ڪي ائين چوندي)

C.f what matters it to a blind man that his father could see?

(169) باپ جي ڪٽي ۽ آپ جي ڪٽي وڏو سنڌو.
سنڌو يعني تفاوت. پيءُ جي پئسي جو قدر نہ پوندو پر پنهنجي ڪمائيءَ جو گهڻو قدر پوندو.
(170) ٻاري ڪٽڻ ٻار، ڪونهي ڪم ڪچن جو.
جيڪي ٻار ڪٽڻ يا ستن سهڻ جهڙا هوندا، سي ستا جهليندا. باقي جيڪي ڪچي لڱين هوندا، سي ستون نہ سهندا. جڏهن ڪنهن جوان تي گهر جي خرچ يا ڪنهن ڪارخاني هلائڻ جو بوجو پوي ۽ هو خفي ٿئي تہ ائين چون.
پيٽيو:
(171) اُنن جا بار ٻہ ڪي گڏهہ ڪٽن؟
(172) ٻاسڻ هڪڙو ڪٽي، نڪر گهٽڻ ڪي اچي.
سسئيءَ جي قبر منگهي پير جي پريان پبوٽي ناڪي طرف، مهبار نئن وٽ آهي. چون ٿا تہ اڳي جيڪو ره-گذر اُتي رات جو وجي رهندو هو، تنهن ڪي ڪير جو ڪٽورو ۽ ٻہ مانيون ازغيبي

ملنديون هيون. هڪ لڳا ڪو مسافر اهو ڪتورو ڪٽي ويو، تنهن ڪان پوءِ نڪر جي وٽي ۾ ڪير اچڻ لڳو، تنهن تان ائين چيائون. ڪو اهو وٽو ٻه ڪٽي ويو ته ڪير ۽ مانيون اچڻ ماڳهين بند ٿيون. تنهن ڪري چون: "وٽو ڪٽي هڪڙو، وات وڄائي سيني جي" (173) مطلب ته چوري ڪندو هڪڙو ۽ نڪر (ڪلنڪ) گهٽن ڪي ايندو، جو سڀ ڪنهن ۾ پيو شڪ پوندو.

C.f. one doth the seath and another bath the scorn.

(173) وٽو ڪٽي هڪڙو، وات وڄائي سيني جي.

(174) باهه ۽ پاڻي، ٿورا ڪري نه ڄاڻجن.

باهه ۽ پاڻي گهٽ ڪري نه سمجهڻ گهرجن. ٻرنديءَ ڪان پاسو ڪجي ۽ ڪنهن واهه يا درياه ۾ اُٻهرو ٿي نه گهڙجي.

C.f. Fire and water are good servants but bad masters.

(175) ٻچائي فقير، پوءِ-ڏائي ڪان.

پوءِ-ڏائو ماڻهو: جو نئينءَ مان شاهوڪار ٿيو هجي، تنهن سان شل ڪنهنجو پلؤ نه اٽڪي (ڇاڪاڻ ته اهي حد جا نالائق ٿين ٿيا).

(176) پوئڏائي ڪان قرض نه ڪڇجي توڙي لک لٽائي، ماءُ جنهنجي جند ڪڍي، پٽ قرڪا پائي.

(177) سڪي سڪي مڙس ڪيائين ٻي جا ٻڌائين سڀڳي، اڳي ڪاڏاءِ لوڙهه مڃي، هاڻ لڏن لڳي (زنانو)

(178) ماءُ بناري، پٽ ڳاتي پڳو.

(179) ماءُ مُوري، پيءُ بصر، پٽ ٻنهي ڪان ڪسر.

(180) ماءُ مُوري، پيءُ بصر، ڏيءُ دا ناڻءُ گلِ زعفران.

C.f Upstart a churl, and gathered good, and thence did spring his gentle blood.

(181) ٻچڙو ڪتو، ڏٽي پٽائي.

ٻه ڄڻا وات ونيو پئي ويا ته ڪنهن گهر مان هڪڙو ڪتو نڪري، هڪڙي ڪي ڏاڙهڻ ٿي آيو، ته هن پوندو ڏيئي چيس ته: "لعنت آهي تنهنجي ڏاريندڙ ڪي". پوءِ مغز ڏاري لت ٿي هنيائينس. سنگتيءَ چيس ته: هيءُ ڪتو اسان جي فلاڻي دوست جو آهي، تنهن ڪري نڪي ماريس نڪي گاريون ڏينس. هن پوءِ لت هيٺ ڪئي ۽ چيائينس ته: "ڪتا، تو نه منهن، تنهنجي ڏٽيءَ منهن" (182) يعني توکي ڪو نه تو ڏسان، پر تنهنجي ڏاريندڙ جو لحاظ تو ڪريان. مطلب ته جيڪو اولاد يا نوڪر ٻچڙي هلت تو هلي، سو پنهنجن مائٽن يا سينين ڪي پٽائي يعني گاريون ڏياري يا بدنام ڪري تو.

C.f. Bad servant wound their servant is fame (Gay)

(182) ڪتا! تو نه منهن، تنهنجي ڏٽيءَ منهن.

(183) ٻختاورن جا ڍڳا ٻه ويامن.

مطلب ته ڀاڳ وارن ڪي اهڙن هنڌان فائدو ٿئي تو جتان ٻين ڪي ڪا ٻه اميد نه هوندي "ڀاڳ پيچي، ڀاڳ ڏي".

پيٽيو:

(184) دولتمندن جا ڏاند به ڏين.

C.f. Throw him into the Nile and he will come up with a fish in his mouth.

(185) بدن ۾ دم نه نهي، نالو: زورآور خان !

دم= ساهه. زورآور: جيڪو اجائي آڪڙ ڏيکاري، تنهن لاءِ چئبو.

(186) ڪم قوت غصا بهت، مار کاني کي نشاني.

C.f. Great boast, little roast.

(187) ٻڙا ڪهاوڻ ٻڙا دک پاوڻ، جوتي ڪا دک دوُر.

مطلب ته پاڻ کي وڏي سڏائڻ ۾ وڏو دک پائٹو آهي. يعني وڏا عهدا ته وڏيون جوابداريون ۽ تڪليفون، باقي ننڍن جا دک دور آهن يعني اهي ڳٽتين کان ڇٽا پيا آهن.

C.f. Uneasy lies the head that wears the crown.

(188) بسياري، خواري.

ڪنهن به ڳالهه ۾ گهڻ Excess ۾ پئبو ته اُن ۾ ڪلا آهي (چڱائي ڪانهي). مطلب ته پورائي پنائي چڱي آهي.

C.f. Too much of one thing is good for nothing.

(189) بک بيڄڙو تول، دانهه ديوانا ڪري.

يا بک بيڄڙي بلا چڱن کي چريو ڪري.

تول معني شيءِ. مطلب ته بک ماڻهوءَ کي چتو ڪيو ڇڏي.

(190) پيٽ ۾ نه جيسين روٽي، تيسين ڳالهه مڙيوئي کوٽي.

C.f. A hungry man, an angry man.

(191) بکئي کي بصر سان روٽي رکيائي، سيري کان سواد ۾ ڏيدي سوائي.

مطلب بک مهل جيڪي ملي سو منو پيو لڳي.

پيٽيو:

(192) بک ۾ بصر به منا.

C.f. Hunger is the best sauce.

(193) بکئي جون اکيون چلهه ۾.

بکايل هر گهڙيءَ چلهه ڏي پيو نهاريندو، ته ڏسان ته ماني تيار ٿي آهي، يا نه.

پيٽيو:

(194) بکئيءَ کي ٻٹ به ڏور.

(ٻٹ= چلهو)

C.f. Hungry men think the cook lazy.

(195) بک وچان، اُگهڙ ياد نه آهي.

أگهڙ: أگهاڙپ. پيٽ پالڻ جي ڳڻتيءَ وچان، بت تي ڪپڙو ڪرڻ يا ٻاهريون ننگ رکڻ ياد ٻه ڪونهي. غريب ائين چون.

(196) ٻندي جي من ۾ هڪڙي، صاحب جي من ۾ ٻي.

ٻندو يعني انسان (اصل معني غلام) دل ۾ گهٽيئي گهاٽ گهڙي ٿو(رٿون رٿي ٿو)، پر نيٺ ائين ٿئي ٿو جئن صاحب (ڌڻيءَ) کي وڻي ٿو (چاڪاڻ ته "اٽندو اها ئي جا ڪوريءَ جي من ۾ هوندي. "(145

C.f. Man proposes, God disposes.

(197) ٻٽي ته ٻٽي، نه ته دال روٽي گهٽي.

ٻٽي ته ٻٽي: (ناهه ٿهيو) نه ته واهه واهه، نه ته دال ماني يعني غريباٽو ڪاڏو يا جهڙي تهڙي نوڪري ڪٿي ٻه ملي سگهندي.

(198) بيعقل جي بلا، دوُر.

اياٽو جي اياٽپ ڪندو ته ٻه ڪو گهٽو ڏوهه ڪو نه ڏيندس، جو هرڪو ڄاڻي ٿو ته هو بيعقل آهي. بلا دور يعني مصيبت پري يعني موچڙن کان هو بيعقل تي ڇٽي ٿو.

C.f. Ignorance is bliss.

(199) بيعقل ڪان، ٻي ڏاڙهيو پلو.

مراد ته مورک جو سنگ نه ڪجي.

پيٽيو:

(200) بيعقل بازار ۾ ڪٽجي نه ساڻ، پهرين ڪٽائي پاڻ، پوءِ ڪٽائي سنگتي.

(201) مورک ماڻهو ۽ ٻه-گهر-ٻارو، ٻئي ٻن ڏجن.

C.f. Chins without beards are better than beads without brains.

(202) بيک کي ٽيڪ.

ٻائو: ٻانيڻ يا ڪو فقير ڪلڇٽو هوندو ته ٻه هن جي بيک يعني ويس (فقيراٽي لباس کي ڏسي) متو ٽيڪجي ٿو.

(203) ٻابل آچاري، پر ڪو مجي.

ٻابل: (ٻابو يا ڪاڪو). پريو مڙس يا ڳوٺ جو مکي گهٽو ئي آچاري (پورو نياءُ ڪندڙ) هوندو، پر اڳيان ڪو مڃڻ وارو ٻه هجي. "هن پرچاءُ ڪرڻ لاءِ گهٽو ئي پڪاريو، پر ڪنهن ٻڌس ڪو نه. ٻابل آچاري، پر ڪو مجي."

(204) ٻارڻ ٻهوُن ڪجن ته ٻه رڙا رجهن ڪينڪي.

يا هيئن ٻه چئبو آهي: رڙا ڪين رجهن، توڙي ٻارڻ ٻرن ٻه پڙا.

ٻارڻ يعني جيڪي ٻارجي، ڪاٺيون. ٻهون = گهڻا، رڙو معني سخت داڻو، مڱ يا مٽر جو ڪريل داڻو جو ڳري ئي نه. ٻه-پڙا يعني ٻيڻا. مطلب ته گهڻيون يا ٻيڻيون ڪاٺيون ٻاربيون ته رڙا ڪين رجهندا. مراد ته ٻچڙي کي ڪيتري ٻه سيکت يا تربيت ڏبي، ته ٻه سڌرندو ڪين.

(205) اڪ آمو نه ٿئي، توڙي ڦٽي ڪري ڦرُ.

آمو = انب.

(206) اکنا مت الله دي، اکنا سک لئي، اڪ سکندي پيي نا سکي، جئسي پتر بوند پئي.
(207) ڏاتوري ڏاري جي ڪجي ڪار ڪماند جي، اصل انهيءَ پار جو ڏينا ڏيکاري.
(208) ڏُم سگ، راست نشود.
ڪتي جو پڇ، ٻارنهن مهنا نڙ ۾ وجهه ته به ڏنگي جو ڏنگو.
(209) ڪلر منجهان ڪين ٿئي، توڙي جال پيارينس جر.

C.f. Crooked by nature is never made straight by education.

(210) ٻاليتو، نہ ماليتو.
هڪڙو وڏو آکهيو واٽيو هو، جنهن کي سڀ ڳوناٽا وڏو شاهوڪار ڪري ڀانئيندا هئا. هڪ لڳا ڪنهن غرضائوءَ هڪ هزار روپين جو اُڌارو گهريس ته ڪين ڏيئي سگهيو ۽ هيءُ پهاڪو ڏنائين. مطلب ته ٻاليتو يعني ٻارن ٻچن وارو ماٺهو ڪڏهن بہ ماليتو يعني مالدار يا شاهوڪار نہ ٿي سگهندو، چاڪاڻ ته: “ جيڏا ڏوُتا، تيڏا پوُتا”.
(211) ٻاهران جاپ ٻوءِ، اندران ڪاپ ٻوءِ.
ٻاهران جاپ يا ڏٽيءَ جي سمرڻ (عبادت) جي ٻانس، ۽ اندر ۾ ڪپ يا ڇريءَ جي ٻانس. مطلب جو ٻاهران ڄڻ ته درويش آهي پر اندر ۾ ڇُريون هڄنس، تنهن لاءِ چئبو.
پيٽيو:
(212) قلب ۾ ڪانءُ، ٻاهر ٻولي هنج جي.
(هنج = هنس)
(213) منهن جو منو، اندر جو ڪارو.
(214) منهن ۾ ملو، دل ۾ ڪاسائي.
(215) منهن تہ آهريان ئي اُجرو، قلب ۾ ڪارو.
(منهن آرسيءَ ڪان بہ اوجل، پر اندر ڪارو).
(216) منهن تي موسيٰ جهڙو، عادت ۾ ابليس.
ابليس = شيطان.
(117) منهن تہ موسيٰ جهڙو، سيرت شيطاني.
(218) موُن پانيون درويش، پر ٻازن ڪان ئي ٻڇڙو.
(219) وات ۾ ماکي، دل ۾ ڪاتي.
(220) هٿ ۾ مالا، اندر ۾ ڀالا.
ڀالا (= نيزا)

C.f. All saint without, all devil within.

(221) ٻاهران چڪي مڪي، اندران ٻڙ ٻڙ دکي.
ٻاهران ڏيک ويک يا ناهہ نوهہ، پر اندر ۾ ٻڙ ٻڙ (چلم جهڙي آواز) جي دکي يا ڪنو. جو ٻاهران مڪجي چڪجي گهمي، پر لڇڻ چڱا نہ هجنس تنهن لاءِ ائين چئبو. 177
پيٽيو:
(222) اڃي پڳ نہ پس، اندر مڙيئي اگڙيون.

(223) اچي ڏاڙهي، نانءُ دلبر.

(224) چٽيو واڳڻ، پٽ جو رومال.

(225) ڏوُران ڏاڙهي، اوريان ڪک.

C.f. A fair face may hide a foul heart.

(226) ٻائي ٻير، اڍائي سير.

اڪري معني موجب ٽه اي ٻائي يا سائڻ ٻير تا وڪامن. ڪهڙو اگهہ؟ چي: پئسي (يا ٽڪي) اڍائي سير. ٻير اهڙا سستا تڏهن ملندا، جڏهن ڪنهن ٻہ ڪم جا نہ هوندا. تنهن ڪري پهاڪي جو مطلب تہ " آهي چا، ليي چا؟ يعني اها شيءِ ڪنهن ٻہ ڪم جي نہ آهي.

پيٽيو:

(227) ڏوڙ چائي ٻک اڍائي.

(228) ڏوڙ ڏاٽيون اتي چاٽيون.

(229) ڏوڙ ڏڪا، دانگيءَ پڪا.

نڪمي ماڻهوءَ لاءِ ائين چون.

(230) ڏوڙ پيس، ڏڙڪي ويس.

(ڏڙڪي= رلي).

(231) ڏوڙ ڏنيتيءَ منهن ۾، رابيان منهن ۾ رک.

(232) ٻائي جي ٻانهي، پکي سوُنهين پنهنجي.

سائڻ توڙي گولي يعني شاهوڪار توڙي غريب هرڪو پنهنجن ڪکن (گهر) ۾ سونهين ٿو. مراد تہ پراون گهرن ۾ گهٽو نہ وڃجي، چاڪاڻ تہ:- پراوا در نوُسڻ ڪتن جو ڪم.

پيٽيو:

(233) هر هر هورائي وڃڻ در دوسن جي.

دوستن جي در تي هر گهڙيءَ وڃڻ هلڪائي يا گهٽتائي آهي.

(234) جيڪي گهر ۾ ڪين گذاريندين، تن کي لوڪ ميارون ماريندين.

(235) ٻہ پائر ٽيون ليکو.

پائيوار پائرن وانگر آهن، پر حساب ڪتاب کي ٻہ ٽيون پاءُ جاٽي، ساٽس سولو هلجي. وهنوار ۾ سوڌو رهجي.

"تنهنجي ڪا طلب نڪرندي تہ بيشڪ ڏيندس. ٻہ پائر ٽيون ليکو."

پيٽيو:

(236) شريڪت ۾ مريڪت چا جي؟

يعني پائيواريءَ ۾ مروت يا للي چپي چو ڪجي؟

C.f. Money has no blood relations.

(237) ٻہ تہ ٻارهن.

ٻہ ڄڻا پاڻ ۾ ملي ٻيهندا، تہ اُهي ڄڻ تہ ٻارنهن ڄڻن جي برابر آهن. "دو دل يک شود بشکند کوه را" يعني ٻہ دليون گڏ ٿين تہ ڏونگر ڏاري وجهن. مطلب تہ ميلاپ وڏي شيءِ آهي.

پيٽيو:

(238) جيڪي اتفاق ۾ آهي، سو نفاق ۾ ناهي.

(239) جيڪي اُلفت ۾ آهي، سو ڪلفت ۾ ڪينهي.

C.f. Union is strength.

(240) پٽيهن ڏندن مان شپ ٻولجي.

مطلب ته وات مان شپ (چڱي) وائي ڪيجي.

C.f. It is a good tongue that says no ill.

(241) ٻڏيءَ ٻيڙيءَ جو لوهه به چڱو.

ٻڏيءَ ٻيڙيءَ جون هريرون به چڱيون.

مطلب ته ٻڏل رقم مان جيڪي ملي سو لاڀ ليکجي.

C.f. Of an ill paymaster get what you can, though it be but a straw.

(242) ٻري تيل، ڪامي وٽ، واهه ڙي ڏيا واهه!

ڏئو ٻاربو آهي ته ٻرندو تيل آهي ۽ ڪپهه جي وٽ ڪامندي (جلندي) آهي، پر چئبو ائين آهي ته ڏئو واهه جو ٻري ٿو. مطلب ته سختيون سهن هڪڙا، ناموس ٿئي ٻين جي.

پيٽيو:

(243) وڙهن سپاهي، نالو ٿئي سردار جو.

C.f. The blood of the soldier makes the glory of the general.

(244) ٻه شينهن ٻيلي ۾ نه ماپن.

ٻه شينهن هڪ ٻيلي ۾ هوندا ته هر هڪ کي اهو ڊپ پيو لڳندو ته ٻيو منهنجي شڪار مان حصو ڪٽي ويندو تنهن ڪري پاڻ ۾ پيا وڙهندا. جڏهن ٻه جٽا پاڻ ۾ هن لاءِ وڙهن ته سڀ اختياري منهنجي هٿ ۾ هجي تڏهن ائين چئبو.

C.f. Tow cats and a mouse, two wives in one house, two dogs and a bone, never agree in one.

(245) ٻڪري جنهن وڻ سان ٻڌجي سو وڻ چري.

هن طرح ڪم آڻبو. "هيءُ جنهن سنگت ۾ گهڙي تنهن مان جيستائين ڪک نه ٿئي، ٻڪريءَ وانگر چري پورو نه ڪري، تيستائين ڪين ڇڏي. "ٻڪريءَ جنهن وڻ سان ٻڌجي سو وڻ چري."

C.f. The goat browses where she is tied.

(246) ٻڪري ڪير ڏئي، ڦولهڙين گاڏڙ.

ٻڪري ڏهبي ته ڪير ڏيندي، پر ساڳئي وقت ڦولهڙيون به لاهيندي، تنهن ڪري اهو ڪير سڏيو اٿن ڦولهڙين گاڏڙ يعني ڦولهڙين سان گڏيل. ڪو ماڻهو چڱو ڪم ڪندو، پر ساڳئي وقت پنهنجي ڪنهن اڻنگيءَ هلت ڪري پنهنجي ڪئي جو رس جس وڃائيندو ته ائين چئبو. "گلاب منهنجو ڪم ڪندو آهي، پر ريڙهائي ريڙهائي. ٻڪري ڪير ڏئي ڦولهڙين گاڏڙ"

C.f. The cow gives good milk, but kicks over the pail.

(247) ٻڪريءَ ڪي ساس جي، ڪاسائيءَ ڪي ماس جي.

ٻڪريءَ کي پنهنجي ساهه جي لڳي تي (مرڻ جو ڊپ ٿئيس ٿو) ۽ ڪاسائيءَ کي گوشت جي لڳي تي. بيقياسي ماڻهوءَ سان هن طرح لاڳو ڪيو. ”آءٌ پيو بيماريءَ ۾ مران ۽ هيءُ چوي ته منهنجي ڪم جو اونو ڪج! ٻڪريءَ ڪي ساس جي، ڪاسائيءَ ڪي ماس جي.“ (مون کي لڳي آهي پنهنجي، ته هن کي لڳي آهي پنهنجي)

(248) ٻه گدرا هٿ نه اچن.

مطلب ته ٻه هاجون ساڳئي وقت هٿ نه اينديون.

پيٽيو:

(249) ٻه ترارِيون هڪ مياڻ ۾ نه ماپن.

(250) ڪيئن مائيندا من ۾ خودي ۽ خداءِ، ٻن ترارين جاءِ، ناهي هڪ مياڻ ۾.

C.f. Grasp no more than thy hand will hold.

(251) ٻليءَ شير پڙهايا. ڦير ٻلي ڪون ڪاوڙ آيا.

هڪڙي ٻليءَ ڪنهن شينهن جي ٻچي کي چنبو هڻڻ سيکاريو، ته هن اول ڪيس چنبي سان ٿي ماريو. مراد ته لچ کي چڱي مت ڏسڻ پاڻ لاءِ جنجال پرائڻ آهي.

(252) چڱائي ڪر ڇٽ سان، ته ڇٽ ڦيري هٽي پٽ سان.

C.f. I taught you to swim and now you would drown me.

(253) ٻلي ڪائيندي ڪين ساري، ڪنگهندي ساري.

ڪا رقم يا شيءِ خوشيءَ سان وٺي ڪائبي، پر اها ڪنگهڻ (موٽائي ڏيڻ) يا اُن جو عيوضو ڀرڻ ڏکيو لڳندو.

C.f. Merry is the feast —making till we come to the reckoning

(254) ٻليءَ کي خواب ۾ ڇيڇڙ.

ٻليءَ جي دل ڇيچڙن سان، تنهن ڪري سپني ۾ ٻه اهي ياد اٿس. جيڪي ڪنهن ٻيءَ ڳالهه هلندي سمجهن ته اسان جي مطلب واري ڳالهه جو ذڪر آهي تن لاءِ ائين چئبو.

پيٽيو:

(255) جي جاڳندي، ستي ٻه سيئي.

جن ڳالهين جو جاڳندي ذڪر، سپني ۾ ٻه اهي ڏسجن.

C.f. Wish is father to the thought

(256) ٻني سائي جي سائي، گاهي ٻڪئي جو ٻڪيو.

جنهن جي چوري ٿئي تنهن کي ائين چون، هن مراد سان ته جيئن ٻنيءَ مان گاهي (گاهه ڪنڊڙ) گاهه ڪٽي وڃي، ته ٻه ٻني اهڙيائي سائي، تهڙي طرح تون ٻه سدائين آباد هوندين، باقي چوري ڪندڙ گاهيءَ وانگر، انگ اُگهاڙو پيٽ ٻڪيو.

(257) چوري نه موري، موري ته ٻه گهوري.

مورجڻ معني سائو ٿيڻ، نوان پن ڪيڻ. مطلب تہ چوري ڪندڙ ڪڏهن بہ سائو نہ ٿيندو، ٿئي تہ بہ چوري ڪڏ پوي.

(258) ڪڪ چور، سو لک چور.

جو اڄ ذرڙو چورائيندو سو سڀاڻي لکن جو مال چورائيندو.

C.f. Who steals a penny will steal a pound.

(259) ٻي سيڪا ويني ڏيي، ٻيني ڏيي اُٺ.

ڳانءِ مينهن وغيره ويهي ڏهبي، پر اُٺ ڏهڻ لاءِ اُتي ٻيهڻو پوندو. مطلب تہ اَهنڍ (مد مغز) ماڻهوءَ مان سولائيءَ سان ڪم نہ نڪرندو. "ٻين کي پرچاءَ ڪرڻ لاءِ چوندس تہ اهي ڪندا، باقي سدورو مل منهنجي سمجهائڻ جو نہ آهي. ٻي سيڪا ويني ڏيي، ٻيني ڏيي اُٺ. هن سان تون وڃي مٿو هڻ".

(260) پاونا پاڙو، هر ڪنهن کي ڏئي پانهنجو.

جيڪو جهڙي نيت رکندو، تنهن کي اهڙو اُجورو ملندو.

پيٽيو:

(261) جهڙي نيت، تهڙي مراد،

(262) نيت خاص، مراد حاصل،

(263) نانڪ نيت صاف ڪر تہ درگهہ پوين قبول-

C.f. (1) Good mind, good find

(2) Evil to him that evil thinks.

(264) ڀتين کي بہ ڪن آهن.

نازڪ ڳالهيون ڏاڍيان نہ ڪجن متان ڪو ٻڌي.

C.f. Walls have ears

(265) پچندڙن جي اڳ ۾، لکندڙن جي پٺ ۾ .

حقيقتون ڪانئرن سان لاڳو ڪيو، جي سڀ ڪنهن ڳالهہ ۾ پنهنجي سلامتي ڳولين؛ پر جو ٻئي تال مارڻ چاهي تنهن سان بہ لاڳو ڪن ٿا. پوئين حالت ۾ پيٽيو:-

(266) جيڏانهن ڏسي تيري، تيڏانهن پائي ڦيري.

(267) موچڪي رنبي حلال ۾ بہ وهي حرام ۾ بہ وهي.

(268) ناني نُوري جتي ڪٽي پُوري.

C.f. Hold with hares and hunt with hounds.

(269) پريءَ چني ڪان، پيري چنو چڱو.

ڳوڙي پري هڪدم ڪٽي پنهنجو ٻت چني يا جهوري وجهجي، تنهن کان بهتر تہ ٿورو ٿورو ڪري ڪٽجي. ائين گهٽا پيرا ڪرڻا پوندا ۽ ٿڪ ٿيندو، پر اهو چڱو.

پيٽيو:

(270) پري ماري، پيرو نہ ماري.

C.f. It is not the burden but the over burden that kills the beast.

(271) پڳڙن ڪاڏي هٿ ڏوتا ئي پيا آهن.

پڳڙا ڪائڻ ۾ هٿ ڪي ڪين لڳندا، تنهن ڪري ڏوئڻ جو ضرور ڪو نه تو ٿئي. ساڳي ريت ڪنن ڪمن ۾ هٿ وجهبو ته پچاڙيءَ جي ڳڻتي رهندي، نه ته ڪهڙو ڊپ؟

C.f A clean hand wants no washing.

(272) پڳو گهڙو، ڊؤن ڊؤون ڪري.

پڳل دلو ڪڙڪائبو ته "ڊُون ڊُون" جهڙو اڻ وڻندڙ آواز ڪندو. مورک به ڪڏهن وڻندڙ گفتگو وات مان نه ڪيندو.

C.f. A cracked bell can never sound well.

(273) پڳي سان ئي پير جسين رتو راس ٿئي.

پڳل ائٽ سان ئي ڪتيندي رهه، جيسين رتو يعني ڳاڙهو (جنديءَ ٽيل) ائٽ جڙي تيار ٿئي. مراد ته جهڙي تهڙي يا سادي سودي سان ئي حال ڪم ٽپائين

C.f. A man must plough with such oxen as he hath.

(274) پلو ڪر ته پلو ٿئيئي.

ٻين جو پلو ڪر، ته ڏٽي تنهنجو پلو ڪري.

C.f. Do well, and have well.

(275) پلي پلي پاڻ آئي، سا به نه پلي.

هڪ وچ پلجي ڪيڏانهن اوجهڙ ۾ نڪري ويئي، پر پوءِ رلي رلي پاڻ مرادو پاڻ (وٿاڻ) ۾ آئي، ته ڌنار ائين چيو. ويل رقم موٽي ملي ته اها ويل نه چئبي. بچڙن ڪمن ڪان جو باز آيو تنهن چاڻ ته بچڙا ڪم ڪيا ئي ڪين ها.

C.f. It is not lost that comes at last.

(276) تاڙي هڪ هٿي نه وجندي آهي.

معاملو تڏهن مچندو جڏهن ٻئي ڌريون وڙهڻ جو ارادو ڪنديون. هڪڙي ڌر ماٺ ڪندي ته معاملو نه ٿيندو.

C.f. It takes two to make a quarrel.

(277) ترت دان، مها پچ.

جنهن پٽ يا وقت سر خيرات ڏيڻ يا ڪنهن جو ڪم ڪرڻ (بنا ريڙهائڻ جي) تنهن جو ثواب وڏو آهي.

C.f. He gives twice that gives in trice.

(278) تر جي گتي، سؤ چوٽون ڪائي.

تر يعني ٿوري تان ڪو ماٺو ڪنهن ڳالهه ۾ گسندو ته سؤ چوٽون يا ڏڪ جهليندو. مطلب ته ٿوريءَ غفلت جي ڪري وڏي خرابي ٿئي ٿي.

C.f. A little neglect may breed great mischief.

(279) تڪڙي ڪتي، انڌا گلر جڻي.
اڪري معني تہ جيڪا ڪتي پوري وقت کان اڳي ويم ڪندي سان انڌا پوُنگڙا ڄڻيندي. جيڪو ماڻهو ڪنهن ڪم ۾ اجائي تڪڙ ڪندو سو ڪم کي اُلٽو بگاڙي وجهندو.
پيڻيو:

(280) تڪڙ ڪم شيطان جو.

(281) تڪڙ ۾ طمع جا لڳي.

C.f. Haste makes waste.

(282) تون ڪير؟ چي: "سڪيو"
ڪنهن ڪم (اڪثر چڱي ڪم) مان ڪو اڻ وڻندڙ نتيجو نڪري تہ ائين چئبو، هن مراد سان تہ اڳنا سڪيس يا توبهہ ڪيم. "حساب نتي بينس: سندس پريٽ سچو حساب ناهي رکيو مانس، تہ اُلٽندو اچي ڪاوڙيو. چي منهنجن ڪاغذن کي تو اول هٿ چو لاتو؟ هيءُ پلائيءَ جا پاڙا تو ڏٺيم! پر نهيو. تون ڪير؟ چي: سڪيو."

(283) ترار ٻڌڻ کان توبهہ ڪيم، جيسين رب جياري.

(284) ٿڌو گهڙو، پاڻ کي پاٽيهي چانءِ ۾ وهاري.
جهڙي طرح ٿڌي دلي کي پاٽمرادو چانءِ ۾ جاءِ ملي ٿي، تهڙيءَ طرح سيتل يا نيڪ سياءِ واري جو پاٽمرادو مانُ ٿئي ٿو.

C.f. Conciliatory manners command esteem.

(285) تورو ڏسي اَرهو نہ ٿجي، گهڻو ڏسي سرهو نہ ٿجي.
توري ملڻ تي دل نہ سسائجي ۽ گهڻي ملڻ تي من نہ وڌائجي. هر حال ۾ شڪر ڪجي.

(286) شڪر ڪر صحيح، تہ توئي سان توهہ ٿئي.

C.f. Great minds are easy in prosperity, and quiet in adversity.

(287) توري ڪتئي، گهڻي برڪت.
توري ڪمائيءَ تي قناعت ڪري، اُپت آهر خرچبو تہ سکي رهبو. هن طرح بہ ڪم آڻبو. "توکي ٽيهہ روپيا پگهار آهي، تہ بہ شڪر ڪر. توري ڪتئي، گهڻي برڪت." يعني ڏٽي انهيءَ توريءَ ڪمائيءَ ۾ وڏي برڪت وجهندو. (سکيو رهندين).

C.f. The greatest wealth is contentment with little,

(288) توري گرهين، گهڻو ڪائجي.
ننڍا ننڍا گرهہ يا تورو تورو ڪري ڪائبو، تہ گهڻو وقت جيئبو، جنهن ڪري گهڻو ڪائبو. هيچ ڪبي، تہ بيمار ٿي پئبو يا مري وجبو: جنهن ڪري تورو ڪائبو. هن طرح بہ ڪم آڻبو:- گهوٽيتا يا رشوتخور وڏا چڪ وجهندا تہ اڳلا ڏيڻ جي نہ ڪندا، پر جي توري تي راضي رهندا تہ ائين گهڻو ملندن.

C.f. light suppers make long life days.

(289) ٿنوُنءَ کي تارو، تازيءَ کي اشارو.

ٿنُون ٿاري (ڇهي يا لڪڻ) سان ۽ تازي گهوڙو، اشاري سان هلندو. مراد ته جو ڪم سياڻو اشاري سان ڪندو، سو ڪم اياڻو يا ننڊڪ ڦٽ لعنت سان مس ڪندو.

پيٽيو:

(290) انسان کي اکر بس.

(291) انسان اهو جو پنءِ مان پروڙي

C.f. A nod for a wise man, and a rod for a fool.

(292) ٿڙ ڪجي نڪاءُ ڪجي، اڳلو نه پڄي ته پاڻ پڄجي

جهيڙي ٽارڻ لاءِ ٿڙ ۽ نڪاءُ يعني ٿورو گهڻو ڪڙڪو دڙڪو ڪجي، پر جي وڙهندڙ ڊر نه هٽي، ته پاڻ هٽي پاسو ڪجي (متان آبرو وڃي).

(293) نڪر ونجي ته به نوڪي ونجي.

نڪر جو ڪو ٿانءُ ونجي ته اهو به ڪڙڪائي ڏسجي ته ڀڳل ته ڪونهي. مطلب ته سودو پڪائيءَ سان ڪجي.

C.f. Test and try before you buy.

(294) ٺلهو چڙو وڃي گهڻو.

گهنگهٽي يا گهنڊٽي پوري آهي، تنهن ڪري وڏو آواز ڪري ٿي. ڏسو "سڪٽي ڪني، گهڻو ايامي".

(295) نونٽ لڳي، ساهيڙي ڀڳي.

جيڪي نونٽ لڳڻ يعني ٿوري ايذاءَ اچڻ يا جهڙي تهڙي ڳالهه سبب دوستي ڇنن، تن لاءِ چئبو. "ٻارن جي ياراڻيءَ تي ڪهڙو اعتبار؟ نونٽ لڳي، ساهيڙي ڀڳي".

(296) پاپ جو گهڙو پرجي پرجي نيٺ ڦاٽي.

گناهه جهڙا ڪم ڪبا ته ڪي ڏينهن شايد ڍڪبي ويندا، پر نيٺ هڪ ڏينهن ڳڏي حساب ڏيڻو پوندو. "گهڻا ڏينهن رشوتون پئي کاڌائين ۽ هاڻ مقدمو ٿو هليس. پاپ جو گهڙو پرجي پرجي نيٺ ڦاٽي".

C.f. God's mills grind slow, but grind to powder.

(297) پاپ کي مايا پراڇت جاءِ.

پاپ جي ڪمائي پاپ جي پراڇت يعني گنهگاريءَ ٻلي ويندي. (ڏنڊ پوندو يا چور ڪٽي ويندا).

C.f. Ill got, ill spent.

(298) پاڙو، اَبو اَمان آهي.

پاڙيوارن کي پنهنجن وڏن مائٽن جهڙو ڪري ڄاڻجي.

(299) پاڻ مرندي، ڪهڙا سيڻ؟

جڏهن ڏسبو ته اسين پنهنجي ڪنهن سيڻ/ سڄڻ يا ٻئي جي هٿان مرون ٿا، تڏهن هن جو لحاظ نه ڪري، اول پنهنجي سر بچائڻ جي ڪبي. "هو جڏهن اسان جي برخلاف ڪمر ڪشي بيٺا آهن، تڏهن اسين رک رکاٽي ڇو ڪريون؟ پاڻ مرندي ڪهڙا سيڻ؟" هاڻ هنن کي هٿن جي صفائي ڏيکاربي.

C.f. Self preservation is the first law of nature.

(300) پاڻ نہ پلي پوپري، لوڪان متيون ڏئي.
“پوپري” زنانو نالو، اصل لفظ “پوپٽي” يعني پوپٽ جهڙي. جيڪي ٻين کي ڪنهن ڪم ڪان جهلين، پر ساڳيو ڪم پاڻ ڪن، تن لاءِ ائين چئبو.
پيٽيو:
(301) اور اُپديس، آپ نہ ڪري.

C.f.(1) practice what you preach.

(2) physician, heal thyself.

(302) پائجي تہ وڏي ڍيران پائجي.
اڪري معني موجب تہ ڌوڙ نہ پائجي، پر جي پائجي تہ ڪنهن وڏي ڍير (ڍگَ) مان. مراد تہ ڪنهن جو ٿورو نہ ڪڍجي، پر جي ڪڍجي تہ ڪنهن مڙس ماڻهوءَ جو ڪڍجي (جو نہ اُن جو عيوضو گهري ۽ نہ وقت تي مهڻو يا ڏوراپو ڏئي).
(303) چڪ منجهي، تہ سڄ ڏي نهارجي.
(تڪليف پوي تہ ڪنهن مڙس ماڻهوءَ جي مدد ونجي).
(304) پٽ، نُهن تي پاڻي آهي.
پاڻيءَ جو ڦڙو آگر جي نهن تي رکيل هوندو، تہ ڏاڍي سنيال ڪرڻي پوندي، نہ تہ ٿورو ئي لوڏو ايندس، تہ هارجي پوندو، ۽ وري هٿ نہ ايندو. ڪارِ-پٽ بہ ائين آهي. هڪواريءَ پٽ ويئي، تہ وري مشڪل هٿ ايندي. تنهنڪري ڪارِ-پٽ رهائڻ يا آبرو بچائڻ جو گهڻو خيال ڪجي.

C.f. Ingenuous shame once lost is never regained.

(305) پٽ تي گذار، تہ سگهوئي پيءُ ٿين.
جيئن پٽن کي ادب ۽ فضيلت سان هلڻ گهرجي، تيئن هل تہ سگهو ئي ٻيا توکي ابو ڪري ليکيندا (مان ڏيندا).
پيٽيو:
(306) ادب آهي چٽ، صاحب سنديءَ ٻاجهہ جو.
(307) پٽ پراٽو تہ بہ ڪو جند جو نائو.
ريشم پراٽو ٿي ويندو تہ بہ نائو (جند اُگهڻ جي اڳڙي) ڪري ڪم آڻبو ڇا؟ مراد تہ ڪو وڏ گهراڻو جي ڪنهن سقيم حالت کي وڃي رسندو، تہ بہ هن جي ٻڻ بنياد جو ويچار ڪري، مٿس ڪو نيچ ڪم (ڪتولا چڪائڻ، وغيره) نہ رکبو.
(308) هيرو ڌوڙ ۾ ڪرندو تہ بہ ملهہ ڪين گهٽبس.

C.f. A diamond is valuable, though it lie on a dung hill.

(309) پٽ پيٽون، ناني اڪيون.
پٽ پيٽ مان تو ڄڻجي ۽ ناني اکين مان يعني اکين جي پريت مان پيدا ٿيل يا اکين جو آسابند آهي. مطلب تہ پٽ ۽ ناني، ٻئي هڪجهڙا.

(310) پٽ ڪپٽ، پينگهي ۾ پڌرو.
سپات توڙي ڪپات جي سُڌ تڏهن ئي پوندي، جڏهن اجا پينگهي ۾ پيو نپبو هوندو. مطلب ته سلڇڻو توڙي ڪلڇڻو ته سندس آريڪڻ يعني چهن يا روش features پڌرا" "تون جيڪو ڪل أجاريندين، سو ڏيهه ڏسندو. اهي پٽ ئي ٻيا. پٽ ڪپٽ، پينگهي ۾ پڌرو".
پيٽيو:
(311) ٻار، ٻاروتن ۾ پڌرو.
(ٻاروتا = ٻار جا ڪپڙا)

C.f. The child is father of the man (words worth)

Childhood shows the man. (Milton)

(312) پڇڻا، نه منجهڻا.
جيڪي پڇندا، سي نه منجهندا. مراد ته ڪجهه نه اچي ته بلاشڪ پڇجي؛ سکبو ائين.
C.f. He that nothing question, nothing learneth.

(313) پرائي آس، ڪني جي لاس.
ڪني ۾ رڌل تيوڻ جي رس جلد چڙهي ويندي آهي ۽ انهيءَ سان ڏهءَ تي ماني کائي نه سگهبي. پراون تي آسرو رکبو يعني ٻين تي ياڙبو ته ڏهُ نه ٿيندو.
پيٽيو:
(314) پرائي آس، أپواس
(أپواس = بک)
(315) ڦٽ تنهن جي جيئڻ کي جو رکي پرائي آس.
(316) آهر جي آسري جهنگ نه چنائون، ساوا گاهه پٽن تي بيٺي ڏنائون.
[وهٽن، آهر مان کائڻ جي آسري تي، ساوا گاهه جهنگ ۾ نه چنا (چريا)، جنهنڪري بک مئا]
C.f. He who depends on another dines ill and sups worse.

(317) پرائي بودون، ڪاٺ ڪپهه کان ڪُونئرو.
پراون بودن (أٽن) تي ڪاٺ (سخت ۽ گرو مال) لڏبو، ته به پنهنجي دل کري چاٽبو ته اهو ڪپهه کان به ڪُونئرو يا نرم آهي. ڪو بيقياسي ڪري ڏارئي ماٺهوءَ تي جهجهي تڪليف وارو ڪم رکندو، ته ٿوڪڻ لاءِ ائين چئبو.

C.f. A hired horse tired never.

(318) پرائي پلاهه کان، پنهنجي پچ به چڱي.
پرائي پلاهه کان پنهنجي گهر ۾ چانورن جي پچي پيئجي، ته أها چڱي. مطلب ته " پنهنجي سهنجي".

C.f. Dry bread at home is better than roast meat abroad.

(319) پرائي دهلين، احمق نچي.

پرائي گهر دهل وڄن (شادمانا ٿين) ۽ اُتي ڌاريو وڃي نچندو، ته اهو بيوقوف ٿيندو. مراد ته پرائي مجلس يا مهمانيءَ تي اڻ ڪوٺيو نه وڃجي. "منهنجي هنن سان متي ڪا مائٽي جو آءٌ واڌائيءَ تي وڃان. پرائي دهلين، احمق نچي".

C.f. Go neither to a wedding nor christening without invitation.

(320) پرائي ماڙي ڏسي، پنهنجو پونگو نه ڊاهجي.

مطلب ته وڏن ماڻهن سان ريس ڪري پنهنجو خانو خراب نه ڪجي، پر هوند سارو هلجي. ڏسو: "گهر ٻاري ڏياري نه ڪجي".

پيٽيو:

(321) ٻاز جي ريس ڪري اُڏاڻي چڙي، چٽو هوس چهنب ۾ سو به پيس ڪري.

(چڙي: جهرڪي)

C.f. Set not your house on fire to be revenged of the moon.

(322) پرڻ چوي ڏونگهي کي: هل ڙي ته ٿونگا!

پرڻ، جنهن سان ان ڇاڻجي، تنهن کي سوين تنگ ٿين ٿا. ڏونگهو، جنهن سان پاڻي پيرجي، تنهن کي ٽي تنگ ٿين ٿا. جنهن ۾ سوين خاميون هجن، پر ٻئي جي ٿوري خامي ڏسي، هن کي مهڻو ڏئي ته اهڙي کي ٽوڪڻ لاءِ ائين چئبو.

پيٽيو :

(323) مينهن پنهنجي ڪارنهن نه ڏسي، ڳئون کي چوي: هل پڇ ڪاري.

C.f. The pot calls the kettle black.

(324) پڙهي پاڻ نه ڄاڻي، ماري ڪتابي.

اُستاد پاڻ پڙهي ڪين ڄاڻي ۽ ڪتابي (ڪتابي) يعني شاگرد ماري ٿو. جو اڻڄاڻ پنهنجي اڻڄاڻائيءَ لاءِ پاڻ کي ڏوهه ڏيڻ بدران ٻئي کي ڏوهه ڏئي، تنهن لاءِ ائين چئبو.

(325) اُتي پاڻ نه سگهي، لک لعنت گوڏن کي.

C.f. A bad workman quarrels with his tools.

(326) پڪيءَ ٻير ۾، سڀ ڪو پٿر هڻندو.

پڪل ٻير جي وڻ ۾ هرڪو پٿر هڻندو ته من ٻير ڇڻن ۽ آءٌ کڻان. مطلب ته فائدي واري هنڌان فائدي وٺڻ جي هرڪو ڪوشش ڪندو. مثلاً ڪا نوڪري يا چڱي مائٽي هوندي ته هرڪو پنهنجي لاءِ ڪوشش ڪندو.

C.f. When the tree is fallen every one goeth to it with his hatchet.

(327) پڳ ڪان، ٻتانو وڏو.

ٻتانو: ڪپڙي ٽڪر، جو پڳڙيءَ جي اندران پوي. ڏسو: "ٻتانو ڪيڏي وٺڻ" (اصطلاح). ضروري ڳالهه کان ڪا غير ضروري ڳالهه وڌيڪ ڏسي ائين چئبو. مثلاً ڪتاب ۾ مضمون ٿيهه صفحا ته ديباچو يا منڍ وغيره سؤ صفحا.

C.f. Make not thy tail brander than thy wings.

(328) پلاءِ جهڙي پدمڻي جي هڪي حاضر هوءِ، ٻُوسي وڃهجي پيٽ ۾ مر پيٽ ڦاٽي پوءِ.

جيڪي هبڃي پيٽ پريل هوندي بہ ڪا عمدي شيءِ ڏسن تہ ڪائين، تن لاءِ ائين چئبو.

C.f. Better belly burst than good drink or meat lost.

(329) پنج ئي آڱريون برابر نہ آهن.

مطلب تہ سڀ ماڻهو هڪ جهڙا نہ آهن.

(330) پنڌ ڪان، ڪتي جي وات ۾ چڱو.

پنڌ ڪجي، تنهن کان جهڙو تهڙو وهٽ ملي تہ اهو چڱو.

C.f. A tired traveler must be glad of an ass, if he have a not horse.

(331) پنهنجي پٺ، ڪنهن ڪا نہ ورائي ڏٺي آهي.

مطلب تہ ڪنهن کي بہ خبر نہ آهي تہ هن کان پوءِ ڇا ٿيڻو آهي. " ڪو ڪنهن تان نہ ڪلي. پنهنجي پٺ، ڪنهن ڪا نہ ورائي ڏٺي آهي".

C.f. No one knows what will happen to him before sunset.

(332) پنهنجي ڏنئري کي ڪير ڪٽو چوندو.

مراد تہ پنهنجي اولاد يا شيءِ جي ڪو بہ گلا نہ ڪندو.

C.f. Every cook praises his own broth.

(333) پنهنجي، سنهنجي.

زر، زمين يا ڪا بہ شيءِ جي پنهنجي آهي تہ اُن ۾ وڏي سهوليت آهي. جيڪي ٻين تي مدار رکڻ نہ چاهين سي ائين چون.

پيٽيو:

(334) پنهنجي ڪکين، ڪوئي نہ لکي.

(پنهنجي گهر ۾ ڪنهن جي غرض يا ڪاڻ نتي رهي)-

(335) پنهنجو ڪائجي، گوبند ڳائجي.

(336) جهڙو سمر آپڻو، تهڙو مٽ نہ ڪوءِ.

C.f. In one's own saddle one rides safest.

(337) پنهنجي ڪئي جو، نڪو ويج نڪو طبيب.

پنهنجي هٿان ڪا خطا ٿيندي تہ اُن جو علاج ڪير ڪندو؟ "جاءِ وڪٽي چڏيائين تہ ڏکي بہ ڏاڍو ٿيو آهي. پر هاڻ ڇا ٿيندو؟ پنهنجي ڪئي جو، نڪو ويج نڪو طبيب".

پيٽيو:

(338) هٿان پيئي نانڪا، در در ڏڪا ڪاءِ.

C.f. He that cuts himself willfully deserves no balsam.

(339) پنهنجي ڳتيءَ، پؤُ ڳڏه کي پيري.

احتياج مهل نالائق کي بہ نياز ڪبو.

(340) وقت ڪري واڪا، تہ گهوڙو گڏهہ کي چوي ڪاڪا!

C.f. One must fall down before a fax in season.

(341) پنهنجي گهر جهڙي ٻہ ڪا ٻي بادشاهي؟
پنهنجي گهر ۾ ماڻهو شاهہ آهي، جيئن وٽيس تئين هلي. ڪنهن جي ٻہ ڪاڻ نٿي رهيس.
پيٽيو:
(342) پنهنجو گهر ڪن سان ڪري پر، پرائو گهر تڪ اُجلي ڏر.
(343) پنهنجو گهر، داتا جو در.
(344) جو سک اپني چوباري ۾، سو ناهين بلخ بخاري ۾.
(پنهنجي گهر جهڙو سک بلخ بخارا شهرن ۾ ٻہ ڪونهي).

C.f. East or west, home is best

(345) پنهنجي گهر ۾، ٻلي ٻہ شينهن.
پنهنجي گهر ۾ دل پريل ٿئي ٿي. ٻار ڪي ٻہ رستي تي ڪو ماريندو تہ ڏجندو، پر گهر وٽ ڪو ماريندس تہ حال ڏڪ ڏڪ جو وجائي ڪيندس، (پنهنجي گهر جو ڏڏُ اٿس).

C.f. Every dog is valiant at its own door.

(346) پنهنجي لاهي جنهن هٿ ۾ ڪئي، تنهن کي ٻئي جي لاهيندي ڪهڙو پوُ؟
پنهنجي پڳ جنهن لاٿي يعني جنهن پنهنجو مان نہ رکيو، سو ٻئي جي پڳ لاهيندي (آبرو وننديءَ) کين ڏجندو.
(347) لنگهي لاٿي لوئي، ڪيا ڪريگا ڪوئي.
(348)نانگو ننگان نڪتو، نانگي ڪهڙو ننگ.
(349) ميهار مينهن مان نڪتو، تہ وچن ڪهڙي پارت.

C.f. Beware of him who regards not his reputation.

(350) پوکين تانکي پوک، جيسي پاٽي اتيئي پاڙ ۾.
پاٽي سکي ويندو تہ پوءِ پوک نہ ٿيندي، تنهن ڪري وقت جو فائدو وٺڻ واجب آهي. "جوانيءَ ۾ جيڪو جس ڪٽڻو هجئي سوڪتي وٽ متان پيريءَ ۾ پڇتائين. پوکين تانکي پوک، جيسي پاٽي اتيئي پاڙ ۾.

C.f. Make hay while the sun shines.

(351) پهير چور ٿئي، تہ واهي ڪيترو وهي.
پهير يعني لوڙهو، جو ٻنيءَ جي بچاءَ لاءِ آهي، سو پاڻ جي چور ٿي ٻنيءَ کي لڱندو، تہ واهي يا نگهبان ڪيتري سنڀال ڪندو. گهر جي پاتين يا پوليس وارن مان ڪو سنڀال ڪرڻ بدران چوريون ڪري، تہ ائين چون.
(352) پئسي پلو مهانگو، رپئي پلو سهانگو.
پلو توڙي ڪا ٻہ شيءِ ڪٽي سستي ملندي، پر جي کپ نہ هوندو تہ پئسي ٻہ مهانگي. گهرج مهل اُها ساڳي شيءِ رپئي ٻہ سهانگي ليکبي.
(353) پيٽ ٻہ ٻاهين، چنتا ناهين.
جنهن کي کائڻ لاءِ هڪ پيٽ ۽ ڪمائڻ لاءِ ٻہ ٻانهون، تنهن کي ڳڻتي ڪهڙي؟ "زال مري ويس باقي سکڻو سر، سو پاٽيهي پيو ڪٽندو ۽ ڪائيندو. پيٽ ٻہ ٻاهين، چنتا ناهين".

(354) پيٽ پريو، تہ منهن ڪارو ئي سهي.
جيڪي اٽاسا ماڻهو، پنهنجي پيٽ پرڻ خاطر پنهنجي منهن ڪاري ٿيڻ (آبرو وڃڻ) جو سانگو نہ ڪن، تن لاءِ ائين چون.
پيٽيو:
(355) ڦٽ بجو ڪج، پر گيهہ ذرو ڏج.
(356) ناڪ ڪٽا تو ڪٽا، پر گيهہ تو چٽا.
(357) پيٽ پر، پني لڏ.
(358) پني مار، پيٽ نہ مار.
C.f. Give me roast meat, and beat me with the spit.
(359) پيٽ نہ هجي تہ سونيون پٽيون اَڏجن.
مطلب تہ سڀ ڪشالا پيٽ لاءِ ڪجن ٿا.
پيٽيو:
(360) پيٽ، بري بلا.
(361) پٽيندي پيٽ کي ويو چمارو چٽ، هو جو متي ڪٽ، سو پڻ پٽي پيٽ کي.
C.f. If it were not for the belly the back might wear gold.
(362) پير کي ڪر، نڪاءُ سان.
هڪڙي ماڻهوءَ تڪليف مهل پير تي سکا ڪئي: تہ مراد پوري ٿيڻ تي ناريل اچي پچندس. مراد پنيس تہ ناريل بدران ڏوڏي پچي، ائين چيائين. ڪنهن ڪم جي ڪو الهو بلهو ڪري پورائي ڪري تہ ائين چون.
پيٽيو:
(363) وهي نہ وهي، وٽ رينگٽ ڪي.
(364) پيو پر، ويو گهر.
پراون يا ڏارين کي جيڪڏهن پنهجن گهرو ڳالهين ۾ هٿ وجهڻ ڏبو تہ خانو ئي خراب.
(365) پينچن ۾ پرميسر.
پئنچن ۾ جڻ تہ ڏٽي پاڻ آهي. مراد تہ پئنچ جيڪي چون، سو ڏٽيءَ جو حڪم جاٽي، ستت ڪري مججي.
(366) بجا کهي جسي عالم، اُسي بجا سمجهو، آوازِ خلق ڪو، نقاره خدا سمجهو.
C.f. The voice of the people is the voice of God.
(368) پيئيءَ ليئيءَ، ڌيءُ ڪم اچي.
بيماري سيماريءَ ۾ ڌيءُ ڪم اچي ٿي. ٻيءَ طرح بہ پٽن ڪان وڌيڪ نياٽين جو مائٽن ڏي هڏ ڪرڪي ٿو.
My son is my son ,till he hath got him a wife; but my daughter is my daughter all the days of her life.
(368) ڦاٽڙي نہ سبي، سا راجا نہ راٽي.

اها راجا جي راڻي ئي نہ آهي، جا ڦاٽل ڪپڙو نٽي سبي. مراد تہ وڏ گهراڻين ڪي بہ ڪپي، تہ ڦاٽل ڪپڙي ڪي ٽوپو ٽاڪو ڏين. ان ۾ اُهر ڪونهي. (تهہ تي تهہ چاڙهبو تہ اها اجائي وڏ ماڻهپي).

C.f. Patch by patch is good house-wifery, but patch upon patch is plain beggary

(369) ڦڙي ڦڙي تلاءُ.

ٿورو ٿورو ڪري ميڙبو تہ نيٺ تلاءُ (گهڻو ئي) ٿيندو.

C.f. Penny and penny laid up will many .

(370) ڦورو نہ ڦولهي، ٿل سنئين پئي صراف ڪي.

ڏٽيءَ ڪي ٿل ڇت ۾ چڱي پوي، جو اسان جا عيب نہ ويچاري. "اسان جي هڏي هڏي پاپ سان پريل آهي، پر مالڪ ٿل پنهنجي مهر ڪري. ڦورو نہ ڦولهي ٿل سنئين پئي صراف ڪي"!

(371) عدل چٽان آءٌ نہ، ڪو ڦيرو ڪج فضل جو!

(372) جا بندي ڪي بار، سا صاحب ڪي سٽري.

جا ڳالهہ انسان کي ڳري يا ڏکي لڳي ٿي. سا ڏٽيءَ ڪي سنهنجي/ سولي آهي. مراد تہ ڏٽيءَ تي رکبو تہ سڀ سٽائي.

C.f. Hope well and have well.

(373) جاڙي جڳ سنئين.

جا ٻئي ٻار سان گڏ (جاڙي) ڄائي هوندي. سا بہ جهان جي ٻين ماڻهن جهڙي. "ٻين سان گڏ مونتي بہ جي اها تڪليف آئي تہ پوءِ جاڙي جڳ سنئين. آءٌ بہ انهن جهڙو."

(374) جاڻ تہ جوان.

تڏ ٿيندي ءِ جاڻ مهتبي تہ جوان (نوَبنو) ٿي پئبو.

(375) جاءِ چوي جوڙائي ڏس، شادي چوي ڪري ڏس.

جاءِ ۽ شاديءَ بلي، تخميني ڪان وڌيڪ خرچ ٿئي ٿو.

C.f. Building and marrying are great wasters.

(376) جبل سان متو هنئي، نيٺ متو ڀڃي.

جبل (ڀاڻ ڪان ڏاڍي) سان وڙهبو تہ ڀاڻ کي مارائبو.

(377) گدرو ڪري ڪاتيءَ تي تہ بہ گدري جوکو، ڪاتي ڪري گدري تي تہ بہ گدري جوکو.

(378) سر سندي آڪاس ڪون، ڦر ماٿي آوي.

(تير هٽبو اُڀ ۾ تہ موٽي مٿان ايندو.)

C.f. An ass that kicketh against the wall, receives the below himself

(379) جتي اُٺ ترندو، تتي ڀچ بہ ترندو.

جتي گهڻو ڪم يا خرچ ٿيندو، تتي ٿورو بہ ٿي سگهندو. "جاءِ جوڙائي تہ اٿيئي، تہ پوءِ نل بہ وجهاءِ جتي اُٺ ترندو تتي ڀچ بہ ترندو".

(380) جتي پاڙا، تتي ڊيڊ واڙا.

جتي ماڻهو پاڙو ڪري وينا هوندا، اُتي ڊيڊن يا چمارن (جهيڙا ڪارن) جا گهر بہ هوندا. مطلب تہ پاڙن ۾ جهيڙا ٿين ٿا.

(381) جتي ويڙها، تتي جهيڙا.

(ويڙهو = محلو).

C.f. Where a man dwells, he shall be sure to have a thorn-bush near his door .

(382) جتي پڄڻ نہ آهي پهت، اُتي پڄڻ ڪم پلن جو.

جتي پڄي ڪائڻ يا برابري واجب نہ آهي، تتان ترِي پاسو ڪرڻ پلن (چڱن مڙسن) جو ڪم آهي.

(383) جتي پڄڻ نہ آهي جاءِ، تتي پڄڻ ڪم وريام جو.

C.f It is wiser to run away when there is no remedy than to stay and die in the field foolishly,

(384) جتي روشني ۽ هوا، تتي ڪانهي تانگهہ طبيب جي.

جا جاءِ ڪليل ۽ هوادار هوندي اُتي ڪو بيمار نہ پوندو، جنهن ڪري طبيب جي گهرج نہ ٿيندي (سنڌي پنجون ڪتاب)

C.f where light and air enter the doctor doesn't

(385) جتي لوبي هجن، تتي ٺوڳي بک نہ مرن.

جتي لالچي ماڻهو هوندا، اُتي ٺگ جاوا ڪندا. ماڻهو اولاد يا ڌن لاءِ پير فقير پڇن، تہ هو سندين هڙ ڦرين.

(386) ڪچ ڦريو جوڳين، سنڌ ڦري ٺوڳين.

C.f An easy fool is a knave's tool.

(387) جتي ماني، تتي ماڳ.

جتي روزگار، تتي گهر ٻار.

(388) جتي هر، تتي گهر.

(هر plough)

(389) جتي وڻ نہ آهي، تتي ڪانڊيرو بہ درخت.

اڻ هوند ۾ خسيس شيءِ جو بہ وڏو قدر ڪجي ٿو.121.

(390) جڏهوڪا مينهن، تڏهوڪيون چڪيون.

جڏهن مينهن پوندا، گپون بہ ٿينديون. مطلب تہ ڪنهن تڪليف اچڻ جي اڳوات ڳڻتي نہ ڪجي.

(391) اڳي اڳي، گورک جاڳي.

(آئيندي جو الله)

(392) جئن چر تئن خير.

(393) سڌ تي بڌ.

(1) Let your trouble tarry till its own day comes .

(2) Sufficient unto the day is the evil thereof .

(394) جر نئيس، جيڏي نہ نئيس.

ڪنهن مائيءَ درياه جي پر تان مڇي جو ڏنيرو لڌو. ٻيءَ چيو ته اهو منهنجو آهي، ته هن ماڳهين ڏنيرو ڪٽي درياهه ۾ اڇليو. اڪري معني ته جل (ٻاٽي) ٻلي ڪٽي، پر ڪا جيڏي سرتي نه ڪٽي. جي ڪجهه ٻڌو سهن، پر ڏنو نه سهسائين، تن لاءِ ائين چئبو. (گلشڪر)

(395) جڙيءَ ڪي جس.

ڏٽيءَ جي ٻاران جيڪي جڙي (نهي) اچي، تنهن کي شابس چئو، يعني شڪر ڪر. "پنجاهه نه مليا، تيهه مليا. جڙيءَ ڪي جس.

(396) هڪڙي ڪپڙي ڪير پري، ٻي به ڏيندو الله.

C.f A contended mind is a continual feast .

(397) جڳ مڙيو ئي جوابازي، ڪن کٽي، ڪن هاري.

هيءُ سڄو جهان جوابازيءَ وانگر آهي. ڪن دنيا ۾ اچي (چڱا ڪم ڪري) کٽيو ۽ ڪن (بڇڙا ڪم ڪري) هارايو. مطلب ته جڳ ۾ رهي، جس کٽجي.

(398) ٻيو سڀ رهندو هت، نيڪي نيندين ٻاڻ سان.

The world is a ladder for some to go up, and some down.

(399) جن آهرن ۾ ڪائي ڏنو، سي توبرن ۾ ڪيئن ڪائين؟

آهر، جنهن مان وهٽ ڪائين، تنهن ۾ گهٽو چارو پئي تو ۽ توبري ۾ تورو ان پئي تو. مراد ته جن جهجهيون مؤجون ماڻي ڏنيون، سي توري يا پوري پني تي راضي نه ٿا ٿين.

(400) جن ڪاڏا پلن جا پيتارا، تن جا هينئڙا ويچارا.

(401) جن جو هتي ڪپ، تن جو اُتي به ڪپ.

جن جي دنيا ۾ گهرج، تن جي ڏٽي وٽ به گهرج. "ساڙو نولراءِ ۽ هيرانند جهڙا مڙس جي وڏيڪ جيئن ها، ته ديس جي ڪي شيوا ڪن ها، پر جن جو هتي ڪپ، تن جو اُتي به ڪپ."

C.f Those whom God's love, die young .

(402) جند به وار، ٻٽ به وار.

جند مان مراد ان ملڻ، روزگار تيڻ، ٻاڳ ورڻ.

ٻٽ مان مراد جلڻ يا سڙڻ، چڪيا تي چڙهڻ، مرڻ.

وار معني ڏينهن يا وارو.

جند پيهڻ توڙي ڦلن/ ٻگڙن پيڇڻ لاءِ، ٻٽ (تئي يا چلهي) تپائڻ واسطي ڏينهن يا وارا نهرايل آهن. (ڪن ڏينهن تي اهي ڪم ٿين، ڪن تي ڪو نه ٿين). مطلب ته: ٻاڳ توڙي موت لاءِ، ڏينهن يا وارا نهرايل آهن. "نوڪري نه ملڻ ڪري دلگير نه ٿيءُ. جند به وار، ٻٽ به وار. تنهنجي لاءِ به ڪو ڏينهن ٿيندو يا تنهنجو به ڪڏهن وارو ورندو."

پيٽيو:

(403) وارا، جمارا آهن.

(404) اڄ همان، سڀان تمان.

(405) اٺتيهه راتيون چور جون، ته ٿيهين رات ساڌ جي.

(406) سس جا سؤ ڏينهن، ته ننهن جو به هڪڙو ڏينهن.

C.f Every dog has his day .

(407) جند ڪڻ تہ جند ڳؤرو، پڙ ڪڻ تہ پڙ ڳؤرو.

ٻئي ڳالهيون مشڪل. "پئسي جو زور ڪونهي، جو اهو خرچ ڪريان ۽ جي نٿو ڪريان تہ پائرن ۾ ڏنو تو ٿيان. جند ڪڻ تہ جند ڳورو، پڙ ڪڻ تہ پڙ ڳورو."

(408) جن ڪي ڏنيون ڇايون، تن سان کهڙيون ٻاهيون.

جن سيٽن ڪي پنهنجون ڏيئر ڏجن، تن سان ساڙ وير نہ رکجي.

"ڏني ڇائي، چٽي وائي." [سيٽن سان، ڏند نہ ڏجي].

(409) جنهن اُپرندي تاءُ نہ ڪيو، سو اُلهندي ڇا ڪندو؟

جنهن ننڍي هوندي يا وقت سر پُوتو نہ پاريو، سو پوءِ ڇا/ کهڙو سوجهرو ڪندو؟

(410) جنهن تن لڳي، سو تن ڄاڻي.

جنهن جي تن سان ڪا تار لڳل هوندي، ڪل تنهن کي پوندي.

(411) جتي ٻاهہ ٻري، تتي سيڪ اچي.

(412) جتي ٻاهہ ٻري اتي ڄاءِ جلي، پاڙيوارن کهڙو سيڪ؟

C.f. The wearer knows where the shoe pinches him.

(413) جنهنجو جو ڪم سو ئي ڪري، ٻيو ڪري تہ گهاٽو پري.

هڪڙي پٽ ڪنهن واپار ۾ سؤ روپيا سيڙايا، تہ ستر رپين جو گهاٽو پيس. مراد تہ جنهن ڪم جو جنهن کي آزمودو هجي، سو پلي اهو ڪري، ٻيو نہ ڪري.

(414) جسڪا ڪام تسڪو ساجي، اور ڪري تو ٺينگا باجي.

C.f. Every man to his trade.

(415) جنهنجي واٽ نہ وڃجي، تنهنجو پنڌ ٻہ نہ پڇجي.

جنهن ڪم يا ماڻهوءَ سان واسطو نہ رکڻو هجي، تنهنجو ذڪر (ساک يا گلا) ٻہ نہ ڪجي.

C.f. That which will not be spun, let it not come between the spindle and the distaff.

(416) جنهن جي وڃجي گهر، تنهن جي ڪجي پر.

جنهن جي گهر وڃجي، تنهن جي پر (ريت) ڪجي يعني انهن جي دستور موجب هلجي. مطلب تہ: هنڌ ڏسي، هلت ڪجي.

(417) جهڙو ديس، تهڙو ويس.

(418) جهڙو راڄُ، تهڙي رهٽ.

(راڄُ=راڄا، رهٽ: رعيت).

(419) جهڙو لڳي واءُ، تهڙي ڏجي پٺ.

(420) جهڙو سمر، تهڙي سامگري.

(421) ڏيئڙي سو ڪر، جو ڏٺءِ ماءُ گهر، ننهڙي سوڪر، جو ڏٺءِ سس گهر. (زنانو)

(422) واءُ ڏسي، گاهہ ٻہ نمي.

(423) هڪ ٽنگيي جي ملڪ ۾ وڃجي، تہ ٻي ٽنگ ڪٽي لڪائجي.

C.f. When you are at Rome, do as Rome does.

(424) جنهن جي ويلا، تنهن جي رکيا.
ويلا معنيٰ وقت. رکيا معنيٰ بچاءُ، سنڀال. مطلب تہ جنهن جي واري (صاحبي يا حڪومت) هجي، تنهن جو خير گهرجي.
(425) جنهن جي هيڪار ڪيائين ڪوڙي ٿئي، تنهين تي ٻيهار، سچي ساک نہ وسهان.
هڪواريءَ ڪنهن جي ڳالهہ ڪوڙي نڪتي تہ ٻئي ڀيري سندس سچي ڳالهہ تي بہ اعتبار نہ ايندو.
C.f. A liar is not believed when he speaks the truth.
(426) جنهنجي هٿ ۾ ڏوئي، تنهنجو مٽ هر ڪوئي.
جنهن جي جي هٿ ۾ ڏوئي يا ڪيوي (ديگ ورهائڻ واسطي) آهي، تنهن جو سڀ ڪو مائٽ آهي. سڀ ڪو اچي لڳندس تہ مون کي ديگ مان داڻا ڏي. مطلب تہ:
(427) ٻينل جو، سڀڪو يار.
ڀيٽيو:
(428) جتي ماکي، تتي مک.
C.f. A full purse never lacks friends.
(429) جنهن ساس ڏنو آهي، سو گراس بہ ڏيندو.
جنهن ڏٽيءَ ساهہ ڏنو آهي، سو گرهہ (ڪاڏو) بہ ڏيندو.
مطلب تہ ڏٽي رازق يا روزي رسائڻ وارو آهي. "نوڪري نہ ملڻ ڪري ارمان نہ ڪاءُ. جنهن ساس ڏنو آهي، سو گراس بہ ڏيندو".
(430) جني ڏاند نہ ٻج، تني سندس آسرو، اول رسائي انهن کي پوءِ اياري سچ.
(431) سر سر رزق، سنباهي ناڪر.
C.f. God never sends mouths, but he sends meat with them.
(432) جني پوُ، تني ڏءُ.
يا چون: "جيترو پوُ، تيترو ڏءُ".
ڪي ٻي ڏپا تي، رشوتون وٺن ۽ ٻيا ڪوتا ڪم ڪن. جنهن ڪري پنهنجي نوڪري ۽ آبرو وڃائين، پر جي ڏڄي ڪنبي بلڪل قاعدي موجب هلن، سي سکي روٽي ڪائي، پيٽ پرين ٿا.
ڀيٽيو:
(433) جيترو قاعدو، تيترو فائدو.
C.f. Fear is one part of prudence.(2 (Fear begets care.
(434) جني ڪاڻ ڪيم لائي چائي، سي نہ تيم سُورن پائي.
لائي چائي ڪرڻ يعني هڪڙي جي ڳالهہ ٻئي کي ٻڌائي، جهيڙو لڳائڻ. مطلب تہ جن لاءِ لاين چاين جهڙا ڪوتا ڪم ڪيم، تن جو اڄ اهو حال آهي جو منهنجي سُورن ۾ پائيوار يا ڏک ۾ مددگار نتا ٿين، يا ڪم نتا اچن. ناخلف پٽ يا ٻيوفا دوست لاءِ ارمان ظاهر ڪندي ائين چون.
(435) جني ڪاتر ڪوڙ ڪمايم، ڪم نہ ساڳيا سيئي آيم.
(436) جني ڪاڻ مياس، سي ڪلهي ڪانڌي نہ ٿيا.

جن لاءِ مون پاڻ ماري وڌو يعني جنهن جون تڪليفون ڪيم، سي اچ منهنجا ڪلهي ڪانڌي يعني همراهه نٿا ٿين.

(437) ڪني جي ڪاڻ، ڳئون چاريم ڳوٺ جون.

(438) ڪڏهن هاڙهي هياس، اچ پڇان پيچي ڪو نه ٿئي.

راند ۾ هڪڙو هاڙهي/اڳواڻ Captain ته ٻيا سندس پيچي. يعني ڪڏهن آءٌ سندن اڳواڻ هوس پر اڄ همراهن مان ڪو به نه همراهه.

(439) جني مٿي مامرا، سي ڪيئن ننڊون ڪن؟

جن جي مٿان معاملا (وڏيون جوابداري جون ڳالهيون)، تن کي سک ٿي سمهڻ (غلفت ڪرڻ) نه گهرجي.

C.f. It is not for a man in authority to sleep a whole night.

(440) جني منجهه مٽيا، سي لڪا وتن لوڪ ۾.

جن منجهه مٽيا (جوهر) آهي يعني جي ڪامل درويش يا هر طرح لائق انسان آهن، سي لوڪ کان لڪندا وتن يعني پنهنجي ڳڻ جي ڏيکاري نٿا ڏين.

C.f. Full many a flower is born to blush unseen, and waste its sweetness on the desert air (gray).

(441) جوا هارائڻ واري جو اڌ منهن ڪارو، ڪنڊ واري جو سڄو منهن ڪارو.

هارائيندڙ وري سنيالي راند ڪندو، جنهنڪري ان کي ٿوري لعنت هنئين اٿن. ڪتندڙ لالچ سببان وري وري جوا ڪندو، تنهن ڪري هن کي گهڻي لعنت هنئين اٿن.

(442) جو ڊوڙندو، سو ٿڪبو.

مطلب ته خرچ يا ڪم ۾ اُبهرائي گهڻي تائين نه هلندي.

C.f. He that runs fast will not run long.

(443) جوَ ڏيري، ڳڏه رکپال.

جوَ ڏيري يا ڍڳي ڪري، ڳڏهه کي چئبو ته رکپال يا نگهبان ٿي بيهه ته ڇا ڪندو؟ ڪائي ويندو. مطلب ته امانت جهڙو ڪم ڪنهن خيانت واري (ٺڳي ڪندڙ) جي ذمي ڇڏبو ته پئسا ئي پاٽيءَ ۾. هڙ ئي هلاڪ. رقم ئي ٽوبري ۾.

C.f. give the cat the cream to keep.

(444) جهڙا رُوح، تهڙا ختما.

ختمو معنيٰ پڇاڙيءَ جي دعا (مئل ماڻهو لاءِ). ڏسو: "ختمو ڏيڻ". ڪو چڱو مڙس ٿي گذريو هوندو، ته هينئر به وڏي دل سان دعا ڪبيس، نه ته سندس لاءِ دل مان دعا به اهڙي نڪرندي.

(445) جهڙا ڪانگ، تهڙا ٻچا.

مطلب ته ٻچڙن جو اولاد به ٻچڙو.

(446) انوءَ جي آکه ئي هڪڙي.

(447) جهڙي ٻني تهڙو ٻج، تنهن جي سلي پير به ڏڄ.

(448) جهڙي تاجي تهڙي پيٽي، جهڙي ماءُ تهڙي ڌيٽي.

(449) جهڙي مائي، تهڙي جائي

[جائي= ڌيءُ].

(450) جهڙي چالي تهڙي پني، هن لاهي هن کي ڏني.

(451) ڪوڙيءَ کي گهمرو.

C.f.(1) Such a father, such a son.

(2) A chip of the old block

(452) جهڙو اَن، تهڙو من.

جهڙو کاڌو کائبو، تهڙو من تي اثر ٿيندو.

(453) جهڙو ڀُوت، تهڙي ڇمات.

ڪو ڳَتل يا اڏنگو ڳالهائيندو ۽ اڳلو اهڙو ڪتو جواب ڏيندس جو وڃائي ڇڏيندس، تہ ائين چئبو.

پيٽيو:

(454) جهڙو منهن، تهڙو موچڙو.

(455) جهڙو حال حبيبان، تهڙو پيش پريان.

جڏهن ڪو پريتوان ڪجھ رقم يا شيءِ گهري، تڏهن جيڪا توري گهڻي هجي، سا هن کي ڏيئي، ائين چون. مطلب تہ جيڪي اتم سو اوهان پيارن جي اڳيان حاضر آهي.

پيٽيو:

(456) حال پريان نال.

(457) جهڙو وڻ تهڙو ڦر.

وڻ سنو يا خراب، تہ ميوو بہ اهڙو ئي ٿيندو. ڏسو .445.

پيٽيو:

(458) جنهن جو ٻڻ ٻجڙو، تنهن جو ميوو منو نہ ٿئي.

C.f. Such is the tree, such is the fruit.

(459) جهڙي پت، تهڙو چٽ.

چٽ يعني نقش. جهڙي دل هوندي، تهڙا سنسڪار يا لڇڻ پرائبا.

(460) جهڙي پوک پوکبي، تهڙي لٽبي.

چڱن ڪمن مان چڱو ۽ ٻڇڙن مان ٻڇڙو نتيجو نڪرندو.

پيٽيو:

(461) جوَ پوکي، ڪڻڪ ڪو ڪو نہ لڻندو.

(462) ڪرند پسند، ڏيند لهند.

[جهڙا ڪم ڪبا تهڙو نتيجو ڏسبو. جيڪي ڏبو، سو لهبو].

(463) جهڙي ڪرڻي، تهڙي پرڻي.

C.f. As you sow, so you must reap.

(464) جهڙي سٽ، تهڙيون ٽي ويهون.

مطلب تہ ڳالھ مڙيائي ساڳي. جيئن: ٽائين، ٽڪ، ٽيترو.

پيٽيو:

(465) جهڙا اڊائي، تهڙا ساڍا ٻہ.

C.f. Six of one and a half dozen of the other.

(466) جيترا وياءَ، تيترا هيانءَ.

مائٽ ڪي جيترا ٻار اوترين دليون آهن. سيني تي هڪجهڙو پيار.

(467) جيڏا اُٺ، تيڏا لوڏا.

عهدو جيترو وڏو، تيتري جوابداري يا تڪليف وڌيڪ.

C.f. High winds blow on high hills.

پيٽيو:

(469) ايندو سيڪو ڏسي، ويندو ڪو ئي نہ ڏسي.

C.f. A great ship have deep water.

(470) جيڏو پٽ، تيڏي ٻڪيا.

پٽ يعني ڪشتو، جنهن ۾ فقير ٻڪيا وٺن. مطلب تہ ڏٽي سڀ ڪنهن کي سندس قدر سارو رزق تو رسائي. جهڙو: هاٿيءَ کي مڻ ۽ ڪيليءَ کي ڪڻ.

(471) جيري لاءِ ٻڪري نہ ڪهجي.

پنهنجي ٿوري فائدي لاءِ ٻئي جو گهڻو نقصان نہ ڪجي.

C.f. He sets my house on fire only to roast his eggs.

(472) جيسين ڊائو ساهہ ڪٽي، تيسين ٻڪئي جو ساهہ وڃي.

يا "جيسين ڊائو متو ڪنهي، تيسين ٻڪئي جو متو وڃي".

متو وڃي يعني مري. مثلاً جيستائين ڪو وڏو ماڻهو ڪنهن غريب کي نوڪري وٺي ڏيڻ لاءِ سنيري، تيستائين غريب ٻک ۾ مري.

(473) جيسين للو ڪٽي لٽ، تيسين ڪرهہ اُجهاڻي.

[جيستائين ڪو لٽ ڪٽي سنيري، تيستائين معاملو پورو ٿي وڃي]

C.f. One man's breath is another man's death.

(474) جيڪا ڏاريان ٻڪري، تنهن لمندا ڪن.

جيڪا ٻڪري پاليان تنهنجا ڪن پيا لڏن يا لپ لپ ڪن. جيڪر نوڪر بيهاريون تنهن ۾ هڪڙو نہ ٻيو عيب.

(475) جيسين ساس، تيسين آس.

بيمار ۾ جيستائين ساهہ آهي، تيستائين سندس ڇٽڻ جو آسرو آهي. ٻي معني تہ ماڻهو جيستائين جيئرو آهي، تيستائين آسون اُميدون ڪين ڇڏيندو.

C.f While there is life there is hope.

(476) جيڪي ڪري گيهہ، سو نہ ڪري ماءُ پيءُ.

مطلب تہ گيهہ وڏي طاقت واري شيءِ آهي. اهڙي طاقت مائٽ ڏيئي ڪين سگهندا.

پيٽيو:

(477) اَن وڏائي اوجهري، گيهه وڏائي ڪوپري.

(478) جيڪي ڪوهه ۾ هوندو، سو آنهن ۾ پوندو.

ڪوهه ۾ پاڻي منو هوندو، توڙي ڪارو. تہ اهو آنهن (حوض trough) ۾ پوندو. مطلب تہ جنهن ۾ جيڪو لڇڻ هوندو، سو اهو ظاهر ڪندو.

پيٽيو:

(479) جيڪي ڪني ۾ هوندو، سو پاٽ ۾ پوندو.

C.f. Nothing comes out of the sack, but what was in it.

(480) جيڪي هوندو ياڳ ۾، سو وهي پوندو پاڳ ۾.

مطلب تہ نصيب ۾ جيئن لکيل هوندو تيئن ٿيندو.

(481) جيءُ خوش تہ جهان خوش.

پنهنجو جيءُ خوش آهي تہ پنهنجي ليکي تہ سارو جهان خوش آهي؛ نہ تہ ڪجهہ بہ منو نہ لڳندو. "هن بيمار کي توهان جون اهي ڳالهيون ڪتان وٽنديون. جيءُ خوش تہ جهان خوش".

پيٽيو:

(482) آپ سکي تہ جڳ سکي.

C.f. Sickness tells us what we are.

(483) جيئڻ يلو آهي اُن جو، جو جيئي تو بين لاءِ. مرڻ يلو آهي اُن جو، جو جيئي تو پاڻ لاءِ.

مطلب تہ سقلي حياتي اها جا بين جي يلي ڪرڻ ۾ گذارجي.

پيٽيو:

(484) پيٽ، ڪتا بہ پيا پاڙين.

C.f. He is unworthy to live, who lives only for himself.

(485) جيڀ جي ترڪڻ کان، پير جو ترڪڻ چڱو.

گتل ڳالهائڻ مان وڏي خرابي، تنهنڪري انهيءَ کان پير ترڪي (ٿابو ڪائجي ۽ ٿورو ايذاءُ اچي) تہ اهو وڌيڪ چڱو.

C.f. Better the foot slips than tongue.

(486) جگر ۽ جار، اگهہ مڙيوئي هڪڙو.

جگر، جنهن ۾ جاگوري بير ٿين، تنهنجي ڪاٺي مضبوط ۽ مهانگي. جار، جنهن ۾ پيرون ٿين، تنهنجي ڪاٺي ڪچي ۽ سستي. جڏهن ڪو اُچي ۽ سادي، لائق ۽ نالائق جي وچ ۾ ڪو فرق نہ رکي، تہ ائين چون.

پيٽيو:

(487) ٽڪي سير ڀاجي، ٽڪي سير کاجا.

(488) رڍون مڙيئي ڪارَ-ٻوٽيون!

C.f All cats are alike grey in the night.

(489) جمندي چارَ، ڪو ڪو نہ ٿيندو آهي.

جمڻ سان ئي حاڪم (اُستاد يا ڪاريگر) ڪو ڪو نہ ٿيندو آهي. مطلب تہ هر ڪو تورو تورو سکي ٿو، پوءِ قابل ٿئي ٿو.
پيٽيو:
(490) ماءُ پيٽان ڪو سکي ڪو نہ ايندو آهي.

C.f No man is his craft's master the first day.

(491) جهجهي هوند، جهجهو فڪر.
جن وٽ ڌن گهڻو، تنهن کي فڪر بہ گهڻو تہ متان ڪو ڦرين.
پيٽيو:
(492) جتي گنج، تتي رنج.
يا. گهڻو مال، گهڻو وبال.

C.f. Much coin, much care.

(493) جهنگ، پنهنجا رنگ.
جهنگ جو رنگ (نظارو) پنهنجو آهي(شهرن جو پنهنجو). ٻهراڙين جي نظارن ۽ فرحتن جي ساک ڪندي ائين چون.

C.f. God made the country, and man made the town.

(494) جهيڙو کهہ پيو جهيڙو، جهيڙو تہ گلي جو هار جهيڙو.
جهيڙو ڪڏهن پوي (نہ ڪجي). پر جيڪڏهن معاملو يا بحث مباحثو ڪرڻو پوي، تہ گلي جو هار (پياري شيءِ) ڪري سمجهجيس. يعني اهڙي مڙسي يا قابليت ڏيکارجي، جو اڳلو سمجهي، تہ ڪنهن مڙس سان ڪم پيو هوم. ڏسو.15

C.f. Beware of entrance to a quarrel, but being in bear it that the oppose may beware of thee.

(495) چاڪريءَ چور، نيوالي حاضر.
جيڪو چاڪريءَ يا خدمت (ڪم ڪرڻ) مهل چورن وانگر ڀڄي يا ڪم ڪان ٽائي: پر نيوالي يا گرهہ (کائڻ) مهل حاضر ٿئي، تنهن لاءِ ائين چون.
پيٽيو:
(496) کائڻ مهل ڪرو، ڪم مهل ٻرو.
(ٻرو: تپ)
(497) کائڻ وير مڙس، هاج وير چوڪر.

C.f (1) To quake at doing and sweat at eating.

(2) Be not fast to feast and leave to labor.

(498) چاڪريءَ ۾ آڪڙ يا جي؟
نوڪري ڪرڻي هجي تہ پوءِ آڪڙ نہ ڏيکارجي.
(499) چانديا چور، شاٻڙاٽي شاهد.

چانڊيا ۽ شابڙاٽي، ذاتين جا نالا. ڪو ماڻهو چوري يا ٻيو ڪو ڪوتو ڪم ڪري ۽ سنڌس ڪو سنگتي چوي ته هي ويچارو برابر بيڏوهي، ته ائين چون. هن مراد سان ته ٻئي ملتي آهيو، تنهنڪري تنهنجي ڳالهه تي اعتبار ڪونهي.

پيٽيو:

(500) چورن جا يائر، ڳنڍي چوڙ.

C.f Ask my companion if i am a thief.

(501) چريءَ کي چوڙو، ڪڏهن ٽنگ ۾ ڪڏهن ٻانهن ۾.

بيعقل ڪڏهن ڪهڙن ته ڪڏهن ڪهڙن پورن ۾، (تنهن ڪري هن جو خيال نه ڪجي يا ساڻس متو نه هٽجي).

پيٽيو:

(502) چرين جا پور متي جا سور.

(503) چرين ڪهڙا چت مڻن ڪهڙا مامرا.

(مامرا: معاملا)

(504) چريا، "ڪئن"؟ چي ويران وير وڌ.

(505) چريا ڏيئي چار، واجان ونجي هڪڙي.

(506) چريا چرين ڳڏيا، عيد مبارڪ!

C.f Mad folks are not to be argued with.

(507) چريو ته ٻه گهر ڏي وريو.

ڪو بيوقوف هوندو ته ٻه پنهنجي مطلب جي ڳالهه ڳٽيندو.

(508) چري آهي، چڪي آهي، پنهنجي پهه تي پڪي آهي.

(509) سيڪو پنهنجي ڏر تي ڏاهو آهي.

(510) ڪو چريو ته ٻه پتر اُجلي گهر ڏي.

C.f Even fools sometimes speak to the Purpose..

(511) چڱائيءَ کي چار، ڳٽي هٽجن موچڙا.

اکري معني چڱائي لاءِ پادر ڳٽجي تا لڳن. ڪنهن سان چڱائي ڪجي ۽ هو اُتلندو شوخ پئي ته ائين چون 282.

C.f. Kindness is lost upon ungrateful man.

(512) چڱن جي چڱائي، پوءِ ٻه پيئي ڳائبي.

چڱا مڙس مري ويندا ته ٻه ماڻهو سندين ساک پيا ڪندا.

C.f. Good men must die, but death cannot kill their names.

(513) چڱو پلو ڪائي اَن، نا چڱو ڪائي ڏن.

بيماريءَ تي خرچ تين ٿا، تنهنڪري بيمار چڻ ته ڏن تو ڪائي.

C.f. Diseases are the tax on pleasure.

(514) چلهہ تي، سو دل تي.

جو ڪاٺي پيئٽي گڏ [سدائين ساڻ] هوندو سو ياد پوندو.

(515) چلهہ کان دُور، سو دل کان دوُر.

(516) سيئي سڳا سيڻ، جني پڪا اوڏڙا.

[اوڏڙا = گهر ويجها]

(517) پت پيئي، وت پيئي.

(518) ڪنڌيون پار، ڦنڌارون پار.

ڦنڌارون پار يعني درياه جي ڪنڌيءَ جي پرينءَ پر. [پاڻ کان پري] سو ڦنڌار کان بہ پري.

C.f. Out of sight, out of mind.

(519) چنڊ ڪي ڏهي، پوءِ سجي پاڳ.

نئون چنڊ ڏسي، پڳ مان ڌهي [ڌاڳو يا تند] چني، اُن ڏي اُڇلبي تہ اُنجو ثواب وڏو؛ پوءِ سجي پڳ اُڇلبي تہ بہ اهو ثواب نہ ملندو. مطلب تہ وقت سر ٿوري مدد يا صلاح پوءِ جي گهڻي کان بهتر آهي.

C.f. Better one world in time than two afterwards.

(520) چور ڪي، پنهنجو ڪيتو پيو ڪائي.

کوٽن ڪم ڪندڙن کي وويڪ يا ضمير پاڻ مرادو پيو وڍ وجهندو.

C.f. A guilty conscience needs no accuser.

(521) چونڊيندي چور، وجي بينا ڪڪڙين تي.

ڪن چورن ڪٽي چوري ڪندي بيا مال چڏي، ڳولي ڳولي هڪ ننڍڙي هڙ، موتين جي سمجهي ڪنئين؛ پر پوءِ وجي ڏنائون تہ اُن ۾ ڪوڪڙا پيل هئا! ڪو مائٽيءَ وغيره جي چڱي چونڊ نہ ڪري تہ ائين چون.

C.f. You fish fair and catch a frog.

(522) چوڻ ۽ ڪرڻ ۾، وڏو ڦير آهي.

چوڻ سترو آهي، پر ائين ڪرڻ ڏکيو آهي.

(523) چوٽيءَ هر ڪو چئي، ڪرو ڪو رهٽيءَ رهي.

C.f. Saying and doing are two things.

(524) چوڪراٽي پوتي، ڪنهن نہ ڌوتي.

چوڪرن يا ٻارن کي پرم شرم يا مان شان جي سڌ نہ پوندي. تنهنڪري بيعقليءَ جي هلت ڪندا ۽ انهيءَ ٻاراٽي ڳالهہ ۾ ڪنهن بہ سياڻي کي پوڻ نہ گهرجي.

(525) ٻار نيٺ بہ ٻار.

يا "ٻار، ٻار تي چٽندا".

(526) ٻار ٻاراٽي ڪئي، تون ڏس پاڻ ڏي.

C.f Boys will be boys.

(527) حجتي، لعنتي.
يا. گهٽي حجت، گهٽي لعنت.
ڪنهن تي گهٽي حجت هلائبي تہ قرب ويندو ۽ اڳلي ۾ ڏڪار جاڳندو.
C.f Too much familiarity breeds contempt.

(528) حلوي حلوي چوندي، وات منو نہ ٿيندو.
هڏ نہ هلائبو ۽ رڳو زبان سان سڏ ڪبي، تہ مطلب نہ ٿيندو.
(529) ان پاڻي جي نانءُ سان، بک اُڃ ڪين لهي.
(530) ننگر پهچي ڪونہ ڪو، بنا پنڌ ڪئي.
C.f The belly is not filled with fair words.

(531) حمائتڻ گڏهہ، عراقڻ کي اِتيون هٽي.
گڏهہ کي ڪا حمائتڻ يا مدد ڪندڙ هوندي، تہ عراق شهر جي اصيل گهوڙيءَ کي لتون هڻندي.
نالائق کي ڪا پشت هوندي تہ ڪنهن اشراف سان جهڳڙندي دير نہ ڪندو.
(532) حيلي رزق، بهاني موت.
روزگار جو رستو ڪنهن حيلي يا اُپاءَ سان کلندو ۽ موت لاءِ بہ هڪ نہ ٻيو بهانو [بيماري سيماريءَ] جو تي ايندو.
C.f Death always finds an excuse.

(533) خرچ ڪاءُ، ڏئي شاه.
خيرات ڀلي خرچ ۽ تون بہ کاءُ، تہ ڏٺي سيڪي ڏيندءِ.
"چک ڊال مال ڏن ڪو، ڪوڙي نہ رک ڪفن ڪو،
جس ني ديئا هئي تن ڪو، ديگا وهي ڪفن ڪو."
C.f. Give and spend, and god will send.

(534) خرخسو نہ خالي، آڏيو نہ تہ پائلي.
خرخسو [خرخشه] يعني هل ٻڪيڙو يا گوڙ خالي [سکڻو يا اجايو] نہ چئبو: آڏيو نہ، تہ پائلي ملي.
ڪنهن ڳالهہ لاءِ ڏنئجي ۽ ڪجهہ ملي تہ ائين چئبو.
(535) دال روٽي ڪاڏي ڏن ڪٽي تہ ڪٽڻ ڏي.
واجبي خرچ ڪندي ڪو ڪتو، تہ متس ميار ڪانهي.
(536) ڏنڻ ڪندي ڏند گسن تہ گسڻ ڏي.
(537) ڦٽي ڏيندي وار ڪسن تہ ڪسڻ ڏي.
(538) سچ چوندي يار رسن تہ رسڻ ڏي.
(539) دائي کان پيٽ ڳجهہ ڪونهي.
جو ڪنهنجي حال مان پوري طرح واقف هوندو، تہ ائين چوندو.
(540) درياه پر تي چوڪر ڪڏي اچ نہ ٻڏي سيان ٻڏي.

درياه جي ڪنڌي تي ڪو چوڪرو راند ڪندو، ته هڪ نه هڪ ڏينهن ٻڏندو. مطلب ته ڪوتڻ ڪمن جو نتيجو نيٺ ڏسبو.

(541) نالو جيئو، هٿ وجهي نانگن جي ٻر ۾، سو ڀي نه جيئو.

C.f. Those who play with edged tools must expect to cut themselves

(542) ڏک بنا سک، ڪونهي.

پنهنجي ديهه کي ڏک [تڪليف] ڏبي، تڏهن سک ماڻبو.

(543) رنج بنا گنج، نه ٿئي.

[گنج= خزانو، جهجهو مال]

C.f. No gains without pains.

(544) ڏک ۾، سيڪو هر پڇي.

ڏک جي مهل سيڪو هري جو پڇن[ڌڻي جي عبادت] ڪري ٿو.

C.f. The chamber of sickness is the chaple of devotion.

(545) دل ڪوٽي ته عذر گهڻا.

جنهنجي دل ڪوٽي هوندي (ڪم ڪرڻ تي نيت نه هوندس) تنهن وٽ بهانن جي ڪوٽ نه هوندي. هڪ نه ٻيو بهانو ڏيندو.

(546) دل سوڙهي نه هجي، ته جاءِ سوڙهي نه چئجي.

C.f Where there is a will, there is a way.

(547) دولت، نهن ڪان ماس وڇوڙي.

نهن ڪان ماس وڇوڙي معني سڳا مائٽ ڌار ڪري. مطلب ته ناٽي جي ڪري پيءُ پٽ ڪان ۽ ڀاءُ ڀاءُ ڪان وڇڙي ٿو.

C.f Money is the sinew of love, as well as of war.

پيٽيو:

(548) مايا چلٽي آهي.

چلٽي =پنيلائيندڙ

(549) دير پيا، درست ٿيا.

جنهن ڪم ۾ دير پوندي، سو پاٽيهي ڌڻي راس ڪندو.

C.f. He winneth that waiteth.

(550) ذرت پڙيئي، ذرم نه چوڙيئي.

ذرتيءَ ۾ پئجي وڃجي [مري وڃجي] ته ڀي پنهنجو ذرم ڪرم، فرض يا نيڪي نه ڇڏجي. "توري جيئڻ واسطي چو ڪوڙ ڳالهايان؟ ذرت پڙيئي، ذرم نه چوڙيئي."

C.f Do what you ought, come what may.

(551) ڏن هجي ڏوڙ ۾، ته چمڪا ڏئي نور ۾.

ڪنهن پنهنجو ڏن ڏوڙ [ڪڏ] ۾ پوريو هوندو، ته به سندس لڇڻ مان سندس شاهوڪاري پڌري ٿيندي. ڏسو.106.

(552) ڏنئري ۾ ڪي هيو ته ڏٽين ڪين چڏيو.

فائدي يا گڻ واري شيءِ هجي ته مالڪ جيڪر ڪين ڇڏين.

(553) ڏڻ ته ڏٽي.

مطلب ته گهر ته گهر ڏياٽي، پار ته مائٽ، ڪارخانو ته سيٺ، جو سنڀال لهي؛ نه ته جهڳو ئي جهڻ.

پيٽيو:

(554) ڏٽي ري ڏڻ سجو، ڏڻ ري سجو ڏٽار.

C.f What is an army without a general?

(555) ڏاڍو سو گابو.

جيڪو ڏاڍو سو مڙس هوندو، سو زور ٿيندو(ٻين کي ماري ويندو).

(556) ڏاڍي جي لٺ کي ٻه مٿا، جيڏانهن ڦيرائي تيڏانهن سنيئن.

(557) سٻر سان سينئن ڪبي ڪيئن، چوندو جيئن ٿيندو ٿيئن.

سٻر= ڏاڍو. سينئن= حد. [ڏاڍي سان حد جو ورهاڱو ڪبو ته سندس مرضيءَ موجب فيصلو ٿيندو]

C.f. Might overcomes right.

(558) ڏاهو ڪانءُ، ٻه جنگهو قاسي.

ڪانءُ گهڻو ئي سياڻو، پر ماري ڦاهي اهڙي ڊول سان مندين، جو ڪانءَ جون ٻئي ٽنگون اُن ۾ ڦاسن. اجائي سياڻپ ڪري ڪو ڪنهن ڳالهه ۾ چؤڪنيو ڦاسي ته ائين چون.

C.f. He who is too wise, become a fool.

(559) ڏٻري ڍور ڪي، مچر گهڻا.

ڪنهن ماڻهوءَ کي هڪ نه ٻي بيماري نه ڇڏي ته ائين چون.

C.f A lean dog gets many fleas.

(560) ڏٻري جو ڏٽي، سويرو پلاٽي.

ڏٻري وهٽ جو مالڪ، سويل ئي پنهنجو وهٽ پلاٽي پنڌ پوندو، ته وقت سر وڃي گهر پهچندو. ڪو ضعيف يا منڊو، ٻين کان اڳيرو نڪرندو تڏهن مس ٻين سنئون پهچندو.

C.f. A lame traveler should get out betimes.

(561) ڏنو سڀ وسار، اَڻ ڏني کي ياد ڪر.

ڏنو يعني هيءَ دنيا، جا اکين سان ڏسجي ٿي. اڻ ڏنو يعني ڏٽي جو هنن اکين سان ڪنهن جي ڏسڻ جو نه آهي. جڏهن ڪو گذريل وقت جي ڏکن سکن جون ڳالهيون ڪري، ته ائين چون، ته اهي ڳالهيون وساري ڏٽيءَ کي ياد ڪر.

پيٽيو:

(562) رام سمر، جڳ لڙني دي.

(563) ڏجي نه، ته ڏکوئجي به نه.

سواليءَ ڪي ڪجهه نہ ڏجي، تہ دل بہ نہ ڏکوئجيس. گارين سان.

(564) ڏچر گهوڙو، سچر زال، ٻئي ڪڏ پيا.

گهوڙو جو برابر نہ چري (ڪائي) ۽ زال جا سدائين پيئي چر چر ڪري (ڪائي) اهي ٻئي ڪڏ پيا. زال ذات ڪي چٽو چڱو نہ.

(565) ڏڌو کير، ٿڻن ۾ نہ پوي.

ڳانءِ، مينهن وغيره جو کير ڏهبو تہ موٽي ان جي ٿڻن ۾ ڪين پوندو. جو ڪم هٿان ويو، سو وري هٿ نہ ايندو.

پيٽيو:

(566) ڪٽي ڏاڙهي هٿ نہ اچي.

C.f. What is done cannot be undone.

(567) ڏنو ٻنو آهي.

ڏنو يعني خيرات. ٻنو يا جهلو (مصيبتن لاءِ) آهي. يعني خيرات ڪرڻ جي ڪري مصيبتون ٽريو وڃن.

(568) ايڪ ديوي، دس پاوي.

(569) ڏہ دنيا، ستر آخرت.

(570) ڏنو ٿئي نہ کنو: پوک ڪٽو، تہ ٿئي گهڻو.

(571) ڏي تہ ڏيئي، سلو سائو ٿيئي.

C.f (1) Alms are golden key that opens the gate of heaven.

(2) the hand that gives gathers.

(572) ڏنو ڏاڻ مٺو پناڻ، ورائي وٺي ٻي ايمان.

ڪنهن کي ڪجهه بخشش ڏيئي موٽائي وٺڻ ٻي ايمان جو ڪم.

C.f Give a thing and take again, and you shall ride an hell's wain.

(573) ڏني جو پٽ چٽو.

يا. ڏنو پٽ چٽي جو.

ڏنو ۽ چٽو نالا: مطلب جنهن قرض ڏنو سو آزاد چئبو.

C.f. Out of debt, out of danger.

(574) ڏوڏي کي بہ پتو آهي.

ڏوڏي جو پتو [رنگ جو سائو] ڪائبو تہ چاتي پيئي سڙندي.انسان کي پتو يعني دل آهي تنهنڪري وقت تي ساڙ لڳندس.

C.f. even a fly hath its spleen.

(575) ڏئي مٺيون، پر ڪنهن جي هٿون.

سيني کي ڏيڻ وارو [ڏٽي] آهي پر ڪنهنجي معرفت ڏئي تو.

(576) ڏيسا چال، ڪلا ڊرم.

ديس يا ملڪ جي چال (ريت رسم) پنهنجي ڪل (ڪٽنب) جو ڌرم يا فرض سمجهجي يعني ان موجب هلجي.
پيٽيو:
(577) ڏڌ ولوڙجي مانڌاٽيءَ، مکڻ وهي لاٽ، چريا سي چئجن، جي چڏين اباٽي واٽ.

C.f. Conform to common custom, and not to common folly.

(578) ڏينهن جو ڪُوڙو تجي، رقم جو ڪُوڙو نہ تجي.

نهرايل مدي کان پوءِ رقم پهچائڻ ڪري ڏينهن جو ڪوڙو ٿبو. پر ماڳهين رقم الي وججي، تنهن کان اها دير چڱي.

C.f Confess debt, and beg days.

(579) ڏيڻ ڏکيو آهي.

پنهنجو پئسو ٻئي کي ڪڍي ڏيڻ ڏکيو ڪم آهي.

(580) ڏيڻ، ڏيهہ ڇڏڻ ۽ ڏيهي ڇڏڻ (مرڻ) ٿيئي اهنجا.

C.f. I love you well, but touch not my pocket.

(581) ڏچ تنهنجي ڏاءِ، جنهن جي وائيءَ ۾ ور گهٽا.

ڦرندي گهرندي وارو يعني جنهن جي زبان هڪڙي نہ آهي، تنهن کان ڏچڻ گهرجي.

(582) ڏچ انهيءَ کان، جو منهن تي ڪوڙ ڳالهائي.

(583) ڏچ انهيءَ کان، جو ڪڏ تي ٻيهي ڳاريون ڏئي.

C.f. Beware of breed; i.e. an ill-breed.

(584) ڏني واٽئي، مُور نہ لاب.

خريداري توڙي وڪري مهل جو واپاري پيو ڏچندو تہ متان اڳهہ لهن چڙهن سو فائدو تہ نہ ڪيندو، پر مور بہ وڃائيندو. مراد تہ دل جي همٿ ڌارجي.

C.f. Nothing venture, nothing have.

(585) ڍنڍورا شهر ۾، لڙڪا بغل ۾.

ٻار ڪڇ ۾ ۽ شهر ۾ پڙهو گهمايو اٿس. ڪا شيءِ اکين اڳيان هوندي بہ ڪو اها پيو ڳولي تہ ائين چون.

C.f. The butcher looked for his knife, when he had it in his mouth.

(586) رات ٿوري، سات گهٽا.

رات باقي ٿوري وڃي بچي آهي ۽ وهاڻ جا سات سوڻ وڌائي ڇڏيا اٿن. ڪو گهوٽ پنهنجي ڪنئار ڏسڻ لاءِ آتو هو، تنهن ائين چيو. هاڻ مطلب تہ ٿوري وقت اندر گهڻا ڪم ڪرڻا پيا آهن.

C.f. The day is short and the work is much.

(587) رات جوُن، ڳالهيون نہ پڙن.

رات جو ڪيل ڳالهيون، ٻيهڪ نٿيون ڪائين.
پيٽيو:

(588) رات گئي، بات گئي.

C.f. Words spoken in an evening, the wind carrieth away.

(589) راجا اڪيين ڪ ڪنين؟

راجا نياءُ ڪندو اکين ڏٺي ڳالھ پٽاندر يا ڪنهن سان ٻڌل ڳالھ پٽاندر؟ مراد تہ ٻڌل ڳالھ تي اعتبار نہ ڪجي.

C.f. One eye-witness is better than ten hearsays.

(590) رت ڪٽورو ڏجي، تڏھن پيٽ ڪٽورو ملي.

جهجهي محنت ڪري بدن جو رت ست ڏجي تہ، تڏھن تورو گهڻو روزگار حاصل ٿئي ٿو.

پيٽيو:

(591) پگهر بنا پئسو نہ ملي.

C.f. No sweet, without sweat.

(592) رت ونگو بہ وري.

ڏنگو رت بہ سنئون ٿيندو يعني مائٽ (پائر وغيره) پاڻ ۾ نهيل نہ هوندا، تہ بہ وقت تي هڪٻئي ڏي رڳ چڪيندين.

(593) پنهنجا وري بہ پنهنجا.

(594) جگر نيٺ بہ جگر.

(595) توڙي ڏجي پاڻ، تہ بہ پر پنهنجو نہ ٿئي پر

پر = ڌاريو

(596) هڏ بنا سڏ ڪو نہ ڏئي.

(پنهنجو ڪم ايندو).

C.f. The blood is thicker than water.

(597) رڌي پڪي بہ يا نصيب.

رڌل پڪل طعام (نهيو نڪيو ڪم) بہ نصيب ٿئي يا نہ.

(598) داڻي داڻي تي مهر.

(مهر =قسمت جو نيو).

C.f. Between the hand and the lip, the morsel may slip.

(599) رڍن اڳيان رباب، وڄائيندي ورهيہ ٿيا.

بيعقل سان ورهيہ متو هٽبو تہ بہ ڪين سمجهندو. ڏسو. 204

"پئنچن هيترو پڪاريو تہ بہ زالن ڏيتي ليتي نہ ڇڏي. رڍن اڳيان رباب وڄائيندي ورهيہ ٿيا."

(600) سوين سنت چون تہ بہ ٻوڙا ٻڌن ڪينڪي.

C.f. There is no profit in teaching a pig to play the flute.

(601) رڪ جا چٽا آندا چيرين.

رڪ جا چٽا يعني ڏاڍي جو مال، ڪائبو تہ نہ ڦبندو.

C.f. He that eats the king's goose shall be choked with the feathers.

(602) روزن پنيان عيدون، عيدن پنيان روزا.

بکن پنيان ڏڌُ، ۽ ڏڌُ پنيان بک. مطلب تہ –

(603) دکن پنيان سک، سکن پنيان دک.

(604) لاهين پنيان چاڙهيون، چاڙهين پنيان لاهيون.

C.f. Sadness and gladness succeed each other.

(605) زالان ڏاوڻ، مردان کاوڻ.

زالن کي جلد وهنجي اُٿڻ گهرجي (ستر جو تاڪيد)، ۽ مردن کي جلد ماني کائي اُٿڻ گهرجي (ڦڙتائيءَ جو تاڪيد).

C.f. Quick at meat, quick at work.

(606) زالون زالن جو ڪاڄ.

زالن جي صحبت زالن جو قوت آهي يعني اهي پاڻ ۾ ٺهن.

C.f. Geese with geese, and women with women.

(607) سياڻن کي ڪار، نياڻن کي وڄٽي.

سياڻا سي جي ڪم ۾ رڌل؛ ۽ نياڻا وڄٽا هڻن (فرحتون وٺن).

(608) بيڪار ڪان بيگار ڀلي.

(609) بيڪار مباش ڪڇ ڪيئا ڪر، ڪپڙي ئي اُڌيڙڪي سيئا ڪر.

C.f. Better work for nothing than be lazy.

(610) سڀ ڪا ٻڪري، پنهنجي پائي ٽنگبي.

سڀ ڪنهن ٻڪريءَ کي ڪاسائي سندس پير کان وٺي ٽنگي ٿو. مراد تہ سڀ ڪو پنهنجو ڪيتو پاڻ لوڙيندو.

(611) جو هٿ ڪري، سو هٿ پائي.

(پائي = نتيجو ڏسي).

C.f. Every herring must hang by its own head.

(612) سڀ ڪنهن کي، پنهنجا سوُر.

سڀ ڪو پنهنجي هڪ نہ ٻئي ڏک جي ڳالهہ ڳٽي ٿو.

پيٽيو:

(613) پرائي پٽر، پٽي سڀ ڪا پنهنجا.

C.f. Every heart hath its own ache.

(614) سڀ ڪو، ثاني شريڪ.

سڀيئي پاڻ ۾ هڪ جهڙا يائر آهيون. ڪو بہ گهٽ ڪونهي.

(615) ڪنهن کي گهٽ نہ ڄاڻ، جي چاهين ملڻ محبوب جو.

C.f. However wretched a fellow mortal may be, he is still a member of our common species. (Seneca).

(616) سپ ڪو پاڻ ڪي ميان منوُ سڏائيندو وتي.

سپ ڪو پنهنجي ساک پاڻ ڪري ٿو، يا پاڻ ڪي وڏو سڏائي ٿو.

C.f. Every sprat now a days calls itself a herring.

(617) سپ ڳالهه ۾ حڪمت.

ڪا ڳالهه ظاهري خراب، ته به اُن ۾ ڪا سياڻپ يا معني رکيل هوندي. مطلب ته ڏٺي سپ اسان جي ڀلي لاءِ ڪري ٿو، تنهن ڪري هئن به چئون ته -

(618) جا جوڙيائين سا واهه واهه!

پيٽيو:

(619) پريان سندي پار جي مڙيئي مٺائي.

(620) جا تذ پاوين، سا ئي ڀلي ڪار!

C.f. (1) There is reason in the roasting of eggs.

(2) There is a special providence in the fall of a sparrow.

(621) ستي ڀلي، ڪئا ڪين ماري.

مراد ته غفلت ڪبي ته مطلب نه ٿيندا.

C.f. Sleeping dogs catch no hares.

(622) ستي شينهن کي، آڱر نه ڏجي.

بچڙو ماڻهو سانت ۾ هجي ته نه چيڙجيس (نه ته خرابي ڪندو)

C.f. Wake not a sleeping lion.

(623) ستين لنگهڻين، ڪتو به حلال.

ست ويلا لنگهڻ يا بک ڪيبي ته پوءِ حرام شيءِ به حلال ڪري ليکبي. بک مرندي نيچ پورهيو به ڪيو.

پيٽيو:

(624) اَڻ سرنديءِ، پهاچ پيکي.

(625) لاچار کي، سپ ڪي روا.

C.f. Necessity knows no law.

(626) سپتيو ماڻهو، پرائي مال ۾ پائيوار.

سپتيو يا سچار اُڌاري سڌاري لاءِ ڪنهن وٽ ويندو ته بنا دير ائين وٺي ايندو جو ڄڻ ته اڳلي جي ملڪيت ۾ پائيوار هو.

C.f. He who is a good paymaster is lord of another man's purse.

(627) سڄ: به پاڇا

سڄ جو پاڇو ڪڏهن چڙهيل ڪڏهن لڙيل. ڪڏهن شاهوڪاري ته ڪڏهن غريبي. "دنيا دورنگي"

(628) ڪڏهن پريءِ ۾، ڪڏهن پاڪر ۾.

(629) ڪڏهن ماڻي مٿ تي، ڪڏهن ماڻيءَ مٿان مٿ.

(مهاڻو مٿ تي چڙهي پلا ماري، ڪڏهن پاڻ مٿ مٿي تي ڪٽي.)

C.f. Change of fortune is the lot of life.

(630) سجن پيٽان وڏيا، وڏين پيٽان سجا.

بعضي اشرافن جو اولاد نالائق ۽ نالائقن جو اشراف ٿئي ٿو.

C.f. A good cow may have an ill calf.

C.f. A black hen can lay white eggs.

(631) سڄڻ سڄي ٻانهن ڏئي ته سڄي نه ڳيهجي.

ڪو خير خواهه سڄي ٻانهن يعني سموري مدد پئسي وغيره جي ڏئي مثلاً گهرج مهل ته-جوڙي ڪولي حاضر ڪري ته سڀ پئسا نه ڪڍجن، پر گهرج سارو. مطلب ته ڪنهن جي مهربانيءَ جو اَڻ نهندو فائدو نه وٺجي. ڏسو. 17

C.f. Do not cut board thongs out of other people's leather.

(632) سڄڻ هئڻ سنوان، مر ڏيهه ڏنگايون ڪن.

ڏٽيءَ جي پاران شل سولي هجي، پوءِ لوڪ پلي حرڪتون ڪري [ته چا ڪري سگهندو]

(633) سڄڻ هجن ساڻ، ته جهنگ اندر سوني ڪاڻ.

(634) چا جي ڏنگا ڏير، منهنجو ڏينهن ڏنگو نه ٿئي.

(635) ڏٽي همراهه، ته ڪنهنجو نه ڊاءُ.

[ڊاءُ = ڊپ]

(636) راڪي رام، ته ماري ڪير؟

C.f. (1) If God be with us, who will be against us?

(2) Why should I fear when God is near?

(637) سچ ته بينو نچ.

سچ چوندڙ نچندو بينو يعني ڪين ڊڄندو.

پيٽيو:

(638) چور جي ماءُ ڪند ۾ رئي.

C.f. Truth seeks no corners.

(639) سچ جي بيڙي لڏي، پر ڪڏهن نه ٻڏي.

سچار ڪنهن وقت لوڏن [تڪليفن] ۾ اچي، پر ڪڏهن بہ خانو خراب نه ٿيندس [انت ڪلياڻ يا نيٺ سوڀ سندس]

پيٽيو:

(640) سچي جو بيڙو سٽڙ.

[سٽڙ = چڱي تڙ تي، سلامت.]

C.f. Truth may linguish but can never perish.

(641) سچ مرچان، ڪوڙ ڳڙ.

هن زماني ۾ سچ تان ماڻهن کي مرچ تا لڳن [نتو وڻين] ۽ ڪوڙ ڳڙ جهڙو مٺو ٿو لڳين.

C.f. Truths like roses have thorns about them.

(642) سخيءَ کان شوُم ڀلو، جو ترت ڏئي جواب.

دل جو سخي ٽي انجام ڏجن [جي نہ پاڙي سگهجن]، تنهن کان بهتر تہ شوُم [موزيءَ] وانگر جهٽ پٽ ناڪار ڪجي.

C.f. Bad excuses are worse than none.

(643) سرمو سڀ ڪو پائي، پر اک اک جو ڦير.

سرمو ڪنهن جي اک ۾ سونهين ڪنهن جي ۾ نہ سونهين. مراد تہ ساڳي شيءِ ڏسي سڀ ڪو، پر ڪن کي سهٽي لڳي، ڪن کي نہ.

(644) سڙي سڙي ڪنجهڻ لهي.

يا. ٻري ٻري ڪنجهڻ لهي.

جنهن جو اندر پيو جلندو، سو ڪنهن وقت بہ اکر واتان ڪيندو.

C.f. When the heart is a- fire, some sparks will fly out of the mouth.

(645) سڪن ڳڏ، آلا ٻرن.

لچن سان ڳڏ اشراف بدنام ٿين يا سيڪت پائين.

C.f. Two dry sticks will kindle a green one.

(646) سکو ٽڪر ساءَ جو چڱو ۽ چوکو، لعنت اُنهيءَ لپيءَ کي جنهن ۾ جيءَ جو جوکو.

لپيءَ جهڙو اُچو ۽ ڳرو طعام کائي، پنهنجي جند جوکي ۾ وجهجي [بيمار ٿجي]، تنهن کان سکل مانيءَ جو ٽکر [سادو کاڌو] کائجي، جنهن مان سواد اچي تہ اُهو وڏيڪ.

C.f. Better lose a supper than have hundred physicians.

(647) سڪٽي ڪني، گهٽو اُيامي.

ڪني [ديگڙي] ۾ چانور ٿورا هوندا تہ ٻاهر جي زور تي پاڻي گهٽو ڦڪندو. ڪنهن ٿرڙي کي بہ ٿورو ناڻو هوندو تہ گهٽو هٽ ڪندو.

(648) آهر جي وڏائي، ڪني پاٽ تي آئي.

[ڪنو ۽ پاٽ يعني خسيس ملڪيت تي مڙس جو هٺ. ڏسو. 294] .

(649) اچا ڪپڙا ڪيسا خالي، ماڻهن ليکي ملڪ جو والي.

(650) اندر اڳڙيون، ٻاهر پڳڙيون. 222

(651) دم دال جو، آڪڙ پلاهر جي. 185

(652) ديوان جو دم، دمڙيءَ جي دال تي.

(653) گهر ۾ آٽا نهين، مان ڪو بولي پوُري پڪائو.

(654) لين لوڻ ڪٽا بہ نہ، منهنجو نالو سون بائي.

(655) ماءُ مري رکي سڪي، ڌيءُ دا نالا ڏهي

[ڏهي = ڏڏ]

(656) ملڪ ۾ ڏيڊ ڪجور، ميان ليٽي باغ ۾!

[ملڪيت ڪجيءَ جو هڪ اڌ وڻ ۽ اهو باغ سمجهي اُتي ليٽي ٿو]

(657) هڏ پورا، سڏ وڏا.

[ناٽي جو زور نہ، اچلون وڏيون]

(658) هڙ سڪٽي لوڏ گهٽي، آءُ ماريا، ڪٽل ڏٽي.

(659) هڙ ۾ هريرون گوڏ ۾ پتاشا، اندر اگڙيون ٻاهر ناشا ماشا.

C.f. (1) Empty vessel thunders much.

(2) Great boast, little roast.

(660) سلو سو جو انگورين پلو.

انگورڻ = سلو ڪيڻ، اُپرڻ. ٻار اهو جو ننڍپڻ کان سلڇڻو.

(661) سنجهو، ڏنجهو.

سانجهيءَ جو وقت ڏکيو آهي. ڪم ۽ چڙهيءَ لاءِ صبح سولو.

C.f. An hour in the morning is worth two in the evening.

(662) سندرو ثابت تہ منزل آسان.

چيلهہ تي سندرو سالم هوندو، تہ منزل تي پهچڻ سولو ٿيندو. مراد تہ ڪمر ڪشبي تہ سولائيءَ سان مطلب پورا ٿيندا. پيٽيو:

(663) اُدم کي پر آهن.

[اُدم سان منزل تي پهچبو]

C.f Perseverance kills the game.

(664) سنسار، مها ڄار.

دنيا هڪ وڏي ڄار جي مثل آهي، جنہ موهہ رکبو تنہ ڦاسبو.

C.f. The world is a net; the more we stir in it, the more we are entangled.

(665) سنگ جو پرسنگ.

جهڙي سنگت ڪبي تهڙو لاڀ يا نتيجو ملندو. پيٽيو:

(666) تخم تاثير، صحبت اثر.

(667) جهڙو سنگ، تهڙو رنگ.

(668) سنگ تاري، ڪسنگ ٻوڙي.

(669) ڪارو وهي ڪمري وٽ، رنگ نہ مٽائي تہ عادت مٽائي ئي مٽائي.

C.f. Tell me the company you keep, and I will tell you what you are.

(670) سنئون چوي، سو سُرُ پرائي، ڪيڏ ڪري سو ڪٽي ڪائي.

اڄ زمانو اهڙو، جو ڪو سنئين سولي ڳالهه ڪري ته بين جو ناراضپو ڪٽي؛ پر جو حرفت سان هلي تنهن جو مان ٿئي. ڀيٽيو:

(671) ستي ٿي سيڏائي، لنڊي ٿي ڪائي.

[اشراف مانيءَ ٽڪر لاءِ واجهائين ۽ نالائقن لاءِ ديڳ].

C.f. Flattery sits in the parlour when plain dealing is kicked out of doors.

(672) سوال ڪان صرفو چڱو.

بين اڳيان هٿ ٽنگجي [سوال ڪجي] تنهن ڪان ڪفايت چڱي.

ڀيٽيو:

(673) سوال ويچارو آهي.

C.f. Better spare to have thine own than ask others.

(674) سُور پئي ساٿيءَ کي، ڏنيجي ڳڏهه!

ساٿي [مڇيءَ وڪڻندڙ] کي سور پئي ته ڪيس ڏنب ڏيارجي؛ سندس ڳڏهه کهڙو گناهه ڪيو جو اُن کي ڏنيجي؟ هڪڙي جا ساڙ، ڪو ٻئي مان ڪڍي ته ائين چون. ڏسو 43 ۽ 58

(675) سوڙ سارو، پير ڊگهيرجي.

مراد ته هوند سارو هلجي. ڏسو 161. ڀيٽيو:

(676) ڪچي نه قاڙي، سو ڪاباري.

(677) قرضن جا ڪوٽ ڪٽي، چوت چاڙهيائين چلها، چاچي ماچي ڪائي هليا، اُتس آئي ڳلا.

[قرض ڪٽي مجلسون ڪبيون ته پاڻ کي ڳلارو ڪبو]. ڏسو. وٽجن پير ڪائين ڊاڪون، تن گهرن جون ڪيهون ساڪون.

C.f. (1) Stretch your legs according to you coverlet.

(2) Cut you coat according to your cloth.

(679) سوڙهي سياندري، وهنوار نه ڪجي.

سوڙهي سياندري يعني ويجهي مائٽي يا دوستيءَ ۾ پئسي جي ڏيتي ليتي نه هلائجي يا پائيواري نه ڪجي.

C.f. Curse on accounts with relations! (Spain)

(680) سون پرکجي ڪسوٽيءَ، روپو پرکجي باهه. ماڻهو تڏهن پرکجي، جڏهن ٻه اکر ڳالهاءِ

جيئن سون ڪسوٽيءَ تي گهڻ سان ۽ روپو باهه ۾ وجهڻ سان پرکي سگهجي ٿو، تيئن ماڻهوءَ جي لياقت جي سڌ تڏهن پوندي، جڏهن ٻه اکر ڳالهائيندو. [گفتگو مان پڌرو].

C.f. Spech is the picture of mind.

(681) سوکيءَ ياڻئي سڀ ڪو، اوکيءَ تون آڌار!

سک ۾ سڀ ڪو سنگي، پر دک ۾، اي ڏٽي، رڳو تون آڌار!

(682) سڀ ڪو مطلب جو يار. 426.

C.f. In time of prosperity friends will be plenty, in time of adversity not one amongst twenty.

(683) سياري جي سوَڙ سڀ ڪو پاڻ ڏي سيڙي.

مراد تہ سڀ ڪو پنهنجو مطلب يا سهنج تو ڳولي. ڏسو. 50

C.f. Every miller draws water to his own mill.

(684) سيرو ڪاڏو، پاتل ڦاٽي.

جنهن شيءِ مان ڪم لٿو ۽ پاتل وانگر وري ڪم اچڻ جي نہ هوندي، سا نہ سانديبي [وڪٽبي يا ڦٽي ڪبي]. "گشت جي نوڪري پوري ٿيس تہ وهٽ وڪٽي ڇڏياءِ. سيرو ڪاڏو، پاتل ڦاٽي.

(685) شراڪت جي ديڳ، ڏٽي تپائي.

پائيواريءِ جي ديڳ ڪو ڪو نہ تپائيندو، جو هر ڪو چوندو تہ ٻيو پائيوار پاڻيهي تڪليف وٺي باھ ٻاريندو.

C.f. A pot that belongs to many is ill- stirred and worse boiled.

(686) شڪر ڪر صحيح تہ تو ئي سان توهہ ٿئي.

پوري پوري طرح يا دل جان سان شڪر ڪر، تہ ڏٽيءَ جو تو تي توهہ [رحم] ٿيندو. ڏسو. 628 ۽ 395.

C.f. Content is more than a kingdom.

(687) صبر جني جو سيگ، تير نہ ڳسي تن جو.

جي صبر جي ڪمان ڌاريندا، تن جو ٻاڻ نہ ڳسندو. [سدائين فتح] پيٽيو:

(688) صبر وڏو تول.

C.f. Patience is the best buckler against affronts.

(689) صرفو ڪرين، تہ پٽ هنداءِ.

ڪفايت گهرجيئي تہ ريشم پاءِ [جياني رخت نہ]. مطلب تہ ٿورن پئسن ۾ اڻ جهالائو شيءِ ونجي، تنهن ڪان چار پئسا وڌيڪ ڏيئي اُچي ۽ جهالائو شيءِ ونجي، تہ اُن ۾ ڪفايت آهي.

C.f. The best is best cheap.

(690) صلاحين شينهن ٻجهن، ڪم ڪرهين نہ ٿئي.

"صلاح" جي اصل معني چڱائي، ان جو ضد "فساد"، جنهن جي اصل معني خرابي يا بگاڙو. مطلب تہ نيڪ رستن [مٺ محبت] سان شينهن جهڙا زبردست بہ ٻڌي سگهبا، باقي ڪرهن يعني معاملي سان ڪم نہ ٿيندو.

C.f Reason is a better soldier than rashness.

(691) ضامنگيري، تاوڻ گيري.

ڪنهن جو ضامن پئبو تہ تاوڻ [چٽي] پوندي. پيٽيو:

(692) ڪشيئي نہ ڪمان، پڙيئي نہ ضمان.

[ڪمان چڪبي زهه چجندي تہ ماري رکندي. ضامن بہ نہ پئجي]

C.f. He that surety for another is never sure himself.

(693) طمع سندو طس، پريو پرجي ڪينڪي.

لالچ جو طس (طشت) مٽ يا چاڙو ڪڏهن نہ پربو. مراد تہ لالچي ماڻهوءَ جو ڍءُ ٿيڻ جو نہ آهي.

(694) گهٽي ڪي گهٽو گهرجي.

C.f. Much would have more.

Covetousness is always filling a bottom less vessel.

(695) ظلم قائم آهي، ڪندڙ قائم نہ آهي

ظلم پيو هلندو، پر ظالم جلد مرندو جو پٽ پونديس. ڏسو. 10.

(696) عشق انڌو آهي.

عشق سببان انڌ ڪنيو وجي [پوءِ ڳڻ ڳوت نہ ڪبي]. پيٽيو:

(697) عشق نہ ڄاڻي ذات نہ ڪذات.

C.f. Love is blind.

(698) عقل بنا آدمي، آهي پسوُنءَ سمان.

يا. عقل کان سواءِ ماڻهو مروُنءَ برابر.

(699) عقل بنا آدمي، جئن جهنگ ۾ چري ڍور.

C.f. A man without reason is a beast in season.

(700) عقل ري عذاب گهڻا پسنديءَ جندڙي.

اي جند يا جان! عقل بنا گهڻا ڏک ڏسبا. پيٽيو:

(701)عقل بنا اوندهہ.

C.f. Ignorance is the parent of many miseries.

(702) عمر ونئي ونئي مارئي وڻندو، تر ڪين تيلهيندو.

عمر سومرو حد ظلم ڪندو تہ مارئي وڻندو: سڄي تر ڪي ڪين ڏکي ڪيندو. ڪو جوان مائٽن سان نہ نهندو تہ جوءِ ونئي ڏار ٿيندو: مائٽن کي لڏائي ڪين ڪيندو. پيٽيو:

(703) راڻي رسندي تہ پنهنجو سهاڳ ونندي، ڪنهن جو ڀاڳ ڪين ونندي.

[سهاڳ = مڙس]

(704) غريب جي جوءِ، جڳ جي ڀاڄائي.

جو غريب يا لحاظ وارو هوندو، تنهن کي هر ڪو ڀاڀي ڄاڻي، هن کان ٿورو گهڻو ڪم ونندو. پيٽيو:

(705) وهوُ ڍڳي تي مار.

C.f. All lay load on the willing horse.

(706) غيب جي گدو چئي خبر خاوند کي.

گدوُ نالو شاعر جو. ڳجهہ جي خبر ڏڻي کي. ڏسو. 331.

(707) اگر جاٽن لهر جاٽي.

(708) قاضي جاٽي، قيامت جاٽي.

(709) اگهه ۾ ٻَڪي جي سڏ الله کي.

[ٻَڪي = گرڀ، پيٽ]

(710) وڏيون اکيون الکهه [الله] کي.

ڏسو. ڳڙ جاٽي، ڳڙ جي ڳوٿري جاٽي.

(711) فقير جي ڪاوڙ، پاڻ تائين.

غريب ڪاوڙيو تہ ٻئي کي ڇا ڪندو؟ جند سان وڙهندو.

(712) هندڙي اُيامندي تہ پنهنجا کنا کائيندي.

C.f. Anger punishes itself.

(713) قرض وڏو مرض آهي.

قرض کڻڻ سو هڪ وڏو مرض [بيماري] پرائڻ آهي.

(714) رٽي ۾ رائر جو سڏ جنهن کي هوءِ. منجهي اُتي جوءِ، وجي تنهن کي وسري.

[قرض ۾ ڊل جي چڪتاڻ سڀبان جوءِ بہ وسري وڃي.]

C.f. While debt I owe, I sink in woe.

(715) قلندرن پنيان، گهٽيئي کتا پيا پوَنکن.

قلندر = فقير. مطلب تہ پرپٺ کا گلا ٿئي تہ اها کتي جي پؤنکار وانگر سمجهي، اُنهيءَ تي ڌيان نہ ڌجي؛ پلي پيا بکن.

(716) پر پٺ بادشاهن کي بہ پيون گاريون ملن.

C.f. The moon does not heed the barking of dogs.

(717) ڪاٺ ڪتو، واڍو چتو.

ڪاٺ ڪتو تہ واڍو ڪم کان چتو. [ڪم تي نيت هجيس ها تہ اگِوات چتائي ها]. جن کي ڪم کان چتڻ لاءِ ڪو سبب ملي، تن لاءِ ائين چئبو.

(718) پلو سنئيان ميري متکي تُوٽي، مين دوڙ بيچن سين چوتي.

[پينر، منهنجي ماتي ڀڳي، مان کير وکڻڻ کان چتيس.]

(719) لُولي چتي، کتڻ کان.

(لولي = جنهن کي هٿ نہ هجن).

(720) موليٰ مينهن وساءِ، تہ ڪانئر چتن ڪم کان.

C.f. No more mortar no more brick; a cuning knave has a cunning trick.

(721) ڪانيءَ ڪنيءَ لچ.

ماٽهوءَ ماٽهوءَ سان ڀاڳ يا لچمي [ڌن] آهي. "ڌيءُ جايس تہ مختيارڪار ٿيو ۽ نهن آيس تہ ڊيپوٽي ڪليڪٽر ٿيو. ڪانيءَ ڪانيءَ لچ، ڪن جي ڄائي ڪن جي آئي."

C.f. Every one hath his own planet.

(722) ڪانگ ڪي لڙ ۾ مزو.
ماٺهو لڙ يا گوڙ ۾ هوندا ته ڪانءُ وجهه وني، هڪ نه ٻي شيءِ کڻي ويندو. "سومرن ۽ سمن ڪي پاڻ ۾ وڙهندو ڏسي، سوڍن راجپوتن وچي ٽر ملڪ هٿ ڪيو. ڪانگ ... مزو."
C.f. Two dogs strive for a bone, and a third runs away with it.

(723) ڪانئر چکن موت، ڏهہ ڏهہ پيرا ڏينهن ۾.
گيدي يا ڏڄڻو ٿوري گهڻي تڪليف ڏسي چوندو ته اجهو مئس. اهڙيءَ ريت هو جلد جلد موت جو ذائقو چکي ٿو.

C.f. Cowards die many times before their death.

(724) ڪاٺيءَ جي وهانءِ ۾ سنگت گهٽا.
ڪاٺيءَ کي گهوٽ ملڻ ڏکيو، ويتر وهانءِ ۾ وگهن يا اٽڪون گهٽيون. قسمت ڪاٺي [نصيب ڪٽل] سبب ڪم نه ٿئي، ۽ جي ٿيڻ تي اچي، ته هڪ نه ٻي اٽڪ پوي.
(725) ڪتو بہ ڪاڙو، ڪک بہ نہ پري.
ڪک: پيٽ جو پاسو. ڪو گلا جهڙو ڪم بہ ڪري ۽ مراد بہ حاصل نہ ٿئي تہ ائين چون. ڏڪار وچان هئڻ بہ چون:
(726) ڪارو منهن ڪتي جو، رب اوتري جي اوتري.
C.f. Cheating play never thrives.

(727) ڪتو ڪڙم جو ويري.
ڪتو پنهنجي ڪٽنب وارن جو دشمن. ڪتو ڪتي کي ڏسي تہ ڏاڙهيس. ڪو پنهنجن مائٽن يا ذات پاين جي برخلاف ٿي بيهي تہ ائين چون. ڏسو. 592.
(728) شير خان جو شڪرو، گهر جا ڪڪڙ ماري.
(729) آنڌي ۾ ٽانڊو.
[آنڌو= اولاد، ساڳي ڏاڏي جو]
(730) پنهنجن سان وير، پروان سان ميڙ.
[ميڙ= ميلاپ، دل جو]
(731) جر نئيس، جيڏي نئيس، پنهنجي نہ نئيس 394.
(732) ڏيهہ چوي، ڏيراٽي نہ چوي.
(733) سگ ۾ ساڙو، رت ۾ باهہ.
[پنهنجن سان ساڙ وير]
(734) ڪتو وهي، تہ بہ پڇ لٽڪائي وهي.
ڪتو وهڻ مهل پڇ لٽڪائي تہ متي اُڏامي ۽ اُهو هند صفا ٿي پوي. مطلب تہ ڪتي کي بہ چند ڦوڪ يا صفائي وٽي. "جاءِ ۾ وينا آهيو تہ ٻهاري نہ پارائي اٿوَ. ڪتو وهي، تہ بہ پڇ لٽڪائي وهي."
(735) ڪتيم سپ جمار، پاندي پوري نہ ٿئي.
پاندي، سٽ جي ويڙهي. عمر ڪتي وچي، دنيوي ڏنڌو نہ ڪٽي.

(736) ڪچيءَ ڪنا نہ وريا تہ پڪيءَ چا ورندا.

مانيءَ يا مٽيءَ جي ٿانءَ جا ڪنارا ڪچيءَ ۾ ورائي سگھبا، پچڻ کان پوءِ نہ. ٻار سڌري تہ ننڍ پڻ ۾، وڏ پڻ ۾ نہ.

(737) ننڍڙو ٻار، مچ جو وار، جيئن موڙ تيئن مڙي.

C.f. A young twig is easier twisted than an old tree.

(738) ڪرم هيڻ ڪيتي ڪري، ٻلد مري يا ٽوٽا پڙي.

نصيب ڪٽل پوک ڪندو تہ ڍڳو مرندس يا گھاٽو پوندس. قسمت ڏلي هوندي، تہ جنهن ڪم ۾ هٿ وجھ تنهن ۾ نقصان.

(739) ٽوڙي وجي روُم، تہ بہ ڍوڍو ءِ ٽوُم، لکيو لوح قلم ۾.

لوح قلم معني قسمت.

(740) جاڏي وجي واڳھوُ، تاڏي پاٽي تانگھو.

[واڳھوءَ کي گھٽو پاٽي ڪپي، پر قسمت ڪوٽي تہ جتي تتي تانگھو]

(741) ڇني مورن وڻني، ٻانيڻ ڪهڙو ڏوهہ؟

ڇني اصل جي ونڏيل (يعني قسمت اصل کان خراب).

C.f. He, who is born in misfortunes, stumbles as he goes; and though he fall on his back, will fracture his nose.

(742) ڪسنگ کان اُهيئين ڀلي.

خراب سنگت کان ڪا بہ سنگت نہ هجي تہ اُهو چڱو. ڏسو. 665

C.f. Better be alone than in a bad company.

(743) ڪسيري جي ڪتي، ٽڪي جا ٽڪر ڪائي.

ڪتيءَ جو ملهہ ڪسيرو [مني پائي] ۽ مانيءَ يا گوشت جا ٽڪر ڪائي ٽڪي جا. شيءِ خسيس ۽ مٿس خرچ گھڻو. پيٽيو:

(744) انين آني پڳڙي رپيو ٻڌاٽي، ڪري پئي ڪوهہ ۾ بہ رپيا ڪڍاٽي.

(745) ٽڪي کي مرغي، ڇهہ ٽڪا محصول.

(746) چار پئسي کي چٽا پيتي، پانچ پئسي کي ملم پٽي.

(747) وڏي ٻاڳھي يا وڏي ڏيڏس؟

[ٻاڳھي، نالو]

C.f. The game is not worth the candle.

(748) ڪماليت کي زواليت.

زواليت = بربادي. ڪا ڳالهہ [مثلاً ڏيتي ليتي] چوٽ وڃي چڙهندي، تہ نيٺ ڏکو ايندس.

C.f. Every tide hath its ebb.

(749) ڪم پئي، ڪل پئي.

ماڻهوءَ جي لڇڻن جي سڌ تڏهن پوندي جڏهن منجهس ڪم پوندو.

C.f. A friend is never known till needed.

(750) ڪم لٿو، ڏڪڻ وسريو.

ڪم لٿي کان پوءِ واڍو [جنهن ڪم ڪيو سو] وسريو. "پئسا نہ مليس. اسان وٽ اچي رهيو. پر وڃڻ وقت موڪلايائين بہ ڪو نہ. ڪم لٿو، ڏڪڻ وسريو".

(751) سيج ڪيائون سرهي، منا مڱٿهار.

[گهوٽ ڪنوار وڃي سکي ٿيا، منا دهلاري جن کي پائي نہ ملي]

C.f. When the dinner is done the spoon is forgotten.

(752) ڪن ڪن سان، ڪين ڌوپندو.

گار جي بدلي گار ڏبي يا بڇڙي سان بڇڙو ٿبو تہ ائين ڪم نہ ٺهندو.

C.f. Dirty water cannot wash clean.

(753) ڪنگر ۾ ڪڪڙا، پڙي مبارڪ!

ڪڪڙا [ڪپهہ جو ٻج] اجا ڪنگر ۾ پيا پسن، [اُن کان پوءِ وونئڻ پوکجن، ڦٽيون ٿين، ڪپهہ ڪتجي، ڪپڙو اُڻجي] ۽ هيءُ اڳيئي پيشگير پائڻ جون واڌايون ٿي ورائي! ڪو اڳ ڪٿيو ڪم ڪري يا اجايا پهہ پچائي، تہ ائين چون. ڏسو. 69.

(754) ڪني اگڙي، ڪند ۾ ڌوئجي.

بڇڙي ڳالهہ جو نبيرو لوڪ کان لڪائي ڪن سن ۾ ڪجي.

(755) گهر جو ڪن، گهر ۾ مئجي.

[گهر جو ڪن = گهرو معاملو]

C.f. Dirty linen should be washed at home.

(756) ڪني آگر، وڏي يلي.

جنهن ماڻهوءَ يا ڪم مان خرابي، تنهن سان واسطو بنهہ چنڊ چڱو.

(757) ڪنيءَ رن جا پار، جئن تورا تئن چڱا.

C.f. Better a finger off than wagging.

(758) ڪني قرائجي، بني نہ قرائجي.

سنگتي اچي ڪائين تہ ائين ديگڙو پلي قرجي وڃي، پر روزگار جي جائين [دڪان وغيره] تان شيءِ ڪٽڻ نہ ڏجين.

C.f. Keep thy shop, and thy shop will keep thee.

(759) ڪوڏي حرام، بڇڪو حلال.

وڏيون رقمون ڪائي وڃي، پر توريءَ تي اشرافت ڏيکاري!

(760) ست ڪتا ڪائي، بلي حج چڙهي!

(761) سڄو گيهي، ڏند نہ ڏئي.

(762) شوروو حلال، بوتيون مردار.

C.f. Strain at a gnat, and swallow a carme.

(763) ڪوري ڪڏ ڪٽي، پر پاڻ اُن ۾ پوي.
ڪوري ڪڏ ڪٽي انهيءَ دڪڻ [ڪڏ] ۾ جنگهون وجهي، ويهي اُٽي. ٻئي جي خرابي لاءِ جو وات گهڙي، سو پاڻ خطا کائي.
(764) جو ٻئي جي ڪڏ ڪٽندو، سو پاڻ ڪڏ ۾ پوندو.
(765) فريدا، جو تيڏي ڪڏ ڪٽي، تو اُس دي راهه سنوار، اوه آپي پؤسين ڪڏ وچ، تون لنگهين پؤسين پار.
C.f. Bloody and deceitful men dig their own graves.

(766) ڪوڙهيو ڪتو، ڪنهن ڪان نه رهي.
بڇڙي عادت وارو بڇڙائي (معاملي وغيره) ڪان نه رهندو.
(767) ڪوڙي جي ڊوڙ، ڪڏ تائين.
ڪڏ تي ڊوڙبو ۽ ڪڏ پورو ٿيندو ته منجهي بيهي رهبو. ڪوڙي جي ڳالهه به گهڻي تائين نه هلندي، جنهن ڪري نيٺ ڦڪو ٿيندو. پيٽيو:
(768) ڪوڙ جي پاڙ، نڪريءَ تي.
C.f. A lie has no legs.

(769) ڪي چانورن مان چنو ڪن، ڪي چني مان چانور.
ڪي اُچي شيءِ رڌين ته بيسوادي ڪن ۽ ڪي رڌڻ جا اهڙا ملوڪ جو ساديءَ شيءِ کي سوادي ڪن.
(770) ڪاڏي ڪوهه به ڪتي وڃن.
رڳو ڪڍي پيو کائبو ته ائين ناڻي سان پريل ڪوهه به خلاص.
C.f. Drop by Drop a lake is drained.

(771) ڪڏ چي جيءُ سڏ.
ڪڏ ۾ ناڻو پوريل هوندو ته سڏ تي سڏ ڏيندو [ڪم ايندو].
C.f. Saving is getting.

(772) ڪنئين وت جو ملهه، ڪونهي.
ڪا به شيءِ ڪٽي وجي وڪٽبي، ته پورو پئسو نه ڪندي.
(773) ڪنئين اگهي نه، ڳولي ليي نه.
(774) رڍ سهانگي ٿئي، ته هرکو پچ ڪٽي پيو ڏسيس.
C.f. A house ready built never sells for so much as it cost.

(775) ڪوپريءَ ڪوپريءَ گت نياري.
مغز مغز جي چال نرالي. سڀ ڪنهن جي پنهنجي سمجهه.
C.f. So many men, so many minds.

(776) ڪوهه جي متي ڪوهه کي.

ڪوهه ڪوٽڻ جي ڪري جيڪا مٽي نڪري سا ڪوهه ٻلي (گاري وغيره) ۾ ڪم اچي. جنهن وٽان رقم ملي، تنهن ٻلي خرچ تي.

(777) ڪيتي سر سيتي.

ڪيتي [يا ڪم] تہ پنهنجي سر سان، يعني پاڻ ڪجي. ڏسو. 313

(778) آپ ڪري سو ڪام.

[ڪم اهو جو پاڻ ڪجي.]

C.f. He that by the plough would thrive himself must either hold or drive.

(779) کير جو ڪانيل، ڇهڻ ڦوڪي پيئي.

کير جو ساڙيل، ڇهڻ (لسي) کي بہ ڪوسو کير سمجهي، ڦوڪون ڏيئي ناري پوءِ پيئندو تہ متان وري وات سڙي. هڪ واري گهاتو پوندو تہ وري اهڙي ڪم ۾ سنڀالي هٿ وجهبو.

(780) ڪتيءَ کي ڪنهن اُماڙي ڏني، تہ تارا ڏسي تي ڀني.

[ڪتيءَ جي ليکي تہ اُڀ جا تارا آهن اُماڙي جون چٽڪون]

C.f. A burnt child dreads the fire.

(781) ڳپ جو ڪلو، جتي ڪوڙ تتي ڪپي.

پر متڙئي کي جنهن ڳالهہ تي ٻيهاريو، تنهن تي ٻيهندو.

(782) گدڙ ڊاک نہ پڄي آکي ٿُو ڪتا.

گدڙ ڊاک تائين پهچي نہ سگهيو تہ ٿوڪاري چيائين تہ ڪتي آهي. شرم کي پرچائڻ لاءِ ڪنهن ڳالهہ مان ويڪون ڪڍڻ.

C.f. Sour graps as the fox said, when he could not reach them.

(783) گدڙ بہ گدڙ جي ڪوڪ اُنائي.

هڪڙو گدڙ ڪُوڪ ڪري تہ ٻيو اُها اونائي يا ورنائي، پاڻ بہ ڪوڪ ڪندو. مطلب تہ مرؤن بہ هڪ ٻئي کي سڏئي سڏ ڏين [پر افسوس ماڻهن جي حال تي!].

(784) ٻرڙي پوي نہ ٻاجهہ، پر ۾ ٿو پاءُ مري.

[ٻرڙا ذات جا مسلمان. اصطلاحي معني ٻيقياسي].

(785) ڪوُ ڪاهوُ ڪو ناهين.

[ڪو ڪنهن جو ڪونهي]

(786) وڳر ڪيو وتن، پرت نہ ڇنن پاڻ ۾، پسو پکيئڙن، ماڻهنئان ميٺ گهٽو.

[ڪوُنجن ۾ ماڻهن کان وڌيڪ محبت: سدائين گڏ گذارين].

C.f. A fellow feeling makes one wondrous kind.

(787) گڏهہ تي گلاب، هاريندي حيف ٿيو.

ٻي قدر يا ڳٽڇور تي گلاب هارڻ (نوازش ڪرڻ) حيف!

C.f. To do good to the ungrateful is to throw rose-water into the sea.

(788) گڏهہ پنهنجي سانوٽي هينگن ۾ وڃائي.

سانوٽيءَ ۾ گاھ ٿين، پر گڏھ تي برسات جا چندا پون تہ چرڻ ڇڏي، هينگون ڏيڻ لڳي. بيعقل فائدي وٺڻ جو وقت بہ شڪ ۾ يا ٻي اجائي طرح وڃائين، تہ ائين چئبو.

C.f. Opportunities neglected are lost.

(789) گڏھ جو چا وس، جو ٻيڙيءَ ۾ نہ چڙهي.

گڏھ ٻيڙيءَ ۾ نہ چڙهندو تہ مار ڏيئي بہ چاڙهيندس. مطلب تہ: لچ، موچڙن سان سڌو ٿيندو.

(790) سؤٽي هجي ساڻ تہ گڏھ گوهي نہ ڪري.

(791) ماٺهو ٻٽيھ لچٽو، موچڙو ڇٽيھ لچٽو.

(792) ڪهر ڪئن؟ چي ان سنوان، موچڙن سان ڪئن؟ چي: جهولي ئي تنهنجي.

(793) ڪڻ ڪلو، تہ ٿيئي پلو.

C.f. It is the raised stick that makes the dog obey.

(794) گذريءَ ڪي ياد نہ ڪجي.

جا ڳالھ تي گذري هجي تنهنجي يادگيري ڪرڻ اجائي.

(795) اُني بھ چني

(برسات پيئي، بھ ڇهي ويو. ڳالھ گذري)

(796) ويئي تٽ ٻانيڻ بہ نہ واڇي.

(797) ڪني ماضي من ۾ ڪني استقبال، حيف تني جي حال، جن وساريو حال کي.

(ڪي گذريل تہ ڪي ايندڙ وقت جون ڳالهيون پيا ڳڻين: پر افسوس انهن جي حالت تي، جي هلندڙ وقت کي وسارين ٿا)

C.f. Let bygones be bygones.

(798) گگر گگر، پندا اڙيا.

گگر گگر جي ماڳ، مرڳو توڪرا اتڪيا يا ڦاٽا. ڪنهن پساريءَ جو گگر (جابلو ڪؤنئر) گهم سببان پندن کي چنبڙي پيو تہ ائين چيائين. ڪنهن کي اوڏر يا صلاح ڏجي ۽ هو هر گهڙيءَ اچي وڏيڪ پئسي يا صلاح لاءِ ستائي، تہ ائين چون، هن مراد سان تہ هن مان اچي ڦاٽو آهيان.

(799) گنجي جي مٿي ۾ جوُنءِ نہ ليک.

جو سچو سر هوندو (نہ اولاد، نہ ڌن) تنهن کي ڳڻتي نہ هوندي.

C.f. He, that has nothing, is frightended at nothing.

(800) گهپي نڪرن مان پاٽي سڪائي.

گهپي = گھ ۽ پيھ. نڪرن مان پاٽي سڪڻ معني سچ ٿيڻ. مطلب تہ ڏيتي ليتي يا ٻيءَ ڳالھ تان جنهن گهر ۾ گهپي (ريڙھ پيڙھ) هلندي سو گهر سائو نہ ٿيندو.

(801) ڳالهين سنديون ڳالهيون، ٽڪي سندا موٺ.

ڪنهن سنگتيءَ کي ٽڪو ڏيئي چيو تہ مون لاءِ موٺ (دال جو قسم) آڻج، تہ هن کي آٽي ڏنائين. ٻئي کي شيون چيس پر پئسا نہ ڏنائينس، تہ هن بہ شين نہ آڻڻ لاءِ هڪ نہ ٻيو بهانو ٻڌايس. مطلب تہ ڪم ٿيندو پئسن سان.

C.f. Talk is but talk; but is money that buys land.

(802) ڳڙ جاٽي، ڳڙ جي ڳوتري جاٽي.
ڳوتريءَ ۾ ڳڙ بند ٿيل هوندو ته جنس جي خبر نه پوندي. اها ٿي ڳجهي ڳالهه. مطلب ته ڏٽيءَ جي ڳالهه ڏٽي جاٽي، يا دل جي خبر دل ڪي. "اسان جي حال جي بين ڪي کهڙي سڌ. ڳڙ جاٽي، ڳڙ جي ڳوتري جاٽي."

(803) گهر جو پير، چلهه جو مارنگ.
مارنگ يعني چلهه جو پٿر، جنهن تي ديگڙو بيهي. ڪو پير فقير گهر ۾ يا ويجهو هوندو ته هر ڏسڻ ڪري اُنهيءَ تي ويساهه اهڙو جمندو جهڙو مارنگ تي جمي يعني ڪين جمندو.
C.f. A prophet is not worshipped in his own land.

(804) گهڙيا، سي چڙهيا.
دل ٻڌي ڪنهن ڪم ۾ گهڙي پئبو، ته وڃي پار پهچبو. ڏسو. 584.
C.f. Bold resolution is the favourite of providence.

(805) گهڻ پيٽاري بڳري، ڪائي ويئيءَ جهار.
جا ٻڳري (ٻنيءَ ٽڪر) گهڻن جي پيٽي (ڪاٿي) يا پتيءَ حصي هوندي، سا جهار (پکي پکڻ) جو ڪاچ ٿيندي، جو هر ڪو چوندو ته ٻيو پائيوار پاٽيهي ان جي سنڀال ڪندو.
C.f. Every body's business is nobody's business.

(806) گهٽن ڪنئي، چپر ڪجي.
گهٽا ڄٽا گڏجي ڪٽندا ته چپر يا ٽڪر (جبل) ٻه ڪجي سگهندو. وڏو خرچ يا ڪم گهٽن تي ورڇي رکبو ته آسانيءَ سان ٿيندو.

(807) گهٽن ڪي سمر، هڪڙي ڪي پري.
(پري: بوجهو).

(808) پانچ سات ڪي لڪڙي، ايڪ جني ڪا بوجهه.
C.f. Many hands make light work.

(809) گهٽي زالين گهر نه هلي، گهٽي مڙسين هر نه هلي.
هڪڙي ڪم ۾ گهڻن جو هٿ پوندو، ته ڪم پاڻ بگڙندو.
C.f. Too many cooks spoil the borth.

(810) گهوٽ ڪنوار راضي ته ڪيا ڪرينگا قاضي؟
ٻه ڄڻا پاڻ ۾ ٺهي ويندا، ته پوءِ ٽياڪڙ ڇا ڪري سگهندو.
C.f. As a man is friend, so the law is ended.

(811) لڪيا لهارن ڪي، ٽپر تي تاندا.
مطلب ڪم بختن ڪي سختيون ئي سهٽيون پون ٿيون.
C.f. The smith has always a spark in his throat.

(812) لکيو پڙي، پر ڪڍهن نه ٽري.
نصيب ۾ جئن لکيل هوندو تئن ٿيندو، گسندو نه.

(813) جيڪي لکيو منجهه ازل، تنهن کي ڪير وجهي جهل.

(814) قضا قضا نہ ٽئي توڙي ڪو سدا رئي.

(815) تقدير اڳيان ڪهڙي تدبير.

(816) تقدير کي آڳي تدبير ڪيا ڪري، حاڪم جب خفا هو، وزير ڪيا ڪري.

(817) لکئي مان لک، نکو لاهي نکو پائي.

(818) لکيو منجهه للاٽ، قلم ڪياڙيءَ نہ وهي.

C.f. No flying from fate.

(819) لوپ چڏ تہ سون منين سان ورهائين.

سون منين سان ورهائڻ يعني بيريائي ڪرڻ. مطلب تہ جنهن پنهنجي لالچ ڇڏي، سو پورو انصاف ڪندو.

(820) ماريءَ جي گهر، هڏن جو ڍير.

جو پکين ۽ مرن کي ماري کائيندو هوندو، تنهن جي گهر ۾ فقط هڏن جا ڍڳ هوندا. جو غريبن کي ڦري، پنهنجو پيٽ پريندو هوندو، سو ڪڏهن سائو نہ ٿيندو.

(821) مان بہ راڻي تون بہ راڻي ڪير پريندو پاڻي؟

مطلب تہ سڀ ڪو نواب ٿي وهندو تہ ائين ڪم نہ هلندو.

(822) آءٌ بہ رئس، تون بہ رئس، تہ گڏهہ ڪير هڪليندو؟

C.f. I stout and thou stout, who shall carry the dirt out?

(823) ماڻهو سڀ نہ سهڻا پکي سڀ نہ هنجهہ، ڪنهن ڪنهن ماڻهوءَ منجهہ اچي بوءِ بهار جي.

مطلب تہ سڀ ماڻهو هڪ جهڙا نہ آهن: چڱو مڙس ڪو ورلو.

(824) آدمي آدمي انتر، ڪوئي هيرا ڪوئي ڪنڪر.

(ماڻهوءَ ماڻهوءَ ۾ تفاوت، ڪو هيرو تہ ڪو پهڻي يا پٿري).

C.f. There is some difference between peter and peter.

(825) مائٽ جي دل مکڻ، اولاد جي دل ڪنن.

مائٽ جي دل نرم، اولاد جي سخت ٿئي ٿي.

(826) ماءُ سا ماءُ ٻيو سڀ دنيا جو واءُ، ماسي نہ ٿئي ماءُ توڙي ڪيڏي ڏئي ساهہ.

ماسي يا ڪو ٻيو گهوريو قربان ويندو، تہ بہ ماءُ نيٺ ماءُ.

(827) ڏوڙ پڪليو ماءُ پرين، ڏن پکليو جوءِ پرين، اچي ڪپڙين سس پرين.

(پکليو = پريل. پرين= پيارو).

(828) ماءُ بنا مانڙيون ڪوني ڪو نہ ڏئي، مکڻ پريا هٿڙا بيني اُوءِ لائي.

(مانڙيون = مانيون).

(829) ماءُ مرلي پيءُ تنبورُو، پٽ وڄائڻ ۾ پورُو.

ماءُ کي مرلي ۽ پيءُ کي تنبورو سمجهي، پٽ انهن جي وڄائڻ (ساک ڪرڻ) ۾ پورو آهي. (پنهنجو افعال ڪونهيس).

“پدرم سلطان بود!” (بابو منهنجو بادشاهہ هو!)

C.f. What can the virtue of our ancestors profit us, if we do not imitate them.

(830) مٿن چڙيون مائٽيون، سڳن چڙيو ساءُ، اهڙو ڪو لڱو واءُ، جو پنهنجا بہ پراوا ٿيا.

ڪو گهٽڻ ڏينهن ڪان پوءِ منهن ڏيکاري، تہ ڏوراپي ڏيندي ائين چون، هن مراد سان تہ اها اڳين محبت تہ ۾ ڪانهي.

(831) مڇ چوپڙي پيٽ ڪو نہ پربو.

مڇ چوپڙ ڪري (خسيس رقمن ملڻ ڪري) ڍءُ نہ ٿيندو. "ڏڻ جي رپئي ٻن لاءِ ڳهپي چو ڪجي؟ مڇ چوپڙي پيٽ ڪو نہ پربو".

(832) مڌ پيوڻ، ذات پرکڻ.

شراب پيئبو تہ پنهنجي ذات پرڪائبي (وڪا پڌرا ڪبا)، جو نشي ۾ دل جون ڳالهيون ڪڍي ظاهر ڪبيون.

C.f. What soberness conceals, drunkenness reveals.

(833) مرض اچي گهوڙي وانگيان وجي جونءِ وانگيان.

مرض اچي تڪڙو، پر وڃي جُونءِ وانگر آهستي آهستي.

C.f. Agues come on horseback, but go away on foot.

(834) مرسان مرسان ڊپ نہ چرسان.

هڪ شينهن چيو تہ مرڻ ڪي مرندس، پر ڊپ (سلا) نہ چرندس. جو ڪم جنهن جي شان وٽان نہ هوندو، سو نہ ڪندو.

(835) مرڻ مهوُرت نہ پڇي، پڇي تٽ نہ وار.

موت نڪي چڱي ويلا، نڪي تاريخ يا ڏينهن پڇي ايندو.

C.f. Death keeps no calendar.

(836) مروان موت، ملوُڪان شڪار.

ملوڪ چون شڪار ٿا ڪريون، پر سندن شڪار مرن لاءِ موت. هڪڙي کي تڪليف، ٻين کي رؤنشو.

C.f. What is sport to the cat is death to the mouse.

(837) ميان جي مڏي، بہ ڏنڊڻ تين تڏي.

مڏي يا سامان ٿورو خسيس، پر ڏيکاري وڏي. ڏسو. 648. پيٺيو:

(838) اسباب ۾ اسباب، هڪ چنگ هڪ رباب.

C.f. A rich rogue, two shirts and a rag!

(839) مينهن مڇي هوريان هلي، رڍ مڇي ٽپا ڏئي.

ڳنيير مڙس جئن وڏي عهدي تي پهچندو تئن مينهن وانگر هوريان يعني نياز سان هلندو، باقي ٽرڙي کي ڪا ٿوري اختياري ملندي تہ رڍ وانگر ٽپ ڇڏيندو. (ٿانءِ ڪندو).

(840) ميو هرڪو هوريان هلي، ڊيڪڻ پائي ڊڪون.

(841) ڍءُ جهلي هڪ پاپڙو ٻي مينهن.

(پاپڙا، جين ڏرم وارا، شاهوڪاريءَ جي ڏيکاري نہ ڏين).

(842) ماچي تہ ناچي.

(ٽرڙو مچندو تہ نچندو).

(843) نمي سو ڳؤرو.

(ساهميءَ جو پڙ جو ڳؤرو، سو نمندو)

C.f. The more noble, the more humble.

(844) مينهن وسي بہ پهر، چنو وسي ڇهہ پهر.

برسات بس ٿي ويندي، تہ بہ ڪڪائون پونگو پيو ٿمندو. معاملي بس ٿيڻ کان پوءِ بہ جو پيو روئي يا اُن جو ذڪر ڪري تنهن لاءِ ائين چون.

(845) ناست کان آست ڀلي.

اَڻ هوند کان هوند چڱي. ڏسو 389.

C.f. Half a loaf is better than no bread.

(846) نانءُ چڙهيو واپاري ڪٽي ڪائي، نانءُ چڙهيو چور قاهي چڙهي.

ڪو واپاري نانءُ چڙهيو (مشهور) هوندو، تہ گراهڪي چڱي ٿينديس، جنهن ڪري گهٽو ڪمائيندو. ڪو چور هاڪارو هوندو تہ قاهي چاڙهيندس، جو نالو وچيل اٿس. پيٽيو:

(847) وڪئي چور جو نانءُ، سٽائو.

(وڪيو، نالو مشهور چور جو). ڪا چوري نہ ڪئي هوندائين تہ بہ هن جو نالو وٺڻ سولو ٿيندو.

C.f. (1) Once a merchant good name gets, more he earns and less he sweats.

(2) Give dog a bad name and hang him.

(848) نانءُ مردان، ڏن آوي جاوي.

مڙسن جو آهي نانءُ ناموس، باقي مايا تہ اچڻي وڃڻي آهي. پئسي کان وڌيڪ پنهنجي آبرو جو خيال ڪرڻ گهرجي.

(849) ڀلي بک پرم جي شال نہ وڃي شان!

(850) لڄن تان لک قربان. ڏسو 354.

(851) مان جو بکيو سڀ ڪو، نان جو بکيو ڪو ڪو نہ.

(852) مرد مري مان کي، گيدي مري نان کي.

(853) ناڻا گهوريا سرن تان، سر گهوريا شرمن تان.

C.f. A good name is better than riches.

(854) ناٿو ڏجي آڪرو تہ گيهہ جو ونجي ٻاڪرو.

ڳرو ملهہ ڏيئي ٻڪرين جو سادو گيهہ جو ونجي؟ مطلب تہ پئسا چڱا ڏجن، تہ شيءِ سادي جو ونجي؟

(855) ناٿو نانگي جو هٿون تو شاباس.

"اهڙو ڪپڙو مون کي بہ آڻي ڏي: پئسا ٻر وقت ڏيندوسانءِ، ناٿو نانگي جو هٿون تو شاباس".

يعني پئسا پنهنجا ڏيندس، پر توکي شاباس هن لاءِ، جو ڪم تنهن جي هٿان ٿيندو.

C.f. The wine is the master's, but the goodness of it is the butler's.

(856) نڙيءَ ڪان لنگهيو، نرڳ ٿيو.

جو ڪاڌو نڙيءَ ڪان لنگهي پيٽ ۾ ويو، سو دوزخ داخل (وسريو). "ڳٽچور ڪي ڪيترو به ڪاراءِ ته نڙي ڪان لنگهيو، نرڳ ٿيو".

(857) وات چوي منو منو، نڙي چوي مون نه ڏنو.

C.f. Eaten bread is forgotten.

(858) نه ڪنهن جي ڪتي ڪي هٿ لائجي، نه پنهنجو پٽ ڦاڙائجي.

ڪنهن جي ٿوري چرچ ڪبي، ته وقتي وڏي خرابي رسندي.

C.f. He who says what he likes, hears what he does not like.

(859) نه ڪنهن ڪي سونهن سڪايو آهي، نه ڪنهن ڪي عقل منجهايو آهي.

سڪبو انهيءَ لاءِ، منجهائيندي به اها شيءِ، جا پاڻ وٽ نه هوندي. هتي سونهن ۽ عقل ٻئي موجود. مطلب ته سڀ ڪو چوي ته سهڻو به آءٌ ته سياڻو به آءٌ. ڏسو 4.

C.f. Every ass thinks himself worthy to stand with the kings's horses.

(860) نهن سان ڇجي ته ڪاتي جو وجهجي؟

ٿوري ڳالهائڻ سان ڪم ڇٽي، ته زبردستي يا معاملو جو ڪجي؟

(861) ڳڙ سان مري، ته زهر جو ڏجيس؟

(ڳڙ، مٺ محبت)

C.f. Take not am musket to kill a butter-fly.

(862) نئن به تکي، ڳڙ به منو.

ندي به زور پيئي وهي (لنگهڻ مشڪل)، اُن مان لنگهڻ ڪري جو ڳڙ ملڻو هجي، سو به منو (ڇڏڻ مشڪل). ماڻهو ڏيتي ليتيءَ جون دانهون به ڪن ۽ ڇڏين به ڪين. نئن به تکي، ڳڙ به منو.

(863) نئين ڪنؤار، نوَ ڏينهن.

نئين ڪنؤار (نئين شيءِ) ڏسڻ جو شوق ٿورا ڏينهن، پو بس.

C.f. Use lessens marvel.

(864) نيڪي برباد، گناهه لازم.

چڱائي ڪر ته اها چٽ(وسري)، باقي ڪا خطا ٿئي ته اها لاڳو ڪري چون ته تو هيءَ بڇڙائي ڪئي! ڳٽچور لاءِ چئبو.

C.f. When I did well, I heard it never; when I did ill, I heard it ever.

(865) وات اُڏ حڪيم آهي.

وات رکبو (ڪري ڪبي) ته اڏ بيماري ائين لهندي.

C.f. Temperance is the best physic.

(866) وات جي پلاه ڪي گيهه جو ڪهڙو صرفو؟

وات سان کو وڏي ڳالهه ڪندو (نڙبات يا ٻتاڪ هٽندو)، ته اُن ۾ رڳو زبان خرچ، تنهن ڪري سانگو نه ڪندو (جئن ايندس تئن چوندو).

(867) ڪوڙ تہ کهڙو صرفو؟

(868) واتون خرار ڪاڄن، نڪون ڪٽو نہ ڪاڄي.

وات سان [سهائيندي رستي] گهٽو ئي ڪائي سگهبو؛ پر نڪ مان [اڻ سهائيندي رستي] ٿورو بہ نہ ڪائي سگهبو. مثلاً شريڪن جو ڪائبو، پر ڪارائبو نہ، تہ ائين ڪيترو ڪائي سگهبو؟ تنهن ڪري چون تہ:

(869) وات ڪائي، اکيون لڄائين.

يعني شريڪن جو ڪائبو وات سان، پر لڄ اکين کي ايندي. [اکيون ڪٽي نہ سگهبيون، جي نہ ڪارائبو]. پيٽيو:

(870) نيڪيءَ جو بدلو نيڪي.

C.f. One good turn deserves another.

(871) واڱڻ ڪن کي وائي، ڪن کي پيٽي.

واڱڻ ڪن کي وائي سور پيدا ڪن ۽ ڪن کي پينت (پانءَ) پون. مطلب تہ اُها ئي شيءِ ڪنهن کي پانءِ پوي، ڪنهن کي نہ پوي.

C.f. One man's meat is another man's poison.

(872) واڻيو پنج نہ سهي، پنجاهہ سهي.

اجائي پڪائي ڪندڙ وقت تي پنج روپيا (ٿورو ناڻو) ڏيئي جند نہ ڇڏائيندو، پر پوءِ ڳري چٽي پونديس تہ پريندو.

پيٽيو:

(873) پائيءَ تي پڪائي، نوٽن تي ناداني.

C.f. Penny wise, pound foolish.

(874) وٿ نہ ڪٿي، وٿ جو وينڻ ڪٿي.

شيءِ پاڻ ملهہ نہ ڪندي، پر سندس وينڻ [ويڙهڻ جو ڪپڙو] ملهہ ڪندو. ڪتاب جهڙو تهڙو، پر جلد سهڻو تہ ملهہ ٿيندس.

C.f. Fine feathers make fine birds.

(875) وٽو لهي وڃي، رٽو ڪين لهي.

ڦٽ ڇٽي ويندو، پر اڊنگي ڳالهائڻ جو داغ دل تان نہ لهندو.

(876) ترار جو ڦٽ ڇٽي وڃي، زبان جو ڦٽ نہ ڇٽي.

(877) ترار جي گهاءُ ڪان، زبان جو گهاءُ بڇڙو.

C.f. An acute word cuts deeper that a sharp weapon.

(878) وهي درياهہ جي پر تي، وڃهي واڳهوءَ سان وير.

ساڳي آفيس يا ڪارخاني ۾ رهي، پاڻ کي ڏاڍي [عملدار] سان جو ساڙ وير رکندو، سو پاڻ کي نقصان پهچائيندو.

C.f. It is hard to sit in Rome and fight with the pope.

(879) ويئي سڱن کي، ڪن به ڪپائي آئي.

ڪنهن فائدي جي ڪوشش ڪندي مرڳو ڪو گهاٽو پوي، ته ائين چون. ڏسو. ڪٽيو تنهنجو گهوريو، وڃائج م مور.

C.f. The camel going to seek horns lost his ears.

(880) ويئي وٿ جو قدر.

شيءِ ويندي ته پوءِ اُن جو قدر پوندو. [ماڻهوءَ جو قدر مرڻ ڪانپوءِ]

C.f. The worth of a thing is best known by the want of it.

(881) ويئيءَ وهاڻيءَ، دودي ناناڻا آيا.

دودي چنيسر جي لڙائيءَ ۾ دودي جي مارجي وڃڻ کان پوءِ سندس ناناڻي پهر جا سومرا سندس مدد لاءِ آيا هئا. شاديءَ غميءَ وغيره ۾ ڪو وقت سر نه اچي، ته ائين چون.

C.f. You come a day after the fair.

(882) هاٿيءَ جا ڏند کائڻ جا هڪڙا، ڏيکارڻ جا ٻيا.

جو چوي هڪڙي ۽ ڪري ٻي، تنهن اندر-ٻهرئي لاءِ چئبو.

(883) هارئي کان پيتو پلو.

ڪنهن جو شربت تي هاريو، ته ماڳهين پي ڇڏيائين ۽ ائين چيائين. ڪا شيءِ مفت زيان ٿئي، تنهن کان ڪم آڻجي ته بهتر.

(884) هارئي کير لاءِ ڪيترو روئبو.

کير هاربو [ڳالهه هٿان ويئي] ته پوءِ ان لاءِ ارمان ڪرڻ اجايو.

"تب پڇتائي ڪيا هوت، جب چڙيان چگ گئين کيت". [ٻني جهرڪيون کائي وڃن، پوءِ پڇتائڻ مان ڇا ٿيندو؟]

C.f. Do not cry over spilt milk.

(885) هاسي، ڪرهن جي ماسي.

کل مسخري جهيڙي جي ماسي آهي يعني اُن مان معاملا ٿين ٿا.

C.f. A jest driven too far brings home hate.

(886) هٿ جي ڪنگڻ کي آرسيءَ جو ڪهڙو ڪم؟

پڌريءَ ڳالهه لاءِ ثابتي گهرڻ يا ٻئي کان پڇڻ جو ڪهڙو ضرور؟

(887) هٺ مارائيندڙ آهي.

مطلب ته هٺ ڪبو ته خطا کائبي [عزازيل وانگر].

C.f. Pride will have a fall.

(888) هر ڪنهن جو پنهنجو ڀاڳ.

سڀ ڪنهن جو نصيب پنهنجو پنهنجو آهي. ڏسو. 721. ڀيٽيو:

(889) ڪنهن جي ڀاڳ سان ڪا ريس؟

(890) ماءُ ڄڻيندي، ڀاڳ نہ ڳڻيندي.

(891) ماءُ ڄڻيندي پٽڙا، ڀاڳ نہ ڏيندي وند.

(وند = ورهائي)

(892) سج ايڪ ڇچاوين (ڀاچا) ڏون، پيءُ دا بخت نہ پٽان نؤن.

[پيءُ جو ڀاڳ پٽن کي نہ ملي].

C.f. Every man hath his lot.

(893) هرٽي اڳيئي نچٽي، ويتر پيس گهنڊٽي.

ٻچڙي کي ڪا هشي ملي، تہ هيڪاري وڌيڪ ٻچڙائي ڪندو.

(894) هڙ بہ گاسو، لوڪ بہ تماشو.

هڙ بہ گسي (خرچ بہ ٿئي) ۽ لوڪ بہ پاڻ تان کلائجي! ڏسو. 413. "يائر پاڻ ۾ وڙهي، ڪورٽ تائين ويا، هڙ بہ گاسو، لوڪ بہ تماشو".

(895) هڪڙي لٿي، سهسين پٽي.

ڏٽي ڪنهن جي روزگار جي هڪوات بندي، تہ ٻيون هزار کولي.

(896) هنڌ ڏسي، هاسي ڪجي.

هنڌ ڏسي، هلت ڪجي. مهل مهل ڏسي کل چرچو ڪجي. ڏسو. 885.

C.f. An ill- timed jest hath ruined many.

(897) هنر واري جو هنر، ٻي هنر جي جند.

هنر وارو پنهنجو هنر هلائيندو [تہ ڪم راس]، باقي ٻي آزمودگار جي پلي تہ جندڳري وجي [تہ ڪم راس نہ ٿيندو].

(898) جي ڄٽين، سي نپائين.

(899) هنئڙا، گهر تہ گهراڻ.

تون مون کي پيار ڪر، تہ آءٌ توکي پيار ڪريان. قرب سان قرب.

C.f. Love begets love.

(900) هڻ ڏيءَ کي تہ سکي نهن.

هڪڙي کي طعنو هڻبو تہ ٻيو پاڻيهي سبق سکندو.

C.f. He that chasiseth one amendeth many.

(901) هيانءَ تتي ڪان، ڪڙي تتي چڳي.

مثلاً ڪو نقصان پهچائڻ تي هجي تہ ڪڙي تپائي [پنڌ يا اُدم ڪري] خرابيءَ کي وجي روڪجي، رڳو من تپائبو تہ ڇا ٿيندو؟

(902) هيريءَ سندي هير، تنگ پڳي بہ نہ رهي.

عادتيءَ جي عادت، تنگ پڄڻ (نقصان پهچڻ) کان پوءِ بہ نہ ويندي. "جوا ڪري ڏنڊ پيس تہ بہ جوا نٿو ڇڏي. هيريءَ سندي هير تنگ پڳي بہ نہ رهي"

(903) پيو ڪرت ڪنهن جو نہ متي.

(پيو ڪرت = پيل عادت)

(904) عادت نہ مٽي عادتي، علت مور نہ جاءِ، اُٺ پوي ڪٽڪ ۾، تہ بہ ڪندا چڻ چڻ ڪاءِ.

(905) هير، چني پير.

[چڻ چڻ = چونڊي چونڊي].

C.f. Habit is second nature.

(906) يا ڏُنگهو ڏر ۾ يا ڪپو ڪڇ ۾.

پاٽي ڪڏ ۾ هيٺ هوندو ۽ ڏونگهو وجهبو تہ هٿ مان ڏونگهو يا ڇڏائي وجي ڪڏ ۾ پوندو يا پاٽيءَ سان پرجي ايندو: جنهن ڪري پاٽيءَ سان پريل ڪپڙو يا دونگڙو ڪڇ ۾ ڪٽبو. جي دل ٻڌي ڪو ڪم ڪن ۽ نتيجي جي پرواهہ نہ ڪن تہ ائين چون. پيٽيو:

(907) ڪوُنڊي ڪي اِسطرف يا اُسطرف.

C.f. I will either win the horse or lose the saddle.

(908) يار اهو جو اوَکيءَ ۾ ڪم اچي.

سچو دوست اهو جو مشڪلات ۾ ڪتب اچي.

(909) يار سڏائي سڀ ڪو جاني زباني، آهي آساني، پر ڪم پئي ڪل پوي. 749

C.f. A friend in need is a friend indeed.

(910) يار جن کي ياد، سي ياد هميشہ يار کي.

ڏٽيءَ کي جيڪي ياد ڪن، تن کي ڏٽي پاڻ بہ ياد ڪري ٿو.

(911) تو جني جي تات، تن پڻ آهي تنهن جي (شاهہ).

(912) پچن جي ميهار کي، پچي سي ميهار (شاهہ).

C.f. As you give love, so you will have love.

ڏسٽي

(1) آپ نہ پالي، پالي ڏون!
(2) پاڻ پني گهوڙا ڳنهي
(3) پاڻ نہ پاڙي ڪتا ڌاري.
(4) آرسي ڙي آرسي، مون جهڙو ڪو ہيو؟
(5) ڪميٽو ڪپڙا ڪيو، ڏسي پنهنجو ڏيل
(6) آزمائي کي آزمائي، سو چائي (ڌوڙ) منهن ۾ پائي.
(7) جو ديکي نہ پتيجائو، ڌوڙ تنهنجي منهن ۾.
(8) آگي طعام، پيچي ڪام
(9) آڱريءَ ننهن جائو، لوڪ تماشي آيو.
(10) آه غريبان، قهر خدائي.
(11) آهُوجا ڪائين، ماهُوجا پيٽ سُور مرن.
(12) آهي تہ عيد، نہ تہ روزو.
(13) آهي وڏ گهراٽي پر ڏنڌڻ پاٽيءَ سان واهپو ڪونهيس.
(14) چڙ گدلائي، ڪر صفائي، تون سدا رهہ اڇو، ملي ميٺ لڱن کي تون وهنجي ڌوءُ متو.
(15) آءُ تہ پيڻ ڪرهن ڪريون!
(16) آءٌ بہ ويندي پيڪي، مون بہ لهندي سڪ.
(17) آئي تاندي کي بورچاٽي تي ويني.
(18) آڱر يا ننهن رکڻ ڏينس تہ سجو ئي سر لنگهائي وجهي.
(19) آيا مير پڳا پير.
(20) آيو بابا ولي تہ ڪتيجا ڪنئين چلي.
(21) آيو مڙس رانجهو، تہ هرڪو ٿيو لانجهو.
(22) آيو ميان شير تہ سيني ڪدايو پير.
(23) ڪئڻ ڏني ہلي تہ دلڙي ٿين ڍلي.
(24) اَب جو ڏنو کهڙي ڪم، جاسين رب نہ ڏئي.
(25) اب جو ڏنو نہ پري، رب جو ڏنو پري.
(26) ريءَ پنهنجي ڪٽيي سير ہري نہ باهہ.
(27) ابو بہ ڍائو، ادو بہ ڍائو، اڏ ڪر ڪيم هيٺ اڏ ڪيم متي.
(28) ابو گسي، ڏيءَ وسي.
(29) اَبي چاڙهي، ادي چاڙهي، مون نہ چاڙهي تہ ڪنهن نہ چاڙهي.
(30) اُپ قاتي کي بہ ڪڏهن اڳڙي پيئي آهي؟
(31) سج بہ ڪو ترپءَ هينان لڪي؟
(32) خون ڪستوري ڳجهو نہ رهي.
(33) اُپ ۾ تڪ اُچلائي، سو منهن ۾ پائي.
(34) اُت بہ ناٿو ويهہ بہ ناٿو، ناٿي بنا نر ويڳاٿو.
(35) اُٺ کي لاٿو، گهوڙي کي داڻو، مرد کي ناٿو، محبوب کي ماٿو.
(36) پئسي بنا پرساد، هروُ ڏئي نہ هٽ ۾.
(37) پئسو ناهي پاس، جيرو آه اداس.
(38) پير عيسيٰ، پير موسيٰ، ٻڙا پير پئسا.

(39) جيڪي ڪري ناٿو، سو نہ ڪري راٺو.
(40) دام ڪري، سڀ ڪام.
(41) اٽو ڇي گهوٻاٽو يا اٽو ٻاٽ ڇي گهوٻاٽ.
(42) اڪير جو مڪير.
(43) اٽو ڪاٽو ڪُئي، مار پيئي ڳابي تي.
(44) ڪٽيو ڪائي ڪتيجا، ڏڪ جهلي ڏيٽس.
(45) ڪٽيو ڪائي فقير، لنيون جهلي پولڙو.
(46) اَنان مينهان دا ڪيها ميلا؟ اوه چرن پٽ تہ اوه چرن ٻيلا.
(47) اَٽ ٻيو تہ بہ بہ ڪنوات لهي.
(48) وڏن ۾ وڏي ڪلا
(49) اَٽ پريو بہ رڙي، سڪٽو بہ رڙي.
(50) اَٽ جي وات ۾ لوڻ وجهہ تہ بہ رڙي، ڳُڙ وجهہ تہ بہ رڙي
(51) (پريل) اَٽ تان وڄٽي لٿي تہ بہ اَٽ ٿيو هلڪو.
(52) اَٽ پنيان گهنڊٽي.
(53) پريو مڙس پيءُ نہ ڪجي وجائجي نہ وهي، ڪٽڪن ۾ لابارا پوندا ماريو پوندو ڊهي.
(54) ڏاڏي جيڏي ڏڳهہ سان، ٽنگ جيڏي ڪنئار!
(55) ميان ڳور لائق، بيبي سيج لائق.
(56) مڙس پوڙهو زال جوان، تنهن کي ڄاڻجي ڪُک جو ڪانُ.
(57) اَٽ جي چاڙهيءَ کي بہ لعنت تہ لاهيءَ کي بہ لعنت.
(58) اَٽ نہ پڇي، ٻورن هٽي لتُون.
(59) انينءَ پيڙهيءَ، اُٽ ماڪوڙو ماسات.
(60) اپنا مال هئي، روئسان بہ ڪائسان بہ.
(61) اپني توڙ نباہ، اُسڪي اوہ جاني.
(62) اپني گهوٽ تہ نشا ٿيوئي.
(63) اڄ جو ڪم، سڀان تي نہ وجهجي.
(64) آج نہ ديکا لعل توکل ديکونگا.
(65) ڪل ڪري سو آج ڪر، آج ڪري سو اب.
(66) اجا اُٽ ڪين سسئي.
(67) اجا دهلي دور آهي.
(68) اجا خرار مان چوٽائي مس پيني آهي.
(69) اجا مينهون جهنگ ۾، ڌوئي ڌريائون رڇ.
(70) اُجياري پيئندي، چڪياري ڪين پيئندي.
(71) اُڏاري جي ماءُ ڪين مئي آهي.
(72) اَڌ کي ڇڏي جو سڄي پنيان ڊوڙي، تنهنجو اَڌ بہ وڃي.
(73) اَڌي ڪاٽ، پڌي ٽوُئو، وڄ واري کي لڳو سوُئو.
(74) اڏيندي ڏينهن لڳن، ڊاهيندي ويرم نہ لڳي.
(75) اُستاد جي مار چوڪر (ٻار) جي سنوار.
(76) پٽ ٻٽيهہ لڪٽو، موچڙو ڇٽيهہ لڪٽو.
(77) چڙهيءَ جو صرفو ڪيو تہ ٻار ڪريو.
(78) اڪ جي ماکي نہ آهي، جا لاهي وٺبي.

(79) تيل سهانگو هو تہ گدڙن بہ هوند چوٽيون مکيون.
(80) ٽپ کوھ ڪين ڪجندا آهن.
(81) پھڻ ڪونئرا هئا، تہ هوند گدڙن ڪائي ڇڏيا.
(82) ڏيري ڏيري ڏنئرو ڄمندو.
(83) ڪڇٽي نہ آهي جا ڪائي ونبي.
(84) اکن ڪان ٿو آما گھري.
(85) ٻيرن ڪان ٿو ٻير گھري.
(86) اک ڦٽ ٻڌڻ، ليس تپ لنگھڻ.
(87) اکر نہ کٽي، مکر کٽي.
(88) أکرين ۾ مٺا وجهن، سي مھرين ڪان نہ ڊڄن.
(89) جي گهڙندا سوڙهين، سيلھہ بہ لڳندا تن.
(90) سيلهن ۾ جي هٿ وجھندا، سي سور بہ سهندا.
(91) اک ڪيڻ سولي، پر وجھڻ اولي يا ڏکي.
(92) اک ۾ گهاٽو، تہ بہ منو جڳاٽو.
(93) اکين لؤنگ لڳا، جافر ويا وسري.
(94) اڳياڙي تڏهن سرهي، جڏهن پڇاڙي سرهي.
(95) اڳين پاٽي، پوين چڪ.
(96) جو اڳي، سو تڳي.
(97) اگهائي تہ ڪَڇُ، نہ تہ ماٽڪن موٽ ڪري.
(98) اهڙو ئي الله، جو پورهيتون پيش ڪري.
(99) ڏس آڳي جا اسرار جو عيبدار اڳي ڪري.
(100) اگھہ ڪنهن وڌو؟ چي: "جنهن جي نہ سري!"
(101) اگھہ کٽيو ڪائجي وٽ کٽيو نہ ڪائجي.
(102) اگھہ مني ڪ الله مني.
(103) هڪڙا ڏک، ٻيون ڏونگريون.
(104) اگر ڪوسا تہ هٿ ساڙين، جي ٿڌا تہ هٿ ڪارا ڪن.
(105) اڱرن پيني هٿ ڪارا.
(106) اَمل ماٽڪ هجي پيٽ ۾ تہ بکي منهن ۾.
(107) جن جي منهن مٺيا، سي پاٽيهي پٽرا.
(108) انبن جون سڪون انبڙين مان نہ لهن.
(109) انبن سندو ساءُ ڪتان اچي اک ٽنڙن مان.
(110) ان پلي، ذات پلي.
(111) پيءُ سندس پيهون ڪٽيون، ڏاڏي سندس ڏاٽا، اڳي پڇائون ٽي ذات پات، هاٽي پڇن ناٽا.
(112) لڇمي، ڪُلَڇڻ ڍڪي.
(113) موڳو پنهنجي مانيءَ مان پيٽ پري ڪائي، وجي وهي مجلس ۾ تہ سيني سهائي: چريو ڳالهائي، تہ بہ بختاور بودلو.
(114) اَن جو منهن، جنڊ ڏي.
(115) اندر اچو نہ ڪري، ڏوئي ٿو ڏاڳا.
(116) من نہ ٿيو مسلمان، ڪلمو پڙهيو تہ ڇا ٿيو.
(117) اندر ٻڌ ٻهون، ٻاهر آٽڻ ان جو.

(118) انڌا رکن روزا ته ڏينهن به ٽين وڏا.
(119) انڌن آندو، ڪتن کاڌو يا ٻلن چٽيو.
(120) انڌي پيهين، ڪتي چٽي.
(121) انڌن ۾ ڪاڻو، راجا.
(122) ٽنڊن ۾ منڊو، پهلوان.
(123) انڌن، وجي ملتان لڌو آهي.
(124) انڌو ۽ اڻ سونهون، ٻئي هڪ آچار.
(125) جوينده، يابنده
(126) ڏورڻ واريون ڏور، هڏ نه آهن هوت ڪان.
(127) لوچ ته لهين لعل کي، ڏور ته پويئي ڏس.
(128) انڌو وهي کڏ تي، چي: "مونکي ڏسيئي کو ڪونه ٿو."
(129) انڌي اڳيان آهري، ڪر تئو ٽنگيو پيو آهه.
(130) اجاڻ کي جهڙي مصري، تهڙي ڦٽڪي.
(131) انڌي کي جهڙو ڏينهن، تهڙي رات.
(132) انڌي گهوڙي ڪل ۾.
(133) انسان، اونڌي ڪوپري آهي.
(134) طمع سندو طس، پريو پرجي ڪينڪي.
(135) انسان، خطا جو گهر.
(136) انسان ته نسيان
(137) بندو، پلو ئي بينو آهي.
(138) عيبن کان آجو، هڪ الله.
(139) اُٽائي به ويئي، ٽٽائي به ويئي، وري ڪپهه جي ڪپهه.
(140) اڻ سرنديءَ سيڪو ٽري، ڪرو ڪو سرنديءَ ٽري.
(141) سرندي ڪون ٽالو، ورلو ڪو گرمڪ ڪري.
(142) اڻ گهريو، ماءُ به پٽ کي نه ڌارائي.
(143) اهاري، وهنواري، لڄا ڪري ته هاري.
(144) شرع ۾ ڪهڙو شرم؟
(145) اٽندو اُهائي، جا هوندي ڪوريءَ جي من ۾.
(146) ڏوري ڏاتار جي هٿ ۾.
(147) واڳ ڌڻيءَ جي وس.
(148) مجيدا! ڪون ڪهي صاحب ڪؤن: يوُن نا ڪرو تم يوُن ڪرو.
(149) جيڪي مولىٰ ڪندو سو ٿيندو.
(150) اوٺ پڙي موت ۾، ڪنؤار پڙي گهوٽ ۾.
(151) اُونڌيون پاٽيون، پاسيرا ٿويا.
(152) اُها زبان اُس ۾ وهاري، اُها ڇانءَ ۾ وهاري.
(153) اُها ڪڪڙ مري ويئي، جا سونا آنا ڏيندي هئي.
(154) اهي ٽنيا ئي مري ويا، جي گهڻا ڏيندا هئا.
(155) اهي دفتر ئي، ڪتا ڪٽي ويا.
(156) اهي لالڻ ئي، لڏي ويا.
(157) اهي وڻ به ويا، واهيرا به ويا.

(158) اهو سون ئي گهوريو، جو ڪن چني.
(159) اها ساهه ئي گهوري جا سر تڪي.
(160) اهڙو ڪم ڪجي جو لعل بہ لپي، پريت بہ رهجي اچي.
(161) اُهو ڪي ڪجي، جو مينهن وسندي ڪم اچي.
(162) اُهو وڻ ئي ڪونهي، جو واءُ نہ لوڏيو آهي.
(163) اهو ئي هٿ کير ۾، اهو ئي هٿ نير ۾.
(164) اياڻو چوي، سياڻو ويچائي.
(165) نادان بات ڪري، دانا قياس ڪري.
(166) ايڪ تندرستي، هزار نعمت.
(167) ايڪ پنٿ، دو ڪاج.
(168) بابل گهر گهوڙي تہ ڪا مون هڻ هڻ؟
(169) باپ جي ڪٽي ۽ آپ جي ڪٽي وڏو سنڌو.
(170) باري ڪٽن بار، ڪونهي ڪم ڪچن جو.
(171) اُنن جا بار بہ ڪي گڏهہ ڪٽن؟
(172) باسڻ هڪڙو ڪٽي، نڪر گهٽن ڪي اچي.
(173) وٽو ڪٽي هڪڙو، واٽ وجائي سيني جي.
(174) باهہ ۽ پاٽي، ٽورا ڪري نہ جاٽجن.
(175) بچائي فقير، پوءِ-ڊائي ڪان.
(176) پوئڊائي ڪان قرض نہ ڪٽجي توڙي لک لٽائي، ماءُ جنهنجي جنڊ ڪڍٽي، پٽ ڦرڪا پائي.
(177) سڪي سڪي مڙس ڪيائين ٻي جا ٻڌائين سڳي، اڳي ڪاڏاءِ لوڙهہ مچي، هاڻ لڏڻ لڳي (زنانو)
(178) ماءُ ٻناري، پٽ ڳاٽي پڳو.
(179) ماءُ مُوري، پيءُ بصر، پٽ ٻنهي ڪان ڪسر.
(180) ماءُ مُوري، پيءُ بصر، ڏيءُ دا نانءُ گلِ زعفران.
(181) ٻچڙو ڪتو، ڏٽي پٽائي.
(182) ڪتا! تو نہ منهن، تنهنجي ڏٽيءَ منهن.
(183) بختاورن جا ڍڳا بہ ويامن.
(184) دولتمندن جا ڏاند بہ ڏين.
(185) بدن ۾ دم نہ نهي، نالو: زوراور خان !
(186) ڪم قوت غصا بهت، مار کاني ڪي نشاني.
(187) ٻڙا کهاوڻ ٻڙا دک پاوڻ، چوٽي ڪا دک دوُر.
(188) بسياري، خواري.
(189) بک ٻچڙو ٽول، دانهہ ديوانا ڪري.
(190) پيٽ ۾ نہ جيسين روٽي، تيسين ڳالهہ مڙيوئي کوٽي.
(191) بکئي کي بصر سان روٽي رکيائي، سيري ڪان سواد ۾ ڏيدي سوائي.
(192) بک ۾ بصر بہ منا.
(193) بکئي جون اکيون چلهہ ۾.
(194) بکئيءَ کي بٽ بہ ڏور.
(195) بک وچان، اُگهڙ ياد نہ آهي.
(196) بندي جي من ۾ هڪڙي، صاحب جي من ۾ ٻي.
(197) بٽي تہ بٽي، نہ تہ دال روٽي گهٽي.

(198) بيعقل جي بلا، دوُر.
(199) بيعقل ڪان، ٻي ڏاڙهيو ڀلو.
(200) بيعقل بازار ۾ ڪٽجي نہ ساڻ، ڦهرين ڪٺائي پاڻ، پوءِ ڪٺائي سنگتي.
(201) مورک ماڻهو ۽ ٻہ-گهر-ٻارو، ٻئي ٻن ڏجن.
(202) بيک ڪي ٽيڪ.
(203) ٻاٻل آچاري، ڀر ڪو مڃي.
(204) ٻارڻ ٻهوُن ڪجن تہ ٻہ رڙا رجهن ڪينڪي.
(205) اڪ آمو نہ ٿئي، توڙي ڦُٽي ڪري ڦرُ.
(206) اڪنا مت الله دي، اڪنا سک لئي، اڪ سکندي پي نا سکي، جئسي پٿر بوند پئي.
(207) ڏاتوري ڏاري جي ڪجي ڪار ڪماند جي، اصل انهيءَ پار جو ڏينا ڏيکاري.
(208) دُم سگ، راست نشود.
(209) ڪلر منجهان ڪين ٿئي، توڙي جال پيارينس جر.
(210) ٻاليتو، نہ ماليتو.
(211) ٻاهران جاپ ٻوءِ، اندران ڪاپ ٻوءِ.
(212) قلب ۾ ڪانءُ، ٻاهر ٻولي هنج جي.
(213) منهن جو منو، اندر جو ڪارو.
(214) منهن ۾ ملو، دل ۾ ڪاسائي.
(215) منهن تہ آهريان ئي اُجرو، قلب ۾ ڪارو.
(216) منهن تي موسيٰ جهڙو، عادت ۾ ابليس.
(117) منهن تہ موسيٰ جهڙو، سيرت شيطاني.
(218) موُن پانيون درويش، پر بازن ڪان ئي بڇڙو.
(219) وات ۾ ماکي، دل ۾ ڪاتي.
(220) هٿ ۾ مالا، اندر ۾ پالا.
(221) ٻاهران چڪي مڪي، اندران ٻڙ ٻڙ دڪي.
(222) اڇي پڳ نہ پس، اندر مڙيئي اگڙيون.
(223) اڇي ڏاڙهي، نانءُ دلبر.
(224) ڇٽيو واڳڻ، پٽ جو رومال.
(225) ڏوُران ڏاڙهي، اوريان ڪک.
(226) ٻائي ٻير، اڍائي سير.
(227) ڏوڙ چائي ٻڪ اڍائي.
(228) ڏوڙ ڏاٽيون اٽي چاٽيون.
(229) ڏوڙ ڏڪا، دانگيءَ پڪا.
(230) ڏوڙ پيس، ڏڙڪي ويس.
(231) ڏوڙ ڏنيتيءَ منهن ۾، رابيان منهن ۾ رک.
(232) ٻائي جي ٻانهي، پکي سوُنهين پنهنجي.
(233) هر هر هورائي وجڻ در دوسن جي.
(234) جيڪي گهر ۾ ڪين گذاريندين، تن کي لوڪ ميارون مارينديون.
(235) ٻہ پائر ٽيون ليکو.
(236) شريڪت ۾ مريڪت چا جي؟
(237) ٻہ تہ ٻارهن.

(238) جيڪي اتفاق ۾ آهي، سو نفاق ۾ ناهي.
(239) جيڪي اُلفت ۾ آهي، سو ڪلفت ۾ ڪينهي.
(240) ٻئيهن ڏندن مان شيِ ٻولجي.
(241) ٻڏيءَ ٻيڙيءَ جو لوهہ بہ چڱو.
(242) ٻري تيل، ڪامي وٽ، واهہ ڙي ڏيا واهہ!
(243) وڙهن سپاهي، نالو ٿئي سردار جو.
(244) ٻہ شينهن ٻيلي ۾ نہ ماپن.
(245) ٻڪري جنهن وڻ سان ٻڌجي سو وڻ چري.
(246) ٻڪري کير ڏئي، ڦولهڙين گاڏڙ.
(247) ٻڪريءَ کي ساس جي، ڪاسائيءَ کي ماس جي.
(248) ٻہ گدرا هٿ نہ اچن.
(249) ٻہ تراريون هڪ مياڻ ۾ نہ ماپن.
(250) ڪيئن مائيندا من ۾ خودي ۽ خداءِ، ٻن ترارين جاءِ، ناهي هڪ مياڻ ۾.
(251) ٻليءَ شير پڙهايا. ڦير ٻلي ڪون ڪاوڻ آيا.
(252) چڱائي ڪر جٽ سان، تہ جٽ ڦيري هٽي پٽ سان.
(253) ٻلي ڪائيندي ڪين ساري، ڪنگهندي ساري.
(254) ٻليءَ کي خواب ۾ ڇڇڙ.
(255) جي جاڳندي، ستي بہ سيئي.
(256) ٻني سائي جي سائي، گاهي ٻڪئي جو ٻڪيو.
(257) چوري نہ موري، موري تہ بہ گهوري.
(258) ڪک چور، سو لک چور.
(259) ٻي سيڪا ويني ڏيي، ٻيني ڏيي اُٺ.
(260) پاونا پاڙو، هر ڪنهن کي ڏئي پانهنجو.
(261) جهڙي نيت، تهڙي مراد،
(262) نيت خاص، مراد حاصل،
(263) نانڪ نيت صاف ڪر تہ درگهہ پوين قبول-
(264) پتين کي بہ ڪن آهن.
(265) پڄندڙن جي اڳ ۾، لڪندڙن جي پٺ ۾.
(266) جيڏانهن ڏسي تيري، تيڏانهن پائي ڦيري.
(267) موچڪي رنبي حلال ۾ بہ وهي حرام ۾ بہ وهي.
(268) ناني نُوري جتي ڪٽي پُوري.
(269) پريءَ چني ڪان، پيري چنو چڱو.
(270) پري ماري، پيرو نہ ماري.
(271) پڳڙن ڪاڏي هٽ ڏوتا ئي پيا آهن.
(272) پڳو گهڙو، ڊؤن ڊؤون ڪري.
(273) پڳي سان ئي پير جسين رتو راس ٿئي.
(274) پلو ڪر تہ پلو ٿئيئي.
(275) پلي پلي پاڻ آئي، سا بہ نہ پلي.
(276) تاڙي هڪ هٿي نہ وڄندي آهي.
(277) ترت دان، مها پج.

(278) ترجي گٿي، سؤ چوٽون ڪائي.
(279) تڪڙي ڪتي، انڌا گلر ڄڻي.
(280) تڪڙ ڪم شيطان جو.
(281) تڪڙ ۾ طمع ڇا لڳي.
(282) تون ڪير؟ چي: "سڪيو"
(283) ترار ٻڌڻ کان توبهه ڪيم، جيسين رب جياري.
(284) ٽڏو گهڙو، پاڻ کي پاٽيهي چاڻ ۾ وهاري.
(285) ٿورو ڏسي اَرهو نہ ٿجي، گهڻو ڏسي سرهو نہ ٿجي.
(286) شڪر ڪر صحيح، تہ توئي سان توهه ٿئي.
(287) ٿوري ڪٿئي، گهڻي برڪت.
(288) ٿوري گرهين، گهڻو ڪائجي.
(289) ٽٽوُنءَ کي ٽارو، تازيءَ کي اشارو.
(290) انسان کي اکر بس.
(291) انسان اهو جو پنءَ مان پروڙي
(292) نڙ ڪجي نڪاءُ ڪجي، اڳلو نہ پڄي تہ پاڻ پڄجي
(293) نڪر ونجي تہ بہ نوڪي ونجي.
(294) نلهو چڙو وڃي گهڻو.
(295) نونٽ لڳي، ساهيڙي پڳي.
(296) پاپ جو گهڙو پرجي پرجي نيٺ ڦاٽي.
(297) پاپ کي مايا پراڇت جاءِ.
(298) پاڙو، اَبو اَمان آهي.
(299) پاڻ مرندي، ڪهڙا سيڻ؟
(300) پاڻ نہ پلي پوپري، لوڪان متيون ڏئي.
(301) اور اُپديس، آپ نہ ڪري.
(302) پائجي تہ وڏي ڏيران پائجي.
(303) چڪ منجهي، تہ سج ڏي نهارجي.
(304) پت، نُهن تي پاٽي آهي.
(305) پٽ تي گذار، تہ سگهوئي پيءُ ٿين.
(306) ادب آهي چٽ، صاحب سنديءَ ٻاجهه جو.
(307) پٽ پراٽو تہ بہ ڪو جنڊ جو نائو.
(308) هيرو ڏوڙ ۾ ڪرندو تہ بہ ملهه ڪين گهٽبس.
(309) پٽ پيٽون، نانئي اکيون.
(310) پٽ ڪپٽ، پينگهي ۾ پڌرو.
(311) ٻار، ٻاروتن ۾ پڌرو.
(312) پڇڻا، نہ منجهڻا.
(313) پرائي آس، ڪني جي لاس.
(314) پرائي آس، اُپواس
(315) ڦٽ تنهن جي جيئڻ کي جو رکي پرائي آس.
(316) آهر جي آسري جهنگ نہ چنائون، ساوا گاهه پٽن تي بيٺي ڏٺائون.
(317) پرائي بودون، ڪاٺ ڪپهه کان ڪوُنئرو.

(318) پرائي پلاھ ڪان، پنھنجي پڇ ٻہ چڱي.
(319) پرائي دھلين، احمق نچي.
(320) پرائي ماڙي ڏسي، پنھنجو پونگو نہ ڍاھجي.
(321) باز جي ريس ڪري اُڏاٽي چڙي، ڇٽو ھوس ڇھنب ۾ سو ٻہ پيس ڪري.
(322) پرڻ چوي ڏونگھي کي: ھل ڙي تہ تونگا!
(323) مينھن پنھنجي ڪارنھن نہ ڏسي، ڳئون کي چوي: ھل پڇ ڪاري.
(324) پڙھي پاڻ نہ ڄاڻي، ماري ڪتابي.
(325) اُتي پاڻ نہ سگھي، لک لعنت گوڏن کي.
(326) پڪيءَ ٻير ۾، سڀ ڪو پتر ھڻندو.
(327) پڳ ڪان، ٻتانو وڏو.
(328) پلاءَ جھڙي پدمڻي جي ھڪي حاضر ھوءِ، ٻوُسي وجھجي پيٽ ۾ مر پيٽ ڦاٽي پوءِ.
(329) پنج ئي آڱريون برابر نہ آھن.
(330) پنڌ ڪان، ڪتي جي وات ۾ چڱو.
(331) پنھنجي پٽ، ڪنھن کا نہ ورائي ڏني آھي.
(332) پنھنجي ڏنئري کي ڪير ڪٽو چوندو.
(333) پنھنجي، سنھنجي.
(334) پنھنجي ڪکين، ڪوئي نہ لکي.
(335) پنھنجو ڪائجي، گوبند ڳائجي.
(336) جھڙو سمر آپٽو، تھڙو مٽ نہ ڪوءِ.
(337) پنھنجي ڪئي جو، نڪو ويڄ نڪو طبيب.
(338) ھٿان پيئي نانڪا، در در ڏڪا کاءِ.
(339) پنھنجي گٽيءَ، پؤُ گڏہ کي پيري.
(340) وقت ڪري واڪا، تہ گھوڙو گڏھ کي چوي ڪاڪا!
(341) پنھنجي گھر جھڙي ٻہ ڪا ٻي بادشاھي؟
(342) پنھنجو گھر ڪن سان ڪري ٻر، پرائو گھر ٽڪ اُڇلي ڏر.
(343) پنھنجو گھر، داتا جو در.
(344) جو سک اپني چوباري ۾، سو ناھين بلخ بخاري ۾.
(345) پنھنجي گھر ۾، ٻلي ٻہ شينھن.
(346) پنھنجي لاھي جنھن ھٿ ۾ ڪئي، تنھن کي ٻئي جي لاھيندي ڪھڙو پؤُ؟
(347) لنگھي لاتي لوئي، ڪيا ڪريگا ڪوئي.
(348)نانگو ننگان نڪتو، نانگي ڪھڙو ننگ.
(349) ميھار مينھن مان نڪتو، تہ وڃن کھڙي پارت.
(350) پوکين تانکي پوک، جيسي پاڻي اتيئي پاڙ ۾.
(351) پھير چور ٿئي، تہ واھي ڪيترو وھي.
(352) پئسي پلو مھانگو، رپئي پلو سھانگو.
(353) پيٽ ٻہ ٻاھين، چنتا ناھين.
(354) پيٽ پريو، تہ منھن ڪارو ئي سھي.
(355) ڦٽ ٻجو ڪڄ، پر گيھ ذرو ڏڄ.
(356) ناڪ ڪٽا تو ڪٽا، پر گيھ تو چٽا.
(357) پيٽ پر، پني لڏ.

(358) پنني مار، پيٽ نہ مار.
(359) پيٽ نہ هجي تہ سونيون پتيون اَڏجن.
(360) پيٽ، بري بلا.
(361) پٽيندي پيٽ کي ويو چمارو جٽ، هو جو مٽي ڪٽ، سو پڻ پٽي پيٽ کي.
(362) پيرِ کي ڪم، نڪاءُ سان.
(363) وهي نہ وهي، وٺ رينگڻ کي.
(364) پيو پر، ويو گهر.
(365) پينچن ۾ پرميسر.
(366) بجا ڪهي جسي عالم، اُسي بجا سمجهو، آوازِ خلق ڪو، نقاره خدا سمجهو.
(368) پيئيءَ ليئيءَ، ڏيءُ ڪم اچي.
(368) ڦاٽڙي نہ سبي، سا راجا نہ راڻي.
(369) ڦڙي ڦڙي تلاءُ.
(370) ڦورو نہ ڦولهي، شل سنئين پئي صراف کي.
(371) عدل چٽان آءٌ نہ، ڪو ڦيرو ڪج فضل جو!
(372) جا بندي کي بار، سا صاحب کي سٽري.
(373) جاڙي جڳ سنئين.
(374) جاڻ تہ جواڻ.
(375) جاءِ چوي جوڙائي ڏس، شادي چوي ڪري ڏس.
(376) جبل سان مٿو هنئي، نيٺ مٿو پڄي.
(377) گدرو ڪري ڪاتيءَ تي تہ بہ گدري جوکو، ڪاتي ڪري گدري تي تہ بہ گدري جوکو.
(378) سر سندي آڪاس ڪون، ڦر ماتي آوي.
(379) جتي اُٺ ترندو، تتي پڇ بہ ترندو.
(380) جتي پاڙا، تتي ڊيڊ واڙا.
(381) جتي ويڙها، تتي جهيڙا.
(382) جتي پڄڻ نہ آهي پهت، اُتي پڄڻ ڪم پلن جو.
(383) جتي پڄڻ نہ آهي جاءِ، تتي پڄڻ ڪم وريام جو.
(384) جتي روشني ۽ هوا، تتي ڪانهي تانگهہ طبيب جي.
(385) جتي لوپي هجن، تتي نوڳي بک نہ مرن.
(386) ڪڄ ڦريو جوڳين، سنڌ ڦري نوڳين.
(387) جتي ماني، تتي ماڳ.
(388) جتي هر، تتي گهر.
(389) جتي وڻ نہ آهي، تتي ڪانديرو بہ درخت.
(390) جڏهوڪا مينهن، تڏهوڪيون چڪيون.
(391) اڳي اڳي، گورک جاڳي.
(392) جئن چر تئن خير.
(393) سڌ تي بڌ.
(394) جر نئيس، جيڏي نہ نئيس.
(395) جڙيءَ کي جس.
(396) هڪڙي ڪپڙي ڪير پري، بي بہ ڏيندو الله.
(397) جڳ مڙيو ئي جوابازي، ڪن ڪٽي، ڪن هاري.

(398) ٻيو سڀ رهندو هٿ، نيڪي نيندين پاڻ سان.
(399) جن آهرن ۾ ڪائي ڏنو، سي توٻرن ۾ ڪيئن ڪائين؟
(400) جن ڪاڏا پلن جا پيٽارا، تن جا هينئڙا ويچارا.
(401) جن جو هتي ڪپ، تن جو اُتي ٻه ڪپ.
(402) جنڊ ٻه وار، ٻٺ ٻه وار.
(403) وارا، چمارا آهن.
(404) اڄ همان، سپان تمان.
(405) اٺتيهه راتيون چور جون، ته ٽيهين رات ساڌ جي.
(406) سس جا سؤ ڏينهن، ته ننهن جو ٻه هڪڙو ڏينهن.
(407) جنڊ ڪڻ ته جنڊ ڳؤرو، پڙ ڪڻ ته پڙ ڳؤرو.
(408) جن ڪي ڏنيون ڄايون، تن سان ڪهڙيون ٻاهيون.
(409) جنهن اُيرندي تاءُ نه ڪيو، سو اُلهندي ڇا ڪندو؟
(410) جنهن تن لڳي، سو تن ڄاڻي.
(411) جتي ٻاهه ٻري، تتي سيڪ اچي.
(412) جتي ٻاهه ٻري اتي جاءِ جلي، پاڙيوارن ڪهڙو سيڪ؟
(413) جنهنجو جو ڪم سو ئي ڪري، ٻيو ڪري ته گهاٽو پري.
(414) جسڪا ڪام تسڪو ساجي، اور ڪري تو نينگا باجي.
(415) جنهنجي واٽ نه وڃجي، تنهنجو پنڌ ٻه نه پڇجي.
(416) جنهن جي وڃجي گهر، تنهن جي ڪجي پر.
(417) جهڙو ديس، تهڙو ويس.
(418) جهڙو راڄ، تهڙي رهت.
(419) جهڙو لڳي واءُ، تهڙي ڏجي پٺ.
(420) جهڙو سمر، تهڙي سامگري.
(421) ڏيئڙي سو ڪر، جو ڏٺءِ ماءُ گهر، ننهڙي سوڪر، جو ڏٺءِ سس گهر. (زنانو).
(422) واءُ ڏسي، گاهه ٻه نمي.
(423) هڪ ٽنگيي جي ملڪ ۾ وڃجي، ته ٻي ٽنگ ڪٽي لڪائجي.
(424) جنهن جي ويلا، تنهن جي رکيا.
(425) جنهن جي هيڪار ڪيائين ڪوڙي ٿئي، تنهين تي ٻيهار، سچي ساک نه وسهان.
(426) جنهنجي هٿ ۾ ڏوئي، تنهنجو مٽ هر ڪوئي.
(427) ٻينل جو، سيڪو يار.
(428) جتي ماکي، تتي مک.
(429) جنهن ساس ڏنو آهي، سو گراس ٻه ڏيندو.
(430) جني ڏاند نه ٻچ، تني سندس آسرو، اول رسائي انهن کي پوءِ اياري سچ.
(431) سر سر رزق، سنباهي ٺاڪر.
(432) جني پوُءُ، تني ڊءُ.
(433) جيترو قاعدو، تيترو فائدو.
(434) جني ڪاڻ ڪيم لائي چائي، سي نه ٽيم سُورن پائي.
(435) جني ڪاتر ڪوڙ ڪمايم، ڪم نه ساڳيا سيئي آيم.
(436) جني ڪاڻ مياس، سي ڪلهي ڪانڌي نه ٿيا.
(437) ڪني جي ڪاڻ، ڳئون چاريم ڳوٺ جون.

(438) ڪڏهن هاڙهي هياس، اڄ پڃان پيچي ڪو نہ ٿئي.

(439) جني مٿي مامرا، سي ڪيئن ننڊون ڪن؟

(440) جني منجهہ مٽيا، سي لڪا وتن لوڪ ۾.

(441) جوا هارائڻ واري جو اڌ منهن ڪارو، کٽڻ واري جو سڄو منهن ڪارو.

(442) جو ٻوڙندو، سو ٽڪبو.

(443) جوَ ڍيري، گڏه رکپال.

(444) جهڙا رُوح، تهڙا ختما.

(445) جهڙا ڪانگ، تهڙا ٻچا.

(446) انوءَ جي آکهہ ئي هڪڙي.

(447) جهڙي ٻني تهڙو ٻج، تنهن جي سلي پر ٻہ ٻج.

(448) جهڙي تاجي تهڙي پيٽي، جهڙي ماءُ تهڙي ڌيٽي.

(449) جهڙي مائي، تهڙي ڄائي

(450) جهڙي چالي تهڙي پني، هن لاهي هن کي ڏني.

(451) ڪوڙيءَ کي گهمرو.

(452) جهڙو اَن، تهڙو من.

(453) جهڙو ٻُوٿ، تهڙي چماٽ.

(454) جهڙو منهن، تهڙو موچڙو.

(455) جهڙو حال حبيبان، تهڙو پيش پريان.

(456) حال پريان نال.

(457) جهڙو وڻ تهڙو ڦر.

(458) جنهن جو ٻڻ ٻڇڙو، تنهن جو ميوو مٺو نہ ٿئي.

(459) جهڙي پت، تهڙو ڇٽ.

(460) جهڙي پوک پوکبي، تهڙي لڻبي.

(461) جوَ پوکي، ڪڻڪ ڪو ڪو نہ لڻندو.

(462) ڪرند پسند، ڏيند لهند.

(463) جهڙي ڪرٽي، تهڙي پرٽي.

(464) جهڙي سٺ، تهڙيون ٽي ويهون.

(465) جهڙا اڍائي، تهڙا ساڍا ٻہ.

(466) جيترا وياءَ، تيترا هيانءَ.

(467) جيڏا اُٺ، تيڏا لوڏا.

(469) ايندو سيڪو ڏسي، ويندو ڪو ئي نہ ڏسي.

(470) جيڏو پٽ، تيڏي ٻڪيا.

(471) جيري لاءِ ٻڪري نہ ڪهجي.

(472) جيسين ڍائو ساهہ ڪٽي، تيسين ٻڪئي جو ساهہ وڃي.

(473) جيسين للو ڪٽي لٺ، تيسين ڪرهہ اُجهاٽي.

(474) جيڪا ڌاريان ٻڪري، تنهن لمندا ڪن.

(475) جيسين ساس، تيسين آس.

(476) جيڪي ڪري گيهہ، سو نہ ڪري ماءُ پيءُ.

(477) اَن وڌائي اوجهري، گيهہ وڌائي ڪوپري.

(478) جيڪي ڪوهہ ۾ هوندو، سو آنهن ۾ پوندو.

(479) جيڪي ڪني ۾ هوندو، سو پاٽ ۾ پوندو.
(480) جيڪي هوندو پاڳ ۾، سو وهي پوندو پاڳ ۾.
(481) جيءُ خوش تہ جهان خوش.
(482) آپ سکي تہ جڳ سکي.
(483) جيئڻ پلو آهي اُن جو، جو جيئي تو بين لاءِ. مرڻ پلو آهي اُن جو، جو جيئي تو پاڻ لاءِ.
(484) پيٽ، ڪتا بہ پيا پاڙين.
(485) ڇپ جي ترڪڻ کان، پير جو ترڪڻ چڱو.
(486) جڳر ۾ ڄار، اگهہ مڙيوئي هڪڙو.
(487) ٽڪي سير ڀاڄي، ٽڪي سير کاڄا.
(488) ريڊون مڙيئي ڪارَ-ڀوتيون!
(489) ڄمندي ڄام، ڪو ڪو نہ ٿيندو آهي.
(490) ماءُ پيٽان ڪو سکي ڪو نہ ايندو آهي.
(491) جهجهي هوند، جهجهو فڪر.
(492) جتي گنج، تتي رنج.
(493) جهنگ، پنهنجا رنگ.
(494) جهيڙو کهہ پيو جهيڙو، جهيڙو تہ گلي جو هار جهيڙو.
(495) چاڪريءَ چور، نيوالي حاضر.
(496) ڪائڻ مهل ڪرو، ڪم مهل ڀرو.
(497) ڪائڻ وير مڙس، هاج وير چوڪر.
(498) چاڪريءَ ۾ آڪڙي ڇا جي؟
(499) چانديا چور، شابڙاٽي شاهد.
(500) چورن جا پائر، ڳنڍي ۽ چوڙ.
(501) چريءَ ڪي چوڙو، ڪڏهن ٽنگ ۾ ڪڏهن ٻانهن ۾.
(502) چرين جا پور مٽي جا سور.
(503) چرين کهڙا چت مئن کهڙا مامرا.
(504) چريا، "ڪئن"؟ چي ويران وير وڌ.
(505) چريا ڏيئي چار، واڇان ونجي هڪڙي.
(506) چريا چرين گڏيا، عيد مبارڪ!
(507) چريو تہ بہ گهر ڏي وريو.
(508) چري آهي، چڪي آهي، پنهنجي پهہ تي پڪي آهي.
(509) سيڪو پنهنجي ڏر تي ڏاهو آهي.
(510) ڪو چريو تہ بہ پتر اُچلي گهر ڏي.
(511) چڱائيءَ ڪي چار، ڳٽي هٽجن موچڙا.
(512) چڱن جي چڱائي، پوءِ بہ پيئي ڳائبي.
(513) چڱو پلو ڪائي اَن، نا چڱو ڪائي ڏن.
(514) چلهہ تي، سو دل تي.
(515) چلهہ کان دوُر، سو دل کان دوُر.
(516) سيئي سڀا سيڻ، جني پڪا اوڏڙا.
(517) پت پيئي، وٽ پيئي.
(518) ڪنڌيون پار، قنڌارون پار.

(519) چنڊ ڪي ڌهي، پوءِ سجي پاڳ.
(520) چور ڪي، پنهنجو ڪيتو پيو ڪائي.
(521) چوندبيندي چور، وجي بينا ککڙين تي.
(522) چوڻ ۽ ڪرڻ ۾، وڏو ڦير آهي.
(523) چوڻيءَ هر ڪو چئي، ڪرو ڪو رهٽيءَ رهي.
(524) چوڪراٽي پوتي، ڪنهن نہ ڌوتي.
(525) ٻار نيٺ بہ ٻار.
(526) ٻار ٻاراٽي ڪئي، تون ڏس پاڻ ڏي.
(527) حجتي، لعنتي.
(528) حلوي حلوي چوندي، وات منو نہ ٿيندو.
(529) ان پاڻي جي ناڻءَ سان، بک اُڃ ڪين لهي.
(530) ننگر پهچي ڪونہ ڪو، بنا پنڌ ڪئي.
(531) حمائتڻ گڏھ، عراقڻ کي اِٽيون هٽي.
(532) حيلي رزق، بهاني موت.
(533) خرچ ڪاءُ، ڏئي شاه.
(534) خرخسو نہ خالي، آڏيو نہ تہ پائلي.
(535) دال روٽي کاڌي ڌن کٽي تہ ڪٽڻ ڏي.
(536) ڏندڻ ڪندي ڏند گسن تہ گسڻ ڏي.
(537) ڦٽي ڏيندي وار ڪسن تہ ڪسڻ ڏي.
(538) سچ چوندي يار رسن تہ رسڻ ڏي.
(539) دائي کان پيٽ ڳجهو ڪونهي.
(540) درياه ير تي چوکر ڪڏي اچ نہ ٻڏي سيان ٻڏي.
(541) نالو جيئو، هٽ وجهي نانگن جي ٻر ۾، سو بہ نہ جيئو.
(542) دک بنا سک، ڪونهي.
(543) رنج بنا گنج، نہ ٿئي.
(544) دک ۾، سيڪو هر پچي.
(545) دل ڪوٽي تہ عذر گهڻا.
(546) دل سوڙهي نہ هجي، تہ جاءِ سوڙهي نہ ٿئجي.
(547) دولت، نهن کان ماس وڇوڙي.
(548) مايا چلٽي آهي.
(549) دير پيا، درست ٿيا.
(550) ڌرت پڙيئي، ڌرم نہ چوڙيئي.
(551) ڌن هجي ڌوڙ ۾، تہ چمڪا ڏئي نور ۾.
(552) ڌنئري ۾ ڪي هيو تہ ڌٽين ڪين چڌيو.
(553) ڌڻ تہ ڌٽي.
(554) ڌٽي ري ڌڻ سجو، ڌڻ ري سجو ڌٽار.
(555) ڌاڍو سو گابو.
(556) ڌاڍي جي لٺ کي بہ مٿا، جيڏانهن ڦيرائي تيڏانهن سنيئن.
(557) سبر سان سينئن ڪبي ڪيئن، چوندو جيئن ٿيندو ٿيئن.
(558) ڌاهو ڪانءُ، بہ جنگهو ڦاسي.

(559) ڏبري ڍور ڪي، مڇر گهڻا.
(560) ڏبري جو ڏٽي، سويرو پلاٽي.
(561) ڏنو سڀ وسار، اَڻ ڏني ڪي ياد ڪر.
(562) رام سمر، جڳ لڙني دي.
(563) ڏجي نہ، تہ ڏکوئجي بہ نہ.
(564) ڏچر گهوڙو، سچر زال، ٻئي ڪڏ پيا.
(565) ڏڏو ڪير، ٽٽن ۾ نہ پوي.
(566) ڪتي ڏاڙهي هٿ نہ اچي.
(567) ڏنو ٻنو آهي.
(568) ايڪ ديوي، دس پاوي.
(569) ڏه دنيا، ستر آخرت.
(570) ڏنو تئي نہ ڪنو؛ پوڪ ڪٽو، تہ تئي گهٽو.
(571) ڏي تہ ڏيئي، سلو سائو ٽئيئي.
(572) ڏنو ڏاڻ مئو پناڻ، ورائي ونې بي ايمان.
(573) ڏني جو پٽ چٽو.
(574) ڏوڏي ڪي بہ پتو آهي.
(575) ڏئي مٽيون، پر ڪنهن جي هٿون.
(576) ڏيسا چال، ڪلا ڏرم.
(577) ڏڏ ولوڙجي مانڌاٽيءَ، مکڻ وهي لاٽ، چريا سي چئجن، جي ڇڏين اباڻي واٽ.
(578) ڏينهن جو ڪُوڙو تجي، رقم جو ڪُوڙو نہ تجي.
(579) ڏيڻ ڏکيو آهي.
(580) ڏيڻ، ڏيهہ ڇڏڻ ۽ ڏيهي ڇڏڻ (مرڻ) ٽيئي اهنجا.
(581) ڊڄ تنهنجي ڊاءِ، جنهن جي وائيءَ ۾ ور گهڻا.
(582) ڊڄ انهيءَ ڪان، جو منهن تي ڪوڙ ڳالهائي.
(583) ڊڄ انهيءَ ڪان، جو ڪڏ تي بيهي گاريون ڏئي.
(584) ڊني واٽئي، موُر نہ لاڀ.
(585) ڊنيورا شهر ۾، لڙڪا بغل ۾.
(586) رات ٿوري، سانگ گهڻا.
(587) رات جوُن، ڳالهيون نہ پڙن.
(588) رات گئي، بات گئي.
(589) راجا اڪيين ڪ ڪنين؟
(590) رت ڪٽورو ڏجي، تڏهن پت ڪٽورو ملي.
(591) پگهر بنا پئسو نہ ملي.
(592) رت ونگو بہ وري.
(593) پنهنجا وري بہ پنهنجا.
(594) جگر نيٺ بہ جگر.
(595) توڙي ڏجي پاڻ، تہ بہ پر پنهنجو نہ ٿئي پر
(596) هڏ بنا سڏ ڪو نہ ڏئي.
(597) رڌي پڪي بہ يا نصيب.
(598) داڻي داڻي تي مهر.

(599) رڍن اڳيان رباب، وڄائيندي ورهيہ ٿيا.
(600) سوين سنت چون تہ بہ ٻوڙا ٻڌن ڪينڪي.
(601) رڪ جا چٽا، آنڊا چيرين.
(602) روزن پنيان عيدون، عيدن پنيان روزا.
(603) دکن پنيان سک، سکن پنيان دک.
(604) لاهين پنيان چاڙهيون، چاڙهين پنيان لاهيون.
(605) زالان ڏاوڻ، مردان ڪاوڻ.
(606) زالون زالن جو ڪاڄ.
(607) سياڻن ڪي ڪار، نياڻن ڪي وڃٽي.
(608) بيڪار ڪان بيگار ڀلي.
(609) بيڪار مباش ڪڇ ڪيئا ڪر، ڪپڙي ئي اُڌيڙڪي سيئا ڪر.
(610) سڀ ڪا ٻڪري، پنهنجي پائي ٽنگبي.
(611) جو هٿ ڪري، سو هٿ پائي.
(612) سڀ ڪنهن ڪي، پنهنجا سوُر.
(613) پرائي پٽر، پٽي سڀ ڪا پنهنجا.
(614) سڀ ڪو، ثاني شريڪ.
(615) ڪنهن ڪي گهٽ نہ ڄاڻ، جي چاهين ملڻ محبوب جو.
(616) سڀ ڪو پاڻ ڪي ميان منوُ سڏائيندو وتي.
(617) سڀ ڳالهہ ۾ حڪمت.
(618) جا جوڙيائين سا واهہ واهہ!
(619) پريان سندي پار جي مڙيئي منائي.
(620) جا تڏ ياوين، سا ئي ڀلي ڪار!
(621) ستي ٻلي، ڪئا ڪين ماري.
(622) ستي شينهن ڪي، آگر نہ ڏجي.
(623) ستين لنگهٽين، ڪتو بہ حلال.
(624) اُڻ سرنديءَ، پهاڄ پيڪي.
(625) لاچار ڪي، سڀ ڪي روا.
(626) سپتيو ماٺهو، پرائي مال ۾ پائيوار.
(627) سڄ: ٻہ پاچا.
(628) ڪڏهن پريءَ ۾، ڪڏهن پاڪر ۾.
(629) ڪڏهن ماٽي مٺ تي، ڪڏهن ماٽيءَ مٿان مٺ.
(630) سڄن پيٽان وڍيا، وڍين پيٽان سڄا.
(631) سڄڻ سڄي ٻانهن ڏئي تہ سڄي نہ ڳيهجي.
(632) سڄڻ هئن سنوان، مر ڏيهہ ڏنگايون ڪن.
(633) سڄڻ هجن ساڻ، تہ جهنگ اندر سوني ڪاڻ.
(634) ڇا جي ڏنگا ڏير، منهنجو ڏينهن ڏنگو نہ ٿئي.
(635) ڏٽي همراهہ، تہ ڪنهنجو نہ ڊاءُ.
(636) راڪي رامہ، تہ ماري ڪير؟
(637) سچ تہ بينو نچ.
(638) چور جي ماءُ ڪنڊ ۾ رئي.

(639) سچ جي ٻيڙي لڏي، پر ڪڏهن نہ ٻڏي.
(640) سچي جو ٻيڙو ستڙ.
(641) سچ مرچان، ڪوڙ ڳڙ.
(642) سخيءَ ڪان شُومُ ڀلو، جو ترت ڏئي جواب.
(643) سرمو سڀ ڪو پائي، پر اک اک جو ڦير.
(644) سڙي سڙي ڪنجهڻ لهي.
(645) سڪن گڏ، آلا ٻرن.
(646) سڪو ٽڪر ساءَ جو چڱو ءِ چوکو، لعنت اُنهيءَ لپيءَ کي جنهن ۾ جيءَ جو جوکو.
(647) سڪٽي ڪني، گهڻو اُيامي.
(648) آهر جي وڏائي، ڪني پاٽ تي آئي.
(649) اچا ڪپڙا ڪيسا خالي، ماڻهن ليکي ملڪ جو والي.
(650) اندر اگهڙيون، ٻاهر پڳڙيون. 222
(651) دم دال جو، آڪڙ پلاهه جي. 185
(652) ديوان جو دم، دمڙيءَ جي دال تي.
(653) گهر ۾ آٽا نهين، مان ڪو بولي پُوري پڪائو.
(654) لپن لوڻ ڪٽا ٻہ نہ، منهنجو نالو سون ٻائي.
(655) ماءُ مري رکي سڪي، ڏيءَ دا نالا ڏهي
(656) ملڪ ۾ ڏيڊ ڪجور، ميان ليٽي باغ ۾!
(657) هڏ پورا، سڏ وڏا.
(658) هڙ سڪٽي لوڏ گهڻي، آءُ ماريا، ڪتل ڏٽي.
(659) هڙ ۾ هريرون گوڏ ۾ پتاشا، اندر اگهڙيون ٻاهر ناشا ماشا.
(660) سلو سو جو انگورين ڀلو.
(661) سنجهو، ڏنجهو.
(662) سندرو ثابت تہ منزل آسان.
(663) اُدم ڪي پر آهن.
(664) سنسار، مها چار.
(665) سنگ جو پرسنگ.
(666) تخم تاثير، صحبت اثر.
(667) جهڙو سنگ، تهڙو رنگ.
(668) سنگ تاري، ڪسنگ ٻوڙي.
(669) ڪارو وهي ڪمري وٽ، رنگ نہ مٽائي تہ عادت مٽائي ئي مٽائي.
(670) سنئون چوي، سو سُور پرائي، ڪيڏ ڪري سو ڪٽي ڪائي.
(671) ستي تي سيڏائي، لنبي تي ڪائي.
(672) سوال کان صرفو چڱو.
(673) سوال ويچارو آهي.
(674) سُور پئي ساٿيءَ کي، ڏنيجي گڏهہ!
(675) سوڙ سارو، پير ڊگهيرجي.
(676) ڪچي نہ ڦاڙي، سو ڪاٻاري.
(677) قرضن جا ڪوٽ ڪٽي، چوٽ چاڙهيائين چلها، جاجي ماجي ڪائي هليا، اُتس آئي گلا.
(679) سوڙهي سياندريءَ، وهنوار نہ ڪجي.

(680) سون پرکجي ڪسوٽيءَ، روپو پرکجي باھ. ماڻھو تڏھن پرکجي، جڏھن ٻہ اکر ڳالھاءِ
(681) سوڪيءَ پاڻيءَ سپ ڪو، اُوڪيءَ تون آڌار!
(682) سپ ڪو مطلب جو يار. 426.
(683) سياري جي سوَڙ سپ ڪو پاڻ ڏي سيڙي.
(684) سيرو ڪاڏو، پاتل ڦاٽي.
(685) شراڪت جي ديڳ، ڏٽي تپائي.
(686) شڪر ڪر صحيح تہ تو ئي سان توھ ٿئي.
(687) صبر جني جو سيڱ، تير نہ گسي تن جو.
(688) صبر وڏو تول.
(689) صرفو ڪرين، تہ پٽ هنڍاءِ.
(690) صلاحين شينھن ٻجهن، ڪم ڪرهين نہ ٿئي.
(691) ضامنگيري، تاوڻ گيري.
(692) ڪشيئي نہ ڪمان، پڙيئي نہ ضمان.
(693) طمع سندو طس، پريو پرجي ڪينڪي.
(694) گھٽي ڪي گھٽو گھرجي.
(695) ظلم قائم آهي، ڪندڙ قائم نہ آهي
(696) عشق انڌو آهي.
(697) عشق نہ ڄاڻي ذات نہ ڪذات.
(698) عقل بنا آدمي، آهي پسوُنءَ سمان.
(699) عقل بنا آدمي، جئن جهنگ ۾ چري ڍور.
(700) عقل ري عذاب گھڻا پسنديءَ جنڊڙي.
(701)عقل بنا اوندھ.
(702) عمر وني وني مارئي وننڊو، تر ڪين تيلهيندو.
(703) راڻي رسندي تہ پنهنجو سهاڳ وننڊي، ڪنهن جو ڀاڳ ڪين وننڊي.
(704) غريب جي جوءِ، جڳ جي ڀاڄائي.
(705) وھوُ ڍڳي تي مار.
(706) غيب جي گدو چئي خبر خاوند کي.
(707) اگر ڄاڻن لهر ڄاڻي.
(708) قاضي ڄاڻي، قيامت ڄاڻي.
(709) اگھہ ۽ ڳيچ جي سڌ الله کي.
(710) وڏيون اکيون الکھہ [الله] کي.
(711) فقير جي ڪاوڙ، پاڻ تائين.
(712) هنڊي اُپامندي تہ پنهنجا ڪنا ڪائيندي.
(713) قرض وڏو مرض آهي.
(714) رٽي ۽ رائر جو سڌ جنهن کي هوءِ. منجي اُتي جوءِ، وجي تنهن کي وسري.
(715) قلندرن پنيان، گھٽيئي ڪتا پيا ڀوَنڪن.
(716) پر پٽ بادشاهن کي بہ پيون گاريون ملن.
(717) ڪاٽ ڪٽو، واڍو چٽو.
(718) پلو سنئيان ميري متکي ٹوُٽي، مين دوڌ بيچن سين چوتي.
(719) لوُلي چٽي، ڪتڻ ڪان.

(720) موليٰ مينهن وساءِ، ته ڪانئر ڇٽن ڪم ڪان.
(721) ڪانيءَ ڪنيءَ لڄ.
(722) ڪانگ کي لڙ ۾ مزو.
(723) ڪانئر چکن موت، ڏهه ڏهه پيرا ڏينهن ۾.
(724) ڪاٺيءَ جي وهانءَ ۾ سنگٽ گهٽا.
(725) ڪتو بہ ڪاڏو، ڪک بہ نہ پري.
(726) ڪارو منهن ڪتي جو، رب اوتري جي اوتري.
(727) ڪتو ڪڙم جو ويري.
(728) شير خان جو شڪرو، گهر جا ڪڪڙ ماري.
(729) آنڌي ۾ ڻانڊو.
(730) پنهنجن سان وير، پروان سان ميڙ.
(731) جر نئيس، جيڏي نئيس، پنهنجي نہ نئيس 394.
(732) ڏيهہ چوي، ڏيراڻي نہ چوي.
(733) سڱ ۾ ساڙو، رت ۾ باهہ.
(734) ڪتو وهي، تہ بہ پڇ لٽڪائي وهي.
(735) ڪتيم سپ جمار، پاندي پوري نہ ٿئي.
(736) ڪچيءَ ڪنا نہ وريا تہ پڪيءَ چا ورندا.
(737) ننڍڙو ٻار، مڇ جو وار، جئن موڙ تئن مڙي.
(738) ڪرم هيٺ ڪيتي ڪري، بلد مري يا ٿوتا پڙي.
(739) توڙي وجي روُم، تہ بہ ڊوڊو ۽ توُم، لکيو لوح قلم ۾.
(740) جاڏي وجي واگهوُ، تاڏي پاٽي تانگهو.
(741) چني مورن وتني، ٻانيڻ ڪهڙو ڏوهہ؟
(742) ڪسنگ ڪان اُهيئين ڀلي.
(743) ڪسيري جي ڪتي، ٽڪي جا ٽڪر ڪائي.
(744) انين آني پڳڙي رپيو ٻڌاٽي، ڪري پئي کوهہ ۾ بہ رپيا ڪياٽي.
(745) ٽڪي کي مرغي، ڇهہ ٽڪا محصول.
(746) چار پئسي کي چٽا پيٽي، پانچ پئسي کي ملم پٽي.
(747) وڏي ٻاگهي يا وڏي ڏيٽس؟
(748) ڪماليت کي زواليت.
(749) ڪم پئي، ڪل پئي.
(750) ڪم لٿو، ڏکڻ وسريو.
(751) سيج ڪيائون سرهي، منا مگٽهار.
(752) ڪن ڪن سان، ڪين ڏوپندو.
(753) ڪنگر ۾ ڪڪڙا، پڙي مبارڪ!
(754) ڪني اَڳڙي، ڪنڍ ۾ ڏوئجي.
(755) گهر جو ڪن، گهر ۾ مئجي.
(756) ڪني آڱر، وڍي ڀلي.
(757) ڪنيءَ رن جا ٻار، جئن ٿورا تئن چڱا.
(758) ڪني ڦرائجي، ٻني نہ ڦرائجي.
(759) ڪوڏي حرام، بجڪو حلال.

(760) ست ڪتا ڪائي، ٻلي حج چڙهي!
(761) سڄو ڳيهي، ڏند نہ ڏئي.
(762) شوروو حلال، ٻوٽيون مردار.
(763) ڪوري ڪڏ ڪٽي، پر پاڻ اُن ۾ پوي.
(764) جو ٻئي جي ڪڏ ڪٽندو، سو پاڻ ڪڏ ۾ پوندو.
(765) فريدا، جو تيڏي ڪڏ ڪٽي، تو اُس دي راهہ سنوار، اوه آپي پؤسين ڪڏ وچ، تون لنگهين پؤسين پار.
(766) ڪوڙهيو ڪتو، ڪنهڻ ڪان نہ رهي.
(767) ڪوڙي جي ڊوڙ، ڪڏ تائين.
(768) ڪوڙ جي پاڙ، نڪريءَ تي.
(769) ڪي ڇانورن مان ڇنو ڪن، ڪي ڇني مان ڇانور.
(770) ڪاڏي ڪوهہ ٻہ ڪتي وڃن.
(771) ڪڏ، ڇي جيءَ سڏ.
(772) ڪنئينءَ وٽ جو ملهہ، ڪونهي.
(773) ڪنئين اگهي نہ، ڳولي لڀي نہ.
(774) رڍ سهانگي ٿئي، تہ هرڪو ڀچ ڪٽي پيو ڏسيس.
(775) ڪوپريءَ ڪوپريءَ ڳت نياري.
(776) ڪوهہ جي مٿي ڪوهہ ڪي.
(777) ڪيتي سر سيتي.
(778) آپ ڪري سو ڪام.
(779) ڪير جو ڪانيل، جهڻ ڦوڪي پيئي.
(780) ڪتيءَ کي ڪنهن اُماڙي ڏني، تہ تارا ڏسي ٿي ڊني.
(781) ڳپ جو ڪلو، جتي ڪوڙ تتي ڪپي.
(782) ڳدڙ ڊاڪ نہ پڄي آکي ٿوُ ڪتا.
(783) ڳدڙ ٻہ ڳدڙ جي ڪوڪ اُنائي.
(784) ٻرڙي پوي نہ ٻاجهہ، پر ۾ ٿو پاءُ مري.
(785) ڪوُ ڪاهوُ ڪو ناهين.
(786) وڳر ڪيو وتن، پرت نہ ڇنن پاڻ ۾، پسو پکيئڙن، ماڻهنئان ميٺ گهڻو.
(787) ڳڏهہ تي ڳلاب، هاريندي حيف ٿيو.
(788) ڳڏهہ پنهنجي سانوٽي هينگن ۾ وڃائي.
(789) ڳڏهہ جو ڇا وس، جو ٻيڙيءَ ۾ نہ چڙهي.
(790) سؤٽي هجي ساڻ تہ ڳڏهہ ڳوهي نہ ڪري.
(791) ماڻهو ٻٽيهہ لڇڻو، موچڙو ڇٽيهہ لڇڻو.
(792) ڪهر ڪئن؟ ڇي ان سنوان، موچڙن سان ڪئن؟ ڇي: جهولي ئي تنهنجي.
(793) ڪڻ ڪلو، تہ ٿيئي پلو.
(794) ڳذريءَ کي ياد نہ ڪجي.
(795) اُٺي ٻهہ ڇني
(796) ويئي تٽ ٻانيڻ ٻہ نہ واڇي.
(797) ڪني ماضي من ۾ ڪني استقبال، حيف تني جي حال، جن وساريو حال کي.
(798) ڳگر ڳگر، پندا اڙيا.
(799) ڳنجي جي مٿي ۾ جوُنءَ نہ ليک.

(800) گهپي نڪرن مان پاڻي سڪائي.
(801) ڳالهين سنديون ڳالهيون، ٽڪي سندا موٺ.
(802) ڳڙ جاٽي، ڳڙ جي ڳوٺري جاٽي.
(803) گهر جو پير، چلهه جو مارنگ.
(804) گهڙيا سي چڙهيا.
(805) گهڻ پيٽاري بگري، ڪائي ويئيءَ جهار.
(806) گهٽن ڪنئي، چپر ڪجي.
(807) گهٽن ڪي سمر، هڪڙي ڪي پري.
(808) پانچ سات ڪي لڪڙي، ايڪ جني ڪا بوج.
(809) گهٽي زالين گهر نه هلي، گهٽي مڙسين هر نه هلي.
(810) گهوٽ ڪنؤار راضي ته ڪيا ڪرينگا قاضي؟
(811) لکيا لهارن ڪي، ٺپر تي ٺاندا.
(812) لکيو پڙي، پر ڪڍهن نه ٽري.
(813) جيڪي لکيو منجهه ازل، تنهن کي ڪير وجهي جهل.
(814) قضا قضا نه ٽئي توڙي ڪو سدا رئي.
(815) تقدير اڳيان ڪهڙي تدبير.
(816) تقدير ڪي آگي تدبير ڪيا ڪري، حاڪم جب خفا هو، وزير ڪيا ڪري.
(817) لکئي مان لک، نڪو لاهي نڪو پائي.
(818) لکيو منجهه للاٽ، قلم ڪياڙيءَ نه وهي.
(819) لوپ چڏ ته سون منين سان ورهائين.
(820) ماريءَ جي گهر، هڏن جو ڍير.
(821) مان به راڻي تون به راڻي ڪير پريندو پاڻي؟
(822) آءٌ به رئس، تون به رئس، ته گڏهه ڪير هڪليندو؟
(823) ماڻهو سڀ نه سهٽا پڪي سڀ نه هنجهه، ڪنهن ڪنهن ماڻهوءَ منجهه اچي بوءِ بهار جي.
(824) آدمي آدمي انتر، ڪوئي هيرا ڪوئي ڪنڪر.
(825) مائٽ جي دل مکڻ، اولاد جي دل ڪنن.
(826) ماءُ سا ماءُ ٻيو سڀ دنيا جو واءُ، ماسي نه ٿئي ماءُ توڙي ڪدي ڏئي ساهه.
(827) ڏوڙ پڪليو ماءُ پرين، ڏن پڪليو جوءِ پرين، اچي ڪپڙين سس پرين.
(828) ماءُ بنا مانڙيون ڪوني ڪو نه ڏئي، مکڻ پريا هٿڙا بيني اُوءِ لائي.
(829) ماءُ مرلي پيءُ تنبوُرو، پٽ وڄائڻ ۾ پوُرو.
(830) مٽن چڏيون مائٽيون، سڳن چڏيو ساءُ، اهڙو ڪو لڳو واءُ، جو پنهنجا به پراوا ٿيا.
(831) مچ چوپئي پيٽ ڪو نه پربو.
(832) مڏ پيوڻ، ذات پرکڻ.
(833) مرض اچي گهوڙي وانگيان وڃي جونءِ وانگيان.
(834) مرسان مرسان ڊپ نه چرسان.
(835) مرڻ مهوُرت نه پڇي، پڇي ٽٽ نه وار.
(836) مروان موت، ملوُڪان شڪار.
(837) ميان جي مڏي، به ڏندڻ ٽين تڏي.
(838) اسباب ۾ اسباب، هڪ چنگ هڪ رباب.
(839) مينهن مڇي هوريان هلي، رڍ مڇي ٽپا ڏئي.

(840) ٻيو هرڪو هوريان هلي، ڍيڪڻ پائي ڊڪون.
(841) ڍءُ جهلي هڪ پاپڙو ٻي مينهن.
(842) ماچي ته ناچي.
(843) نمي سو ڳؤرو.
(844) مينهن وسي ٻه پهر، چنو وسي ڇهه پهر.
(845) ناست ڪان آست ڀلي.
(846) نانءَ چڙهيو واپاري ڪٽي ڪائي، نانءَ چڙهيو چور ڦاهي چڙهي.
(847) وڪئي چور جو نانءُ سٽائو.
(848) نانءُ مردان، ڏن آوي جاوي.
(849) ڀلي ٻڪ ڀرم جي شال نه وڃي شان!
(850) لڄن تان لک قربان. 354.
(851) مان جو ٻڪيو سپ ڪو، نان جو ٻڪيو ڪو نه.
(852) مرد مري مان ڪي، گيدي مري نان ڪي.
(853) ناٽا گهوريا سرن تان، سر گهوريا شرمن تان.
(854) ناٽو ڏجي آڪرو ته گيهه چو ونجي ٻاڪرو.
(855) ناٽو نانگي جو هٿون تو شاباس.
(856) نڙيءَ ڪان لنگهيو، نرڳ ٿيو.
(857) وات چوي منو منو، نڙي چوي مون نه ڏنو.
(858) نه ڪنهن جي ڪٽي ڪي هٽ لائجي، نه پنهنجو پٽ ڦاڙائجي.
(859) نه ڪنهن کي سونهن سڪايو آهي، نه ڪنهن کي عقل منجهايو آهي.
(860) نهن سان ڇجي ته ڪاتي چو وجهجي؟
(861) ڳڙ سان مري، ته زهر چو ڏجيس؟
(862) نئن ٻه تڪي، ڳڙ ٻه منو.
(863) نئين ڪنؤار، نوَ ڏينهن.
(864) نيڪي برباد، گناهه لازم.
(865) وات اَڌ حڪيم آهي.
(866) وات جي پلاه کي گيهه جو ڪهڙو صرفو؟
(867) ڪوڙ ته ڪهڙو صرفو؟
(868) واتون خرار ڪاڄن، نڪون ڪٽو نه ڪاڄي.
(869) وات ڪائي، اکيون لڄائين.
(870) نيڪيءَ جو بدلو نيڪي.
(871) واڱڻ ڪن کي وائي، ڪن کي پيٽي.
(872) واٽيو پنج نه سهي، پنجاهه سهي.
(873) پائيءَ تي پڪائي، نوٽن تي ناداني.
(874) وٽ نه ڪٽي، وٽ جو وينڻ ڪٽي.
(875) وٽو لهي وڃي، رٽو ڪين لهي.
(876) ترار جو ڦٽ ڇٽي وڃي، زبان جو ڦٽ نه ڇٽي.
(877) ترار جي گهاء ڪان، زبان جو گهاءُ بڇڙو.
(878) وهي درياه جي ڀر تي، وڃهي واگهوءَ سان وير.
(879) ويئي سڱن کي، ڪن به ڪپائي آئي.

(880) ويئي وٺ جو قدر.
(881) ويئيءَ وهاڻيءَ، دودي ناناڻا آيا.
(882) هاٿيءَ جا ڏند ڪائڻ جا هڪڙا، ڏيکارڻ جا ٻيا.
(883) هارئي ڪان پيتو پلو.
(884) هارئي ڪير لاءِ ڪيترو روئبو.
(885) هاسي، ڪرهن جي ماسي.
(886) هٿ جي ڪنگڻ کي آرسيءَ جو ڪهڙو ڪپ؟
(887) هٿ مارائيندڙ آهي.
(888) هر ڪنهن جو پنهنجو پاڳ.
(889) ڪنهن جي پاڳ سان ڪا ريس؟
(890) ماءُ ڄڻيندي، پاڳ نه ڳڻيندي.
(891) ماءُ ڄڻيندي پٽڙا، پاڳ نه ڏيندي ونڊ.
(892) سج ايڪ پچاوين (پاچا) ڏون، پيءُ دا بخت نه پٽان نوُن.
(893) هرڻي اڳيئي نچڻي، ويتر پيس گهنڊڻي.
(894) هڙ به گاسو، لوڪ به تماشو.
(895) هڪڙي لٿي، سهسين پٿي.
(896) هنڌ ڏسي، هاسي ڪجي.
(897) هنر واري جو هنر، بي هنر جي جند.
(898) جي ڄڻين، سي نپائين.
(899) هنئڙا، گهر ته گهرانءِ.
(900) هڻ ڏيءَ کي ته سکي نهن.
(901) هيانءَ تتي ڪان، ڪڙي تتي چڱي.
(902) هيريءَ سندي هير، ٽنگ ڀڳي به نه رهي.
(903) پيو ڪرت ڪنهن جو نه مٽي.
(904) عادت نه مٽي عادتي، علت مور نه جاءِ، اُٺ پوي ڪٽڪ ۾، ته به ڪنڊا چڻ چڻ کاءِ.
(905) هير چني پير.
(906) يا ڏُنگهو ڏر ۾ يا ڪپو ڪڇ ۾.
(907) ڪوُنڊي کي اِسطرف يا اُسطرف.
(908) يار اهو جو اوَکيءَ ۾ ڪم اچي.
(909) يار سڏائي سڀ ڪو جاني زباني، آهي آساني، پر ڪم پئي ڪل پوي. 749
(910) يار جن کي ياد، سي ياد هميشه يار کي.
(911) تو جني جي تات، تن پڻ آهي تنهن جي (شاهہ).
(912) پچن جي ميهار کي، پڇي سي ميهار (شاهہ).